

Förmåner vid ålderdom och dödsfall enligt EG- förrordningarna 1408/71 och 574/72

SAMT ENLIGT KONVENTIONER OM SOCIAL TRYGGHET

Vägledningarna innehåller samlad information om vad som gäller inom ett verksamhetsområde. Vägledningarna tas fram av Pensionsmyndigheten.

En vägledning kan innehålla beskrivningar av:

- författningsbestämmelser
- förarbeten
- praxis
- JO:s beslut.

Vägledningarna uppdateras löpande och publiceras på Pensionsmyndighetens webbplats,

www.pensionsmyndigheten.se/Vagledningar

Förmåner vid
ålderdom och dödsfall
enligt EG-förordningarna
1408/71 och 574/72

samt enligt konventioner om
social trygghet

Innehåll

Förkortningar	12
Sammanfattning	15
Läsanvisningar	17
1 Allmänt om förordningarna 1408/71 och 574/72	19
1.1 Bakgrund och syfte.....	19
1.1.1 Artikel 48 i EUF-fördraget (f.d. artikel 42 i EG-fördraget).....	19
1.1.2 Närmare om syftet.....	20
1.1.3 EU och EES-avtalet.....	20
1.1.4 Avtal mellan EG och Schweiz	21
1.1.5 Ny förordning som kommer att ersätta förordning 1408/71	21
1.2 Territoriell omfattning.....	21
1.3 Huvudprinciper	22
1.3.1 Likabehandling	22
1.3.2 Sammanläggning	22
1.3.3 Exportabilitet.....	23
1.3.4 Pro rata temporis.....	23
1.4 Hur är förordning 1408/71 uppbyggd?	24
1.4.1 Ingress.....	24
1.4.2 Avdelning I.....	24
1.4.3 Avdelning II.....	24
1.4.4 Avdelning III.....	24
1.4.5 Avdelning IV	24
1.4.6 Avdelningarna V-VII	25
1.4.7 Bilagor till förordningarna	25
1.4.8 Bilaga VI till EES-avtalet.....	25
1.4.9 Medlemsstat	25
2 Ansvariga och administrerande institutioner	26
2.1.1 Behörig stat	26
2.1.2 Behörig myndighet	26
2.1.3 Behörig institution – allmänt	26
2.1.4 Behörig institution för sjömän.....	26
2.1.5 Behörig institution för utlandsbosatta	26
2.1.6 Utredande institution	27
2.1.7 Berörd institution	27
2.1.8 Adresser	27
3 Omfattad personkrets	28
3.1 Allmänt.....	28
3.1.1 Medborgare i tredje land	28
3.2 Anställd och egenföretagare	29
3.3 Familjemedlem	31
3.4 Anställd eller familjemedlem.....	31
3.5 Efterlevande	32
3.6 Studerande	32
3.7 Statslös och flykting.....	32
4 Sakområden	33
4.1 Lagstiftning	33

4.2	Förmåner och pensioner	33
4.3	Förmåner vid ålderdom	34
4.4	Förmåner till efterlevande.....	34
4.5	Familjeförmåner och familjebidrag	34
4.6	Sociala förmåner	35
4.7	Särskilda icke avgiftsfinansierade förmåner.....	35
4.8	Lagstiftningsförteckning.....	36
5	Tillämplig lagstiftning	37
5.1	Allmänt.....	37
5.2	Ett lands lagstiftning	37
5.3	Arbetslandets lagstiftning	37
5.4	Perioder före den 1 januari 1994.....	38
5.5	Avgifter	38
5.6	Undantag från regeln om ett lands lagstiftning	38
5.7	Pensionärer	38
6	Förmåner vid ålderdom	40
6.1	Allmänt.....	40
6.1.1	<i>Försäkrad enligt Socialförsäkringsbalken</i>	<i>40</i>
6.2	Ålderspension från och med 2003 för personer födda 1937 eller tidigare .	41
6.2.1	<i>Sammanläggning av försäkringsperioder/bosättningsperioder för rätt till tilläggspension.....</i>	<i>41</i>
6.2.2	<i>Särskilda bestämmelser.....</i>	<i>42</i>
6.2.3	<i>Sammanläggning av försäkringsperioder/bosättningsperioder för rätt till GARP.....</i>	<i>43</i>
6.3	Rätt till bosättningsbaserad förmån vid ålderdom vid bosättning i Sverige för personer födda 1938 och senare	43
6.3.1	<i>Garantipension</i>	<i>43</i>
6.3.2	<i>Sammanläggning av försäkringsperioder/bosättningsperioder för rätt till GARP</i>	<i>43</i>
6.3.3	<i>Svenska bosättningsperioder för rätt till GARP.....</i>	<i>43</i>
6.3.4	<i>Försäkringsperiod/bosättningsperiod i annat medlemsland.....</i>	<i>44</i>
6.3.5	<i>Bosättningsperioder kortare än ett år.....</i>	<i>44</i>
6.3.6	<i>Handikappersättning</i>	<i>45</i>
6.3.7	<i>Särskilt pensionstillägg till ålderspension för långvarig vård av sjukt eller handikappat barn.....</i>	<i>45</i>
6.3.8	<i>Bostadstillägg</i>	<i>45</i>
6.3.9	<i>Äldreförsörjningsstöd.....</i>	<i>46</i>
6.4	Rätt till arbetsbaserad förmån vid ålderdom vid bosättning i Sverige för personer födda 1938 eller senare	46
6.4.1	<i>Tilläggspension – Pensionspoäng</i>	<i>46</i>
6.4.2	<i>Sammanläggning av försäkringsperioder.....</i>	<i>46</i>
6.4.3	<i>Sammanläggning av försäkringsperioder i tredje land.....</i>	<i>46</i>
6.4.4	<i>Svenska försäkringsperioder.....</i>	<i>47</i>
6.4.5	<i>Försäkringsperiod i annat medlemsland</i>	<i>47</i>
6.4.6	<i>Försäkringsperioder kortare än ett år.....</i>	<i>47</i>
6.4.7	<i>Inkomstpension – PGI och PGB</i>	<i>47</i>
6.4.8	<i>PGI och PGB vid tillämpning av förordning 1408/71.....</i>	<i>48</i>
6.5	Beräkning och samordning av bosättningsbaserad förmån vid ålderdom för den som är född 1938 och senare	49
6.5.1	<i>Beräkning av garantipension enligt Socialförsäkringsbalken.....</i>	<i>49</i>
6.5.2	<i>Beräkning av garantipension enligt förordning 1408/71 – Sammanfattning</i>	

6.5.3	<i>Pro rata temporis-principen</i>	52
6.5.4	<i>Pro rata-beräkning av garantipension när det finns inkomstgrundad pension från Sverige</i>	53
6.5.5	<i>Tidigare tolkning av pro rata-beräkning av garantipension när det finns inkomstgrundad pension från Sverige eller ett annat land utanför EU/EES/Schweiz</i>	54
6.5.6	<i>Maximiperioder</i>	54
6.5.7	<i>Hel sjukersättning, särskild efterlevande- eller änkepension omedelbart före 65 års månaden</i>	55
6.5.8	<i>Samordning enligt Socialförsäkringsbalken</i>	57
6.5.9	<i>Samordning enligt förordning 1408/71</i>	58
6.5.10	<i>Förmåner av samma slag</i>	58
6.5.11	<i>Förmåner av annat slag</i>	60
6.5.12	<i>Yrkesskadelivränta vid tillämpning av Socialförsäkringsbalken</i>	63
6.5.13	<i>Yrkesskadelivränta vid tillämpning av förordning 1408/71</i>	64
6.5.14	<i>Arbetskadeföränta</i>	65
6.5.15	<i>Bostadstillägg</i>	66
6.5.16	<i>Äldreförsörjningsstöd</i>	66
6.6	<i>Beräkning och samordning av arbetsbaserad förmån vid ålderdom</i>	66
6.6.1	<i>Beräkning av inkomstpension och tilläggspension enligt Socialförsäkringsbalken</i>	66
6.6.2	<i>Beräkning av inkomstpension och tilläggspension enligt förordning 1408/71</i> <i>67</i>	67
6.6.3	<i>Maximiperioder</i>	68
6.7	<i>Rätt till bosättningsbaserad förmån vid ålderdom vid bosättning utanför Sverige enligt svensk lagstiftning</i>	68
6.7.1	<i>Garantipension vid bosättning utomlands för personer födda 1937 eller tidigare</i>	68
6.7.2	<i>57–62-årsregeln gäller för personer födda 1937 eller tidigare</i>	69
6.7.3	<i>Särskilt pensionstillägg</i>	69
6.7.4	<i>Äldreförsörjningsstöd</i>	69
6.8	<i>Rätt till bosättningsbaserad förmån vid ålderdom vid bosättning i annat medlemsland enligt förordning 1408/71</i>	69
6.8.1	<i>Garantipension</i>	69
6.8.2	<i>Sammanläggning av försäkringsperioder</i>	70
6.8.3	<i>Äldreförsörjningsstöd</i>	70
6.8.4	<i>Bostadstillägg till pensionärer</i>	70
6.9	<i>Rätt till arbetsbaserad förmån vid ålderdom vid bosättning utomlands</i>	71
6.9.1	<i>Inkomstpension</i>	71
6.9.2	<i>Tilläggspension</i>	71
6.9.3	<i>Premiepension</i>	71
6.9.4	<i>Sammanläggning av försäkringsperioder</i>	71
6.10	<i>Ansökan m.m. om förmån vid ålderdom vid bosättning i Sverige</i>	71
6.10.1	<i>Ansökan om ålderspension</i>	71
6.11	<i>Vissa bestämmelser om pensionsförmåner</i>	72
6.11.1	<i>Allmänt</i>	72
6.11.2	<i>Utredande institution</i>	72
6.11.3	<i>Ansökningsdatum</i>	72
6.11.4	<i>Olika pensionsåldrar</i>	73
6.11.5	<i>Ansökan om ålderspension vid bosättning i Sverige</i>	75
6.11.6	<i>Ansökan om svensk pension och pension från ett annat medlemsland vid bosättning i Sverige</i>	75

6.11.7	Provisorisk utbetalning	76
6.11.8	Uppskjutet uttag av ålderspension	76
6.11.9	Underrättelse till annat medlemsland	77
6.11.10	Ansökan om svensk pension vid bosättning utanför Sverige	77
6.11.11	Omräkning enligt artikel 94 eller 95 i förordning 1408/71	78
6.12	Beslut om pension	78
6.12.1	Pensionsmyndigheten är utredande institution	78
6.12.2	Utbetalning	78
6.12.3	Underrättelse vid dödsfall m.m.	79
6.12.4	Underrättelse vid flyttning	79
7	Förmåner vid dödsfall	80
7.1	Barnpension från endast ett medlemsland	80
7.2	Vem är försäkrad för svensk efterlevandepension?	81
7.2.1	Arbetsbaserade förmåner till efterlevande	81
7.2.2	Bosättningsbaserade förmåner till efterlevande	81
7.3	Vem tillhör kretsen av efterlevande?	82
7.3.1	Allmänt om medborgarskap	83
7.3.2	Medborgare i tredje land	83
7.4	Försäkringsperioder/bosättningsperioder enligt förordning 1408/71	84
7.4.1	Inkomstgrundad efterlevandepension och änkepension	85
7.4.2	Garantipension	85
7.5	Rätt till omställnings- och barnpension	86
7.5.1	Ingen sammanläggning av perioder	86
7.5.2	PGB vid tillämpning av förordning 1408/71	87
7.5.3	Närmare om förvärvsvillkoret rörande faktisk pensionsbehållning efter den som är född 1938 eller senare	87
7.5.4	Förvärvsvillkor rörande antagen pensionsbehållning	88
7.6	Rätt till änkepension	89
7.6.1	Sammanläggning av perioder	89
7.6.2	Försäkringsperioder/bosättningsperioder i annat medlemsland	90
7.6.3	Särskilt om änkepension till änka född 1945 eller senare	90
7.7	Rätt till garantipension till omställningspension (även förlängd sådan)	90
7.7.1	Sammanläggning av perioder	91
7.7.2	Försäkringsperioder/bosättningsperioder i annat medlemsland	91
7.7.3	Försäkringstid kortare än ett år	91
7.8	Rätt till garantipension till änkepension	91
7.8.1	Sammanläggning av perioder	92
7.8.2	Beräkning av omställnings- och barnpension	92
7.8.3	Allmänt om beräkning av pension enligt förordning 1408/71	92
7.8.4	Beräkning av omställnings- och barnpension enligt förordning 1408/71 ...	93
7.8.5	Rätt till antagen pensionsbehållning med stöd av förordning 1408/71	94
7.8.6	Närmare om beräkning av antagen pensionsbehållning med stöd av förordning 1408/71	95
7.8.7	Särskilt om efterlevandepensionsunderlag efter avlidna födda år 1937 eller tidigare	99
7.8.8	Särskilt om barnpension vid dödsfall före den 1 januari 2003	100
7.9	Beräkning av änkepension	101
7.9.1	Allmänt om beräkning av pension enligt förordning 1408/71	101
7.9.2	Den avlidne har minst tre år med pensionspoäng	102
7.9.3	Den avlidne har inte minst tre år med pensionspoäng	103
7.9.4	Rätt till antagandeberäkning med stöd av förordning 1408/71	104

7.9.5	Närmare om antagandeberäkning med stöd av förordning 1408/71	104
7.9.6	Särskilda bestämmelser om poängår.....	106
7.9.7	Samordning med ålderspension	107
7.9.8	Artikel 10 i den nordiska konventionen om social trygghet.....	107
7.10	Beräkning av garantipension till omställningspension	107
7.10.1	Allmänt om beräkning av garantipension enligt Socialförsäkringsbalken	107
7.10.2	Utländsk efterlevandepension som kan påverka garantipensionens storlek 108	
7.10.3	Förmåner av samma slag.....	109
7.10.4	Proportionering enligt nordiska konventionen	109
7.10.5	Allmänt om beräkning av garantipension enligt förordning 1408/71.....	110
7.10.6	Beräkning av garantipension utan framtida försäkringstid.....	113
7.10.7	Beräkning av garantipension med framtida försäkringstid.....	115
7.10.8	Pro rata-beräkning av garantipension enligt tidigare tolkning.....	117
7.11	Beräkning av garantipension till änkepension.....	118
7.12	Utbetalning av förmåner utomlands	118
7.13	Ansökan om efterlevandepension m.m.....	119
7.13.1	Allmänt.....	119
7.13.2	Utredande institution	119
7.13.3	Ansökningsdatum.....	120
7.13.4	Ansökan om efterlevandepension från ett annat medlemsland när sökanden är bosatt i Sverige	120
7.13.5	Provisorisk utbetalning	121
7.13.6	Ansökan om efterlevandepension från Sverige när sökanden är bosatt i ett annat medlemsland	121
8	Förmåner för pensionärer och för barn som har förlorat en förälder eller båda föräldrarna	123
8.1	Allmänt.....	123
8.2	Rätt till familjebidrag till pensionärer	124
8.2.1	Pension från endast ett medlemsland.....	124
8.2.2	Rätt till pension från flera medlemsländer.....	124
8.2.3	Tillägg för pensionärer.....	125
8.3	Rätt till barnpension, efterlevandestöd och familjebidrag till barn som har förlorat en förälder eller båda föräldrarna	126
8.3.1	Barnpension enligt lagen om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn	126
8.3.2	Barnpension enligt förordning 1408/71	126
8.3.3	Tillägg för barn	127
8.3.4	Beräkning av barnpensionen när den avlidne föräldern endast omfattats av svensk lagstiftning	128
8.3.5	Beräkning av barnpension när den avlidne föräldern omfattats av lagstiftningen i flera medlemsländer.....	128
8.3.6	Flyttning till ett annat medlemsland.....	129
8.3.7	Barnpension efter avliden pensionär.....	130
8.4	Rätt enligt lagstiftningen i två eller flera medlemsländer till familjebidrag för pensionärer med barn och för barn med barnpension	130
8.4.1	Rätt till barnpension i två medlemsländer med olika begynnelsestidpunkt	131
8.5	Behörig institution.....	132
8.5.1	Anmälan av i Sverige bosatt pensionär.....	132
8.5.2	Anmälan för i Sverige bosatt barn med barnpension.....	133
8.5.3	Utgivande av förmåner.....	133
8.5.4	Utbetalning	133

9	Överklagande/Omprövning	134
9.1	Allmänt.....	134
9.2	Tidsfristens början för omprövning.....	134
9.3	Provisorisk utbetalning	134
9.4	Enhetlig tolkning	134
10	Omräkning av valutor	136
10.1	Allmänt.....	136
10.2	Tillägg för pensionstagare	136
11	Återbetalning av för mycket utbetald ersättning	137
11.1	Allmänt.....	137
11.2	Återbetalning av för mycket utbetald ersättning enligt förordning 574/72	137
11.3	Artikel 111. 1 – motsvarande pensionsförmåner	137
11.4	Artikel 111. 2 – övriga socialförsäkringsförmåner	138
11.5	Artikel 111. 3 – socialbidrag	139
12	Blanketter	141
12.1	Allmänt.....	141
12.1.1	<i>Allmän blankett E 001</i>	<i>141</i>
12.1.2	<i>Blanketter i E 200-serien för handläggning av ålders-och efterlevandepension</i>	<i>141</i>
12.1.3	<i>Kopia av blanketter.....</i>	<i>142</i>
13	Konventioner	143
13.1	Konventioner om social trygghet i förhållande till förordning 1408/71	143
13.1.1	<i>Fortsatt tillämplighet</i>	<i>143</i>
13.2	Konventioner om social trygghet med länder utanför EU/EES-området..	145
13.2.1	<i>Omfattad lagstiftning</i>	<i>145</i>
13.2.2	<i>Personkrets</i>	<i>146</i>
13.2.3	<i>Likabehandling</i>	<i>146</i>
13.2.4	<i>Sammanläggning av försäkringsperioder.....</i>	<i>147</i>
13.2.5	<i>Proportionellt beräknad pension</i>	<i>147</i>
13.2.6	<i>Export.....</i>	<i>147</i>
13.3	Konventionen med Kanada	148
13.3.1	<i>Konventionen omfattar</i>	<i>148</i>
13.3.2	<i>Personkrets</i>	<i>148</i>
13.3.3	<i>Beräkning</i>	<i>148</i>
13.3.4	<i>Export.....</i>	<i>149</i>
13.3.5	<i>Adresser till förbindelseorganen alternativt pensionsorgan i dessa konventionsländer.....</i>	<i>149</i>
14	Diverse förteckningar	150
14.1	Konventioner om social trygghet mellan Sverige och andra medlemsländer	150
14.2	Konventioner mellan Sverige och övriga länder	150
14.3	Övriga konventioner	151
14.3.1	<i>Administrativa kommissionens beslut och rekommendationer</i>	<i>151</i>
14.4	Förteckning över svensk lagstiftning	151

Källförteckning	154
Sakregister	158
Bilaga: Bulgarien och Rumänien i EU den 1 januari 2007	164
Bilaga: Historik – information om ändringar i den här vägledningen	169

Förkortningar

AFL	Den upphävda lagen (1962:381) om allmän försäkring
AK	Administrativa kommissionen för social trygghet för migrerande arbetare
ATP	Allmän tilläggspension enligt det äldre pensions-systemet
BTP	Bostadstillägg till pensionärer m.fl.
EEG	Europeiska ekonomiska gemenskapen
EES	Europeiska ekonomiska samarbetsområdet
EG	Europeiska gemenskapen
EG-fördraget	Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen
EPL	Den upphävda lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn
EPU	Efterlevandepensionsunderlag
EU	Europeiska unionen
EUR	Euro
EUT	Europeiska unionens officiella tidning
Förordning 1408/71	Rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen
Förordning 574/72	Rådets förordning (EEG) nr 574/72 av den 21 mars 1972 om tillämpning av förordningen (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen
Förordning 859/2003	Rådets förordning (EG) nr 859/2003 av den 14 maj 2003 om utvidgning av bestämmelserna i förordning (EEG) nr 1408/71 och förordning 574/72 till att gälla de medborgare i tredje land som enbart på grund av sitt medborgarskap inte omfattas av dessa bestämmelser
Förordning 1612/68	Rådets förordning (EEG) nr 1612/68 av den 15 oktober 1968 om arbetskraftens fria rörlighet inom gemenskapen
GPL	Den upphävda lagen (1998:702) om garantipension
HVL	Den upphävda lagen (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag
EPLP	Den upphävda lagen (2000:462) om införande av lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn
LIPP	Den upphävda lagen (1998:675) om införande av lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension
LAF	Den upphävda lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring

LIP	Den upphävda lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension
SFB	Socialförsäkringsbalk (2010:110)
SFBP	Lagen (2010:111) om införandet av socialförsäkringsbalken
PGB	Pensionsgrundande belopp
PGI	Pensionsgrundande inkomst
Prop.	Regeringens proposition
PU	Pensionsunderlag (d.v.s. summan av PGI och PGB)
SofL	Den upphävda Socialförsäkringslagen (1999:799)
SPT	Särskilt pensionstillägg till ålderspension för långvarig vård av sjukt eller handikappat barn
YFL	Den upphävda lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring
ÄFS	Äldreförsörjningsstöd

Sammanfattning

Den 1 januari 1958 trädde ett avtal om den Europeiska ekonomiska gemenskapen (EEG), det s.k. Romfördraget, i kraft. Genom detta avtal åtog sig de ursprungliga medlemsländerna Belgien, Frankrike, Italien, Luxemburg, Nederländerna och Tyskland inte bara att bilda en tullunion utan också att skapa en ekonomisk gemenskap.

En av de viktigaste principerna i den europeiska ekonomiska gemenskapen är den om arbetskraftens fria rörlighet. För att medborgarna i de olika medlemsländerna ska kunna flytta från ett land till ett annat inom Europeiska unionen (EU) för att arbeta, finns det ett detaljerat regelsystem för samordning av medlemsländernas regler för social trygghet. Dessa regler hittar man dels i förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpning av systemen för social trygghet när anställda och egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen, dels i förordning (EEG) nr 574/72 om tillämpning av förordning 1408/71. Avsikten med dessa båda förordningar är att i största möjliga utsträckning samordna förmåner från de olika medlemsländerna. På detta sätt undviker man att personer som har tjänat in rätt till förmåner i ett land förlorar dessa om de flyttar till ett annat land eller går miste om förmåner i inflyttningslandet. Avsikten är emellertid inte att harmonisera medlemsländernas lagstiftningar. Det innebär att det är varje lands lagstiftning som avgör rätten till förmåner.

Bestämmelserna är endast tillämpliga för personer som är eller har varit omfattade av ett eller flera medlemsländers lagstiftningar för socialförsäkring.

Huvudprinciper

Samordningen bestäms utifrån fyra huvudprinciper. Dessa är principerna om likabehandling, sammanläggning, exportabilitet och beräkning enligt pro rata temporis-principen.

Likabehandling

En av de bärande principerna inom EU är att all diskriminering på grund av nationalitet är förbjuden. Denna princip om likabehandling, oavsett medborgarskap, finns också i förordning 1408/71. Likabehandlingsprincipen innebär att personer som omfattas av förordning 1408/71, och som är bosatta i ett medlemsland, har samma rättigheter och skyldigheter som landets egna medborgare i fråga om de socialförsäkringsförmåner som omfattas av förordningen. Det betyder att villkor i ett medlemslands lagstiftning om krav på medborgarskap inte kan göras gällande gentemot personer som är omfattade av förordningen. (Artikel 3 förordning 1408/71)

Sammanläggning

Sammanläggningsprincipen syftar till att anställda och egenföretagare som arbetar i ett medlemsland inte ska gå miste om förmåner eller rättigheter som de tidigare har tjänat in i ett annat medlemsland.

Det betyder att om ett medlemslands lagstiftning innehåller bestämmelser som kräver viss tids försäkring, arbete eller bosättning för rätt till förmåner ska sådan tid i ett annat medlemsland beaktas om det behövs. Perioder i ett annat medlemsland ska alltså räknas med som om de har fullgjorts i det förstnämnda landet. Bestämmelser om sammanläggning av försäkringsperioder på pensionsområdet finns i artikel 45 förordning 1408/71.

Exportabilitet

Exportabilitetsprincipen innebär att förmåner vid invaliditet, ålderdom, till efterlevande och vid arbetssjukdom eller olycksfall i arbetet samt vid dödsfall ska kunna betalas ut i det medlemsland där den berättigade är bosatt.

Det betyder att kontantförmåner som någon har förvärvat i ett medlemsland ska betalas ut även om den berättigade bor i eller flyttar till ett annat medlemsland. (Artikel 10 i förordning 1408/71)

Pro rata temporis

Pro rata temporis-principen tillämpas vid beräkning av pension i fall då en pensionstagare till följd av arbete eller bosättning i flera medlemsländer har tjänat in rätt till pension i mer än ett medlemsland. Han har då rätt till en proportionellt beräknad pension från vart och ett av de länder som han tjänat in rätt till pension i. (Artikel 46 i förordning 1408/71)

Utöver de fyra huvudprinciperna beträffande samordning av medlemsländernas lagstiftning på socialförsäkringsområdet finns en femte huvudprincip i förordning 1408/71, nämligen principen om *ett lands lagstiftning*. Se vidare kapitel 5.

Läsanvisningar

Denna vägledning ska vara ett hjälpmedel för den som handlägger pensionsärenden. Den är en beskrivning av nationell lagstiftning, konventioner och förordningarna (EEG) nr 1408/71 och (EEG) 574/72 som handläggaren har att tillämpa. Vägledningen har avgränsats till att omfatta förmåner enligt kapitel 3 i förordning 1408/71, dvs. förmåner vid ålderdom och dödsfall. Därutöver behandlas förmåner enligt kapitel 8 i förordning 1408/71, dvs. förmåner till den som har pension eller till barn som har förlorat en eller båda föräldrarna. Eftersom vägledningen är en beskrivning av gällande rätt hänvisas till respektive författning för att man ska kunna läsa bestämmelserna i sin helhet.

Kapitel och avsnitt

Vägledningen är indelad i ett antal kapitel, som vart och ett behandlar ett område t.ex. kapitel 6 *Förmåner vid ålderdom*. Ett kapitel kan även vara indelat i avsnitt. Under varje avsnitt finns rubriker i kursiv stil som mer detaljerat anger vad texten handlar.

Varje kapitel inleds med några rader om innehållet i kapitlet.

Exempel

Vägledningen innehåller också exempel. De är komplement till beskrivningarna och åskådliggör hur en regel ska tillämpas.

Att hitta rätt i vägledningen

I vägledningen finns en innehållsförteckning och ett alfabetiskt sakregister. Innehållsförteckningen är placerad först och ger en översiktssbild av vägledningens kapitel och avsnitt.

Sakregistret finns sist i den tryckta vägledningen och innehåller sökord med sidhänvisningar.

1 Allmänt om förordningarna 1408/71 och 574/72

Detta kapitel handlar allmänt om förordningarna 1408/71 och 574/72, deras bakgrund och syfte, territoriella omfattning och huvudprinciper. I kapitlet beskrivs också allmänt hur förordning 1408/71 är uppbyggd.

1.1 Bakgrund och syfte

Den 1 januari 1958 trädde avtalet om den Europeiska ekonomiska gemenskapen (EEG), det s.k. Romfördraget, i kraft. Genom avtalet åtog sig de ursprungliga medlemsländerna Belgien, Frankrike, Italien, Luxemburg, Nederländerna och Tyskland inte bara att bilda en tullunion utan också att skapa en ekonomisk gemenskap. En av de viktigaste principerna i Romfördraget om upprättande av en europeisk ekonomisk gemenskap är principen om arbetskraftens fria rörlighet.

Romfördraget har därefter döpts om till fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen (EG-fördraget). EG-fördraget har numera ersatts av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) sedan ikraftträdandet av Lissabonfördraget den 1 december 2009. Den fria rörligheten fortsätter dock att vara en av de viktigaste principerna inom EU och regleras numera i artikel 45 i EUF-fördraget.

Redan vid tidpunkten för Romfördraget ansåg man att de olika ländernas sociala trygghetssystem kunde utgöra ett hinder mot den fria rörligheten. Eftersom de olika medlemsländernas sociala trygghetssystem skiljer sig från varandra kan det uppstå situationer när en anställd eller egenföretagare som arbetar i ett annat medlemsland får ett sämre försäkringsskydd än om han inte hade bytt arbetsland. Så kan t.ex. vara fallet om det andra landets lagstiftning kräver en viss kvalifikationstid innan förmåner kan utgå. Innan villkoret är uppfyllt kan den anställde bli utan försäkringsskydd. För att undvika sådana negativa konsekvenser vid byte av arbetsland inom unionen innehöll Romfördraget, och numera EUF-fördraget, bestämmelser som ger Europaparlamentet och Europeiska unionens råd (även kallat rådet) behörighet att besluta om sådana åtgärder inom den sociala trygghetens område som är nödvändiga för att genomföra fri rörlighet för arbetstagare (artikel 48 i EUF-fördraget).

1.1.1 Artikel 48 i EUF-fördraget (f.d. artikel 42 i EG-fördraget)

Bestämmelsen i artikel 48 i EUF-fördraget lyder, efter ändringarna genom Lissabonfördraget:

”Europaparlamentet och rådet ska i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet besluta om sådana åtgärder inom den sociala trygghetens område som är nödvändiga för att genomföra fri rörlighet för arbetstagare och därvid särskilt införa ett system som tillförsäkrar migrerande arbetstagare och egenföretagare samt deras familjemedlemmar att

a) alla perioder som beaktas enligt lagstiftningen i de olika länderna läggs samman för förvärvande och bibehållande av rätten till förmåner och för beräkning av förmånernas storlek,

b) förmånerna betalas ut till personer bosatta inom medlemsstaternas territorier.

Om en rådsmedlem förklarar att ett utkast till lagstiftningsakt enligt första stycket skulle negativt påverka viktiga aspekter av dennes sociala trygghetssystem, särskilt dess omfattning, kostnader eller ekonomiska struktur, eller påverka den ekonomiska jämvikten i det systemet, får den rådsmedlemmen begära att utkastet överlämnas till Europeiska rådet. I detta fall ska det ordinarie lagstiftningsförfarandet tillfälligt upphävas. Efter diskussion ska Europeiska rådet inom fyra månader från det tillfälliga upphävandet antingen

a) hänskjuta utkastet till rådet, varvid det tillfälliga upphävandet av det ordinarie lagstiftningsförfarandet avbryts, eller

b) underlåta att vidta någon åtgärd eller begära att kommissionen lägger fram ett nytt förslag; i så fall ska den akt som ursprungligen föreslogs anses som icke antagen.”

I enlighet med bestämmelsen i artikel 42 i EG-fördraget (tidigare artikel 51 i Romfördraget, numera artikel 48 i EUF-fördraget) har rådet antagit förordning 1408/71 och dess tillämpningsförordning 574/72.

EG-förordningarna är direkt tillämpliga i Sverige utan att man behöver lagstifta särskilt om deras tillämplighet. Vidare gäller att om en svensk författning skulle strida mot en bestämmelse i någon av förordningarna ska bestämmelsen i förordningen tillämpas i stället för den svenska författningen.

Förordningarna 1408/71 och 574/72 omfattar inte sociala förmåner. Bestämmelser om sociala förmåner, som bland annat består av socialbidrag, finns i förordning 1612/68 om arbetskraftens fria rörlighet inom gemenskapen.

1.1.2 Närmare om syftet

Syftet med förordningarna kan sägas vara att samordna medlemsländernas olika sociala trygghetssystem så att den fria rörligheten kan förverkligas. Syftet är däremot inte att harmonisera de olika ländernas system, dvs. att få dem lika eller likformiga. Varje medlemsland har rätt att utforma sina egna sociala trygghetssystem. Avsikten med förordningarna är endast att samordna de olika system som finns.

1.1.3 EU och EES-avtalet

Fr.o.m. den 1 januari 1995 är Sverige medlem i EU.

I EU ingår i dag 27 länder. Dessa länder är Sverige, Belgien, Bulgarien, Cypern, Danmark, Estland, Finland, Frankrike, Grekland, Irland, Italien, Lettland, Litauen, Luxemburg, Malta, Nederländerna, Polen, Portugal,

Rumänien, Slovakien, Slovenien, Spanien, Storbritannien och Nordirland, Tjeckien, Tyskland, Ungern och Österrike.

Länderna Cypern, Estland, Lettland, Litauen, Malta, Polen, Slovakien, Slovenien, Tjeckien och Ungern blev medlemmar den 1 maj 2004.

Bulgarien och Rumänien blev medlemmar den 1 januari 2007.

Förordningarna 1408/71 och 574/72 har emellertid varit tillämpliga i Sverige sedan den 1 januari 1994 då EES-avtalet trädde i kraft. EES-avtalet tillämpas i dag mellan 25 av EU:s medlemsländer och Island, Liechtenstein och Norge. Avtalet har ännu inte trätt i kraft gällande Bulgarien och Rumänien.

1.1.4 Avtal mellan EG och Schweiz

EG och Schweiz har ingått ett avtal om fri rörlighet för personer. Avtalet trädde i kraft den 1 juni 2002 och finns publicerat i EUT nr L 114, 30.4.2002 (s. 1–63). Till följd av avtalet ska Schweiz betraktas som medlemsland vid tillämpning av förordningarna 1408/71 och 574/72 och schweiziska medborgare och deras familjemedlemmar omfattas av den personkrets som anges i artikel 2 i förordning 1408/71. Avtalet gäller ursprungligen mellan Schweiz och EU:s 15 ”gamla” medlemsländer. Det har emellertid omförhandlats till att från och med den 1 april 2006 omfatta även medlemsländerna Cypern, Estland, Lettland, Litauen, Malta, Polen, Slovakien, Slovenien, Tjeckien och Ungern. När denna vägledning beslutas är avtalet ännu inte omförhandlat till att omfatta Bulgarien och Rumänien.

1.1.5 Ny förordning som kommer att ersätta förordning 1408/71

Europaparlamentet och rådet har antagit en ny förordning som ska ersätta förordning 1408/71. Den nya förordningen heter Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen. Förordningen har offentliggjorts i EUT nr L 200, 7.6.2004 (s. 1–49). En tillämpningsförordning till 883/2004 är nu klar, Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 987/2009 av den 16 september 2009 om samordning av de sociala trygghetssystemen. Båda förordningarna ska börja tillämpas den 1 maj 2010 (EUT nr L 284, 30.10.2009 s. 31).

Den nuvarande förordningen 1408/71 med dess tillämpningsförordning 574/72 kommer tills vidare att gälla för Island, Liechtenstein, Norge och Schweiz samt för tredjelandsmedborgare.

1.2 Territoriell omfattning

Förordning 1408/71 gäller inom EU-ländernas territorier. För Frankrike innebär det att fastlandsterritoriet, dvs. det egentliga Frankrike, och de utomeuropeiska departementen omfattas av förordningen. Dessa départements är Guadeloupe, Martinique, Réunion, och Franska Guyana.

Beträffande Portugal omfattas Azorerna och Madeira och beträffande Spanien Kanarieöarna. Vad beträffar Storbritannien så gäller förordningen för Gibraltar men däremot inte för Kanalöarna och ön Man.

Färöarna och Grönland tillhör inte EU. Grönland tillhörde gemenskapen fram till år 1985. Rättigheter som har tjänats in enligt förordning 1408/71 fram till tidpunkten för utträdet är dock fortfarande skyddade. Vidare har personer som omfattas av förordningen rätt till akut sjukvård om de vistas tillfälligt på Grönland. Personer som är försäkrade på Färöarna och Grönland omfattas dock av bestämmelserna i förordningen genom den nordiska konventionen (NK), se vidare kapitel 13.

1.3 Huvudprinciper

Samordningen i förordning 1408/71 bestäms utifrån fyra huvudprinciper. Dessa är principerna om likabehandling, sammanläggning, exportabilitet och beräkning enligt pro rata temporis-principen.

1.3.1 Likabehandling

En av de bärande principerna inom EU är att all diskriminering på grund av nationalitet är förbjuden. Denna princip om likabehandling, oavsett medborgarskap, finns också i förordning 1408/71. Likabehandlingsprincipen innebär att personer som omfattas av förordning 1408/71 och som är bosatta i ett medlemsland har samma rättigheter och skyldigheter som landets egna medborgare i fråga om de socialförsäkringsförmåner, som omfattas av förordningen. Det betyder att villkor i ett medlemslands lagstiftning om krav på medborgarskap inte kan göras gällande gentemot personer som är omfattade av förordningen. (Artikel 3 i förordning 1408/71)

Administrativa kommissionen har i sin rekommendation nr 22/2003 om likabehandling föreskrivit följande:

Pensionsförmåner som föreskrivs i en konvention om social trygghet mellan en medlemsstat och ett tredje land för anställda och egenföretagare som är medborgare i den medlemsstaten bör i princip beviljas anställda och egenföretagare som är medborgare i övriga medlemsstater och som befinner sig i samma objektiva situation genom tillämpning av principerna om likabehandling och icke-diskriminering av medborgare från övriga medlemsstater.

1.3.2 Sammanläggning

Sammanläggningsprincipen syftar till att anställda och egenföretagare som arbetar i ett medlemsland inte ska gå miste om förmåner eller rättigheter som de har tjänat in tidigare i ett annat medlemsland.

Det betyder att om ett medlemslands lagstiftning innehåller bestämmelser som kräver viss tids försäkring, arbete eller bosättning för rätt till förmåner ska sådan tid i ett annat medlemsland beaktas om det behövs. Perioder i ett

annat medlemsland ska alltså räknas med som om de hade fullgjorts i det förstnämnda landet. Detta är en genomgående princip och gäller för alla förmånsslag som omfattas av förordning 1408/71 med undantag för förmåner vid olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar. Anledningen till att principen inte tillämpas på dessa förmåner är att den anställde eller egenföretagaren är försäkrad i och med att arbetet påbörjas. Bestämmelser om sammanläggning av försäkringsperioder på pensionsområdet finns i artikel 45 förordning 1408/71.

Det kan även bli aktuellt att beakta försäkringsperioder intjänade i ett tredje land. Detta framgår av EG-domstolens dom, mål nr C-55/00 *Gottardo*. Domen gällde *Elide Gottardo*, som genom giftermål förvärvat franskt medborgarskap. Hon hade arbetat i Italien, Frankrike och Schweiz. Hon beviljades schweizisk och fransk ålderspension utan att behöva återropa sammanläggning av försäkringsperioder. Hon ansökte även om italiensk pension. De italienska myndigheterna konstaterade att de perioder hon arbetat i Italien och Frankrike inte räckte för rätt till italiensk pension. Om hon fortfarande hade varit italiensk medborgare hade hon däremot kunnat återropa den schweizisk-italienska konventionen och på så sätt kunnat lägga samma schweiziska och italienska försäkringsperioder och få rätt till italiensk pension.

EG-domstolen kom till följande slutsats. När ett medlemsland har ingått en bilateral konvention om social trygghet med ett icke-medlemsland och denna konvention innehåller regler om sammanläggning av försäkringsperioder som fullgjorts i ett tredje land måste de behöriga myndigheterna beakta dessa perioder om det behövs för rätt till ålderspension även när de har fullgjorts av en medborgare i medlemsland som inte omfattas av konventionen.

Med anledning av *Gottardo*-domen har Administrativa kommissionen kommit med en rekommendation nr 22/2003 om likabehandling, se ovan under avsnittet 1.3.1.

1.3.3 Exportabilitet

Exportabilitetsprincipen innebär att förmåner vid invaliditet, ålderdom, till efterlevande och vid arbetssjukdom eller olycksfall i arbetet samt vid dödsfall ska kunna betalas ut i det medlemsland där den berättigade är bosatt. Detta betyder att kontantförmåner som någon har förvärvat i ett medlemsland ska betalas ut om den berättigade bor i eller flyttar till ett annat medlemsland. (Artikel 10 i förordning 1408/71)

1.3.4 Pro rata temporis

Pro rata temporis-principen tillämpas vid beräkning av pension i fall då en pensionstagare till följd av arbete eller bosättning i flera medlemsländer har tjänat in rätt till pension i mer än ett medlemsland. Han har då rätt till en proportionellt beräknad pension från vart och ett av de länder som han tjänat in rätt till pension i. (Artikel 46 i förordning 1408/71)

Utöver de fyra huvudprinciperna beträffande samordning av medlemslänernas lagstiftning på socialförsäkringsområdet finns en femte huvudprincip i förordning 1408/71, nämligen principen om *ett* lands lagstiftning. Se vidare kapitel 5.

1.4 Hur är förordning 1408/71 uppbyggd?

1.4.1 Ingress

Förordning 1408/71 inleds med en ingress som närmare beskriver bakgrunden till förordningen. Denna ingress är inte lagtext utan endast bakgrundsmaterial till de kommande bestämmelserna.

Förordningens bestämmelser är därefter indelade i sju avdelningar.

1.4.2 Avdelning I

Den första avdelningen behandlar allmänna bestämmelser som innefattar t.ex. definitioner av olika begrepp som används i förordningen. En central definition är t.ex. definitionen av begreppen anställd respektive egenföretagare (artikel 1, punkt a i förordning 1408/71). Det finns också bestämmelser som rör den personkrets som omfattas av förordningen och förordningens sakområden (artikel 2 och 4 i förordning 1408/71).

1.4.3 Avdelning II

Denna avdelning innehåller bestämmelser om tillämplig lagstiftning. Bestämmelserna är centrala eftersom de anger om svensk lagstiftning om social trygghet överhuvudtaget ska tillämpas i ett enskilt fall. Huvudprincipen är att en anställd eller egenföretagare vid varje ögonblick under intjänandetiden ska omfattas av endast ett medlemslands lagstiftning om social trygghet.

1.4.4 Avdelning III

Avdelning III innehåller särskilda bestämmelser för olika slag av sociala trygghetsförmåner. Den är indelad i åtta kapitel. Varje kapitel behandlar olika slags förmåner. Denna vägledning kommer att behandla bestämmelser i kapitel 3 (ålderdom och dödsfall [pensioner]) och kapitel 8 (förmåner för pensionärers minderåriga barn och för barn som mist en av föräldrarna eller båda föräldrarna).

I avdelning III finns också bestämmelser om förmåner vid sjukdom och moderskap (kapitel 1), vid olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar (kapitel 4), dödsfallsersättningar (kapitel 5), arbetslöshetsförmåner (kapitel 6) och familjeförmåner (kapitel 7).

1.4.5 Avdelning IV

Avdelning IV innehåller bestämmelser om den administrativa kommissionen för social trygghet för migrerande arbetare (AK). AK ska

enligt förordning 1408/71 bl.a. ha hand om frågor om tolkningen av bestämmelserna i denna förordning.

1.4.6 Avdelningarna V-VII

Avdelningarna V-VII innehåller bestämmelser om rådgivande kommitté för migrerande arbetares sociala trygghet (avdelning V), diverse bestämmelser (avdelning VI) och slutligen övergångs- och slutbestämmelser (avdelning VII).

1.4.7 Bilagor till förordningarna

Det finns bilagor till både förordning 1408/71 och förordning 574/72. Till förordning 1408/71 finns sammanlagt åtta bilagor som innehåller särbestämmelser för de olika länderna. I bilaga II a till förordning 1408/71 anges t.ex. sådana särskilda icke avgiftsfinansierade förmåner som inte behöver exporteras inom EU/EES.

Bilagorna till förordning 574/72 innehåller uppgifter om behöriga myndigheter, institutioner m.m. Där finns också upplysningar om till vilken institution eller myndighet i de olika länderna ansökningshandlingar ska lämnas.

1.4.8 Bilaga VI till EES-avtalet

De länder som omfattas av EES-avtalet har på motsvarande sätt kunnat ange uppgifter i de olika bilagorna. Dessa finns inte direkt i bilagorna till förordningarna utan har tagits med i bilaga VI till EES-avtalet. Där anges sedan bilaga för bilaga vad de länder som omfattas av EES-avtalet har noterat i bilagorna till förordningarna 1408/71 och 574/72.

I bilaga VI till EES-avtalet anges också att vissa beslut och rekommendationer från AK angående tillämpningen av förordningarna 1408/71 och 574/72 också ska beaktas av de länder som omfattas av EES-avtalet.

1.4.9 Medlemsstat

Vid tillämpningen av förordningarna 1408/71 och 574/72 ska enligt bilaga VI till EES-avtalet med medlemsstat även avses de länder som omfattas av EES-avtalet. I denna vägledning används benämningen medlemsland. Det avser då även Island, Liechtenstein och Norge.

2 Ansvariga och administrerande institutioner

Detta kapitel handlar bland annat om vilka institutioner som är behöriga i socialförsäkringsärenden vid tillämpning av förordning 1408/71 och förordning 574/72. I bilaga 1 och 2 till förordning 574/72 anges vilka myndigheter och institutioner som är behöriga i socialförsäkringsärenden.

2.1.1 Behörig stat

Behörig stat är det land där den behöriga institutionen finns. Det innebär att behörig stat är det medlemsland i vilket man är försäkrad för socialförsäkringsförmåner (artikel 1 q i förordning 1408/71).

2.1.2 Behörig myndighet

Behörig myndighet i Sverige är Socialdepartementet (artikel 1 l, bilaga 1 SVERIGE förordning 574/72).

2.1.3 Behörig institution – allmänt

Behörig institution är den institution som administrerar socialförsäkringen som en berörd person omfattas av (artikel 1 o i förordning 1408/71). Varje land ska i bilaga 2 till förordning 574/72 ange vilken institution som är behörig i respektive land. Behörig institution för Sveriges del är den Försäkringskassa som är behörig att handlägga ärendet.

Från och med den första januari 2010 är Pensionsmyndigheten behörig institution för ärenden om ålderspension, efterlevandepension inklusive efterlevandestöd, efterlevandelivränta och bostadstillägg till pensionärer. För ärenden som rör bostadstillägg till sjukersättning är Försäkringskassan behörig institution. Någon anteckning om detta har ännu inte gjorts.

Beträffande ärenden om efterlevandepension gäller att det alltid är Pensionsmyndighetens kontor i Luleå som är behörig institution när sökanden är bosatt i Sverige.

2.1.4 Behörig institution för sjömän

För sjömän som inte är bosatta i Sverige är Pensionsmyndighetens kontor i Visby, utlandsärenden behörig institution för pensionsärenden. Se *Behörig institution för utlandsbosatta*.

2.1.5 Behörig institution för utlandsbosatta

För personer som är bosatta utanför Sverige är Pensionsmyndighetens kontor i Visby behörig institution när det gäller handläggning av pensionsärenden.

2.1.6 Utredande institution

Utredande institution är institutionen i det medlemsland som en pensionssökande är bosatt i under förutsättning att han har varit omfattad av detta lands lagstiftning. Om han inte har varit omfattad av lagstiftningen i bosättningslandet är det institutionen i det medlemsland vars lagstiftning han senast har varit omfattad av som är utredande institution (artikel 36 och 41 i förordning 574/72).

2.1.7 Berörd institution

Berörd institution är institutionen i varje medlemsland vars lagstiftning pensionssökanden eller vid efterlevandepension den avlidne har varit omfattad av.

2.1.8 Adresser

Adresser till medlemsländernas förbindelseorgan finns utlagda på Pensionsmyndighetens intranät Orangeriet.

3 Omfattad personkrets

Detta kapitel handlar om vem som omfattas av bestämmelserna i förordningarna 1408/71 och 574/72 samt i vilken egenskap.

3.1 Allmänt

Förordning 1408/71 gäller för anställda, egenföretagare och studerande som omfattas eller har omfattats av lagstiftningen i ett eller flera medlemsländer och som är medborgare i ett sådant land. Förordningen gäller också för statslösa eller flyktingar som är bosatta i ett medlemsland samt för familjemedlemmar och efterlevande till dessa personer. Beträffande familjemedlemmar och efterlevande behöver dessa inte vara medborgare i ett medlemsland för att omfattas av förordningen. (Artikel 2 i förordning 1408/71) Se vidare under rubrikerna Familjemedlem och Efterlevande.

3.1.1 Medborgare i tredje land

Från och med den 1 juni 2003 utvidgades nämnda personkrets till att omfatta även medborgare i tredje land som lagligen vistas inom ett medlemslands territorium (artikel 1 i förordning 859/2003). Utöver kravet på laglig vistelse gäller att ytterligare minst ett medlemsland måste ha varit inblandat. T.ex. så omfattas en rysk medborgare som har arbetat i Finland och i Sverige och har omfattats av båda ländernas socialförsäkring. När han kan tillgodoräkna sig försäkringstid enligt SFB för minst ett år kan han få garantipension om den sammanlagda tiden i EU/EES uppgår till minst tre år. Däremot omfattas inte en medborgare från ett land utanför EU/EES som kommer direkt till Sverige från ett sådant land förrän han eller hon beger sig till ytterligare ett medlemsland.

Den utvidgade personkretsen i förordning 1408/71 gäller inte för Danmarks del och inte heller för EES-länderna eller Schweiz. I dessa länder krävs det att en person är medborgare i ett medlemsland eller i Schweiz för att förordningen ska tillämpas.

Ett undantag gäller emellertid för EES-länderna Norge och Island när den nordiska konventionen om social trygghet tillämpas. I sådana fall gäller enligt konventionen att förordningen tillämpas på alla personer som är försäkrade och bosatta i Norden oavsett medborgarskap (artikel 4 i den nordiska konventionen om social trygghet, se lagen [2004:114] om nordisk konvention om social trygghet). Den utvidgade personkretsen i den nordiska konventionen gäller inte för Danmark i fråga om

- bestämmelser i förordning 1408/71 om familjeförmåner och förmåner för pensionärers minderåriga barn och för barn som mist en av föräldrarna eller båda föräldrarna (kapitel 7 och 8 i förordning 1408/71),
- bestämmelser i förordning 1408/71 om arbetslösa, som beger sig till ett annat medlemsland än den behöriga staten (artiklarna 69 och 70 i förordning 1408/71), och

- den nordiska konventionens bestämmelser om grundpensioner (artiklarna 8 och 9 i konventionen).

För Danmarks del gäller bestämmelserna i konventionen om sammanläggning av försäkringsperioder och export av grundpension endast nordiska medborgare enligt en bilaga till den nordiska konventionen.

Pensionsmyndigheten ska däremot vid beviljande av svensk pension ta hänsyn till försäkrings- och bosättningsperioder i Danmark i enlighet med bestämmelserna i förordning 1408/71 och även exportera garantipension till Danmark när det gäller en medborgare i en tredje land (punkten 2 i bilaga 5 till Administrativa avtalet till nordisk konvention om social trygghet).

Alla försäkrings- och bosättningsperioder som har fullgjorts före den 1 juni 2003 ska beaktas vid fastställande av rätten till förmåner enligt förordningen. Detta gäller även om pensionsfallet inträffat före den 1 juni 2003. (Artikel 2 i förordning 859/2003)

3.2 Anställd och egenföretagare

Anställd och egenföretagare definieras i förordning 1408/71 som en person som är försäkrad, obligatoriskt eller genom en frivillig fortsättningsförsäkring, mot en eller flera av de risker som täcks av grenarna i ett system för social trygghet för anställda eller egenföretagare (artikel 1 i förordning 1408/71).

I praktiken har det ingen betydelse om en person betecknas som anställd eller egenföretagare vid tillämpningen av förordning 1408/71. De flesta bestämmelserna i förordningen gäller för båda typerna av arbetstagare. Bestämmelserna om förmåner vid arbetslöshet gäller dock endast för anställda.

Vid tillämpning av svensk lagstiftning ska varje person som är anställd eller egenföretagare i den mening som anges i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring (LAF) i lydelse före 2011 eller i kapitel 38-42 i SFB efter 2011 anses vara anställd eller egenföretagare (bilaga I avsnitt 1 till förordning 1408/71).

Begreppen anställd och egenföretagare är enligt EG-domstolens praxis snarare att betrakta som EG-rättsliga begrepp än som nationella begrepp. Det är fråga om en definition som med stöd av Romfördraget ska ges en utsträckt tolkning för att åstadkomma största möjliga rörlighet för arbetstagare inom EU. Det avgörande är inte om en person faktiskt arbetar som anställd eller egenföretagare utan att han är försäkrad som anställd eller egenföretagare. (Se EG-domstolens dom, mål nr 75/63 Unger)

Detta innebär att både personer som är eller har varit omfattade av ett eller flera medlemsländers lagstiftning om social trygghet omfattas av förordningen. Det medför att i stort sett alla som någon gång i sitt liv har förvärvat arbetat i ett medlemsland omfattas av förordningen. (Se EG-domstolens dom, mål nr 300/84 van Rosmalen)

Det räcker med en mycket svag koppling till förvärvsarbete för att en person ska omfattas av förordning 1408/71. I en dom fann EG-domstolen att en

person inte behöver få ersättning som direkt lön för det arbete han utfört. Det räcker att den inkomst han fick täckte vissa av hans behov för att han ska anses ha förvärvsarbetat. (Se EG-domstolens dom, mål nr 182/78 Pierik). I två domar slår EG-domstolen fast att om villkoren för att omfattas av förordningen i övrigt är uppfyllda, ska en person omfattas av den oavsett arbetets omfattning eller arbetstidens längd (mål nr 2/89 Kits van Heijningen och 8/75 Association du Foot-ball Club d'Andlau).

Personer som utför oavlönat hushållsarbete eller frivilligt arbete anses inte som anställda eller egenföretagare. Vidare ska inte personer som söker arbete och som inte tidigare har haft något förvärvsarbete betraktas som anställda eller egenföretagare.

EG-domstolen har också slagit fast att om en person börjar studera i ett medlemsland efter att först ha förvärvsarbetat där ska han även fortsättningsvis anses som arbetstagare. Det gäller under förutsättning att det finns ett samband mellan det tidigare förvärvsarbetet och studierna. (Se EG-domstolens dom, mål nr 39/86 Lair)

Det fordras inte att en person faktiskt arbetar för att han ska omfattas av bestämmelserna i förordning 1408/71. Det väsentliga är i stället om han kan identifieras som anställd eller egenföretagare enligt den nationella lagstiftningen (SOU 1993:115 s. 122). Det betyder att personer som har varit anställda eller egenföretagare, t.ex. personer som har pension eller arbetslöshetsersättning, är att anse som anställda respektive egenföretagare. Det kan också vara fråga om personer som tidigare har arbetat men som kvarstår som försäkrade enligt det nationella socialförsäkringssystemet. Vidare kan personer, som har slutat att förvärvsarbeta men som på frivillig väg fortsätter att erlägga avgifter för att även i fortsättningen vara försäkrade, omfattas av förordningen.

Det krävs inte heller att en person, som faller in under någon av definitionerna ”anställd” eller ”egenföretagare” och som reser till ett annat medlemsland, måste göra det i syfte att förvärvsarbeta för att han eller hon ska omfattas av bestämmelserna i förordningen. Förordningen är även tillämplig om det är fråga om t.ex. en semesterresa till ett annat medlemsland. Det väsentliga är att personen kan identifieras som anställd eller egenföretagare enligt lagstiftningen i det land där han är försäkrad.

Vidare kan en person anses vara arbetstagare i den mening som avses i förordningen även om han inte betalar avgifter när ett försäkringsfall inträffar. Det gäller i fall då det enligt den nationella lagstiftningen inte finns något krav på att avgifter ska erläggas. (EG-domstolens dom, mål nr 143/79 Walsh)

Det krävs inte faktisk försäkring i ett medlemsland för att en anställd eller egenföretagare ska omfattas av förordningen. Det viktiga är att han uppfyller villkoren för att kunna anslutas till försäkringen i ett medlemsland. Detta innebär exempelvis att en anställd inte faller utanför försäkringen i ett medlemsland därför att arbetsgivaren har underlåtit att vidta nödvändiga anmälningsåtgärder i anställningslandet (EG-domstolens dom, mål nr 39/76 Mouthaan).

Om däremot den anställda eller egenföretagaren har låtit bli att betala föreskrivna avgifter till socialförsäkringen och på grund av detta ställs utanför försäkringen i landet omfattas han inte av skyddet enligt förordningen för den tid han inte betalat avgifter.

3.3 Familjemedlem

Familjemedlemmar och efterlevande till anställda och egenföretagare som är medborgare i ett medlemsland omfattas av förordning 1408/71 oavsett medborgarskap. Detsamma gäller familjemedlemmar till statslösa och flyktingar som är bosatta i ett medlemsland och familjemedlemmar till medborgare i tredje stat som lagligen visats i ett medlemsland. (Artikel 2 i förordning 1408/71)

Familjemedlemmar och efterlevande har ingen självständig rätt till förmåner utan får sådana förmåner som kan utges till dem i deras egenskap av familjemedlemmar och efterlevande.

Med familjemedlem respektive efterlevande förstås den som definieras eller erkänns som familjemedlem eller som betecknas som medlem av hushållet enligt den lagstiftning enligt vilken förmåner utges (artikel 1 i förordning 1408/71).

När det gäller vårdförmåner vid akut sjukdom under vistelse i ett annat medlemsland avses med familjemedlem en person som erkänns som familjemedlem i det medlemsland där han är bosatt. För familjemedlemmar till en pensionär, vilka vistas i ett annat medlemsland än där de är bosatta, gäller att lagstiftningen i det medlemsland där de är bosatta avgör om de ska betraktas som familjemedlemmar eller inte. (Artikel 1 i förordning 1408/71)

Om bosättningslandets lagstiftning endast betraktar den som familjemedlem som är sammanboende med den anställda eller egenföretagaren, ska detta villkor anses vara uppfyllt om personen för sin försörjning huvudsakligen är ekonomiskt beroende av den anställda eller egenföretagaren (artikel 1 i förordning 1408/71).

Vid tillämpning av bestämmelserna om vårdförmåner avses för svensk del med familjemedlem make och barn under 18 år (bilaga 1, avsnitt II SVERIGE till förordning 1408/71).

3.4 Anställd eller familjemedlem

För att kunna bestämma vilket medlemslands lagstiftning en person ska omfattas av är det viktigt att avgöra om han eller hon ska betraktas som anställd eller familjemedlem. En av huvudprinciperna i förordningen är att en person ska omfattas av lagstiftningen i endast ett medlemsland. Det gäller både rätten till socialförsäkringsförmåner och skyldigheten att betala socialavgifter.

3.5 Efterlevande

Bestämmelserna i förordning 1408/71 gäller dessutom för en efterlevande som är medborgare i ett medlemsland eller är statslös eller flykting och bosatt i ett medlemsland även om den avlidne anstälde eller egenföretagaren inte var medborgare i ett medlemsland. Bestämmelserna gäller också den som är efterlevande till en medborgare i tredje land. (Se avsnitt 3.1.1.) Den avlidne måste dock ha omfattats av lagstiftningen i ett eller flera medlemsländer. Efterlevande är den som betraktas som efterlevande enligt lagstiftningen i det medlemsland där förmånerna utges. Om enligt det landets lagstiftning endast den som var samboende med den avlidne erkänns som efterlevande, ska detta villkor anses uppfyllt om personen var ekonomiskt beroende av den avlidne för sin försörjning. (Artikel 1 g i förordning 1408/71)

För att få rätt till efterlevandeförmåner krävs inte att den anstälde eller egenföretagaren själv har flyttat mellan medlemsländer. Det räcker att den person, som har rätt till efterlevandeförmåner efter den avlidne, har flyttat från ett medlemsland till ett annat (EG-domstolens dom, mål nr 115/77 Laumann).

Det betyder exempelvis att det finns rätt till barnpension och barnbidrag för ett barn oavsett i vilket medlemsland barnet är bosatt även om den avlidne föräldern endast har arbetat och tjänat in pensionsrätt i Sverige.

3.6 Studerande

Från och med 1 maj 1999 omfattar förordningens personkrets även studerande. (Artikel 1 och 2 i förordning 307/99)

3.7 Statslös och flykting

Den som bedöms som statslös enligt FN-konventionen om statslösas rättsliga ställning eller som flykting enligt FN-konventionen om flyktingars rättsliga ställning samt är bosatt i ett medlemsland omfattas av förordning 1408/71 om han är anställd eller egenföretagare (artikel 1 och 2 förordning 1408/71). Som flykting enligt ovan nämnda konvention anses den som befinner sig utanför det land där han är medborgare, därför att han känner välgrundad fruktan för förföljelse på grund av sin ras, nationalitet, tillhörighet till viss samhällsgrupp eller på grund av sin religiösa eller politiska uppfattning. En ytterligare förutsättning för att en person ska anses som flykting är att han inte kan, eller på grund av sin fruktan, inte vill begagna sig av detta lands skydd. Som flykting anses även den som är statslös och som av samma skäl som en flykting befinner sig utanför det land där han tidigare har haft sin vanliga vistelseort och som han inte kan eller på grund av sin fruktan inte vill återvända till. (Artikel 1 FN:s konvention angående flyktingars rättsliga ställning)

4 Sakområden

I detta kapitel beskrivs vilka förmåner vid ålderdom och dödsfall samt vilka familjeförmåner som omfattas av förordning 1408/71 och förordning 574/72.

4.1 Lagstiftning

Enligt förordning 1408/71 är förordningen tillämplig på all lagstiftning om social trygghet som bland annat avser

- förmåner vid ålderdom,
- förmåner till efterlevande och
- familjeförmåner.

(artikel 4 i förordning 1408/71).

Med lagstiftning förstås nuvarande och kommande lagar och andra författningar om de grenar av och system för social trygghet som nämns ovan. Vidare avses andra beslut om åtgärder för att genomföra sådana grenar och beslut. Uttrycket ”lagstiftning” omfattar däremot inte kollektivavtal. (Artikel 1 i förordning 1408/71)

Huvudkriteriet när det gäller att definiera ”lagstiftning” är enligt EG-domstolen inte var, rent geografiskt, någon har förvärvsarbetat, utan förhållandet mellan personen och det medlemslands system för social trygghet som han har varit omfattad av. Det är därför betydelselöst om den försäkrade har förvärvsarbetat utanför EU:s territorium. Det innebär att om ett medlemslands lagstiftning är tillämplig även på personer som arbetar utanför EU:s territorium ska lagstiftningen betraktas som lagstiftning vid tillämpning av förordning 1408/71. (Se EG-domstolens domar, mål nr 87/76 Bozzone, mål nr 300/84 van Roosmalen och mål nr 60/93 Aldewereld)

Med anledning av EG-domstolens dom i mål nr 443/93 Vougioukas konstaterade Europeiska unionens råd (Rådet) att tillämpningsområdet för förordningarna 1408/71 och 574/72 borde utvidgas till att omfatta även de särskilda systemen för offentligt anställda. Detta har också skett genom förordning 1606/98.

Sverige har inte något särskilt system för offentligt anställda som grundar sig på lagstiftning.

4.2 Förmåner och pensioner

Med begreppen förmåner och pensioner avses alla förmåner och pensioner som bekostas av allmänna medel samt normalt alla indexhöjningar och tilläggsbetalningar (artikel 1 i förordning 1408/71).

Frågan om till vilket sakområde, dvs. försäkringsgren, en förmån ska räknas avgörs enligt förordning 1408/71 och inte med utgångspunkt i ett medlemslands nationella lagstiftning. Det innebär att t.ex. en förmån som

enligt ett medlemslands lagstiftning betraktas som en förmån vid invaliditet kan anses vara en förmån vid sjukdom enligt förordning 1408/71. (Se EG-domstolens dom, mål nr 69/79 Jordens-Vosters)

För att en förmån enligt ett medlemslands lagstiftning över huvud taget ska falla in under tillämpningsområdet för förordning 1408/71 fordras att förmånen ska kunna hänföras till något av de nämnda sakområdena. I annat fall omfattas förmånen inte av bestämmelserna i förordningen. (Se EG-domstolens dom mål nr 249/83 Hoeckx).

4.3 Förmåner vid ålderdom

I denna förmånsgrupp ingår de inkomstgrundade förmånerna inkomstpension, tilläggs pension och premiepension. Även den bosättningsbaserade förmånen garantipension ingår. Till denna grupp räknas också särskilt pensionstillägg enligt 73 kapitlet i SFB. Beträffande äldreförsörjningsstöd, se detta kapitel under rubriken *Särskilda icke avgiftsfinansierade förmåner*.

4.4 Förmåner till efterlevande

Med förmåner till efterlevande avses i förordningen de inkomstgrundade pensionsförmånerna omställningspension, barnpension, änkepension, och särskild efterlevandepension (endast aktuellt vid dödsfall före den 1 januari 2003). Även de bosättningsbaserade pensionsförmånerna garantipension till omställningspension och till änkepension räknas som förmåner till efterlevande.

Barnpension kan i vissa fall behandlas som en förmån för barn som mist en av föräldrarna eller båda föräldrarna och inte som en pensionsförmån till efterlevande.

Den särskilda förmånen efterlevandestöd till barn är ett familjebidrag som utges till barn som mist en av föräldrarna eller båda föräldrarna. Se vidare i kapitel 8.

4.5 Familjeförmåner och familjebidrag

Med familjeförmåner avses alla vård- eller kontantförmåner som är avsedda att täcka en familjs utgifter enligt den nationella lagstiftningen om sådana förmåner. En undergrupp till förmånsslaget familjeförmåner är familjebidrag. Familjebidrag är sådana periodiska kontantförmåner som utges endast på grundval av familjemedlemmarnas antal och, i förekommande fall, deras ålder (artikel 1 i förordning 1408/71).

Med familjeförmåner avses för Sveriges del barnbidrag, förlängt barnbidrag, flerbarnstillägg, föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning och underhållsstöd. Vidare anses studiebidrag och extra tillägg inom studiehjälpen vara sådana familjeförmåner. Till familjeförmånerna hör också bostadsbidrag i form av särskilt bidrag för hemmavarande barn.

Med undantag för föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning och underhållsstöd anses de ovan uppräknade förmånerna också vara familjebidrag vid tillämpning av förordning 1408/71. Som familjebidrag räknas även barnpension när kapitel 8 ska tillämpas och efterlevandestöd till barn.

4.6 Sociala förmåner

Förordning 1408/71 är tillämplig på alla allmänna och särskilda system om social trygghet oavsett om de bygger på avgiftsplikt eller inte. Sociala förmåner, som är ett betydligt vidare begrepp än social trygghet, omfattas däremot inte av förordningen. Sociala förmåner innefattar bl.a. socialbidrag.

Regler för sociala förmåner finns i förordning 1612/68. Enligt denna förordning ska en arbetstagare som är medborgare i ett medlemsland och som arbetar och är bosatt i ett annat medlemsland ha rätt till samma sociala och skattemässiga förmåner som det landets egna medborgare. (Artikel 7 i förordning 1612/68) Rätten till likabehandling gäller när den anställde och hans familjemedlemmar befinner sig i det aktuella medlemslandet.

Förordning 1612/68 omfattar enbart arbetstagare och deras familjemedlemmar.

Gränsdragningar mellan social trygghet och sociala förmåner är ofta svåra att göra, men ett kriterium som måste vara uppfyllt för att en förmån ska omfattas av förordning 1408/71 är att den faller in under något av förordningens sakområden. I den mån svenska socialförsäkrings- och familjeförmåner inte faller inom tillämpningsområdet för förordning 1408/71 gäller generellt sett att de i stället omfattas av förordning 1612/68.

4.7 Särskilda icke avgiftsfinansierade förmåner

Det har ansetts angeläget att förordning 1408/71 också omfattar vissa förmåner som befinner sig i gränsområdet mellan socialförsäkringsförmåner och andra sociala förmåner. Förordningen gäller därför även beträffande vissa särskilda icke avgiftsfinansierade förmåner som anges i bilaga II a till förordningen. (Artikel 4.2 a i förordning 1408/71)

Dessa förmåner kan endast fås i det medlemsland som utger förmånerna och i enlighet med dess lagstiftning. Det finns inte någon rätt enligt förordningen till utbetalning vid bosättning i annat medlemsland. (Artikel 10a i förordning 1408/71)

För Sveriges del finns bostadstillägg till pensionärer och äldreförsörjningsstöd upptagna i bilaga II a. Dessa förmåner ska endast betalas ut så länge den som har förmånen är bosatt i Sverige. Detta betyder att så länge en pensionär anses bosatt i Sverige enligt bestämmelserna i 5 kap. SFB, så har hon eller han rätt att få bostadstillägg för sin bostad i Sverige vid vistelse i annat EES-land, eller i Schweiz. En person som lämnar landet ska fortfarande anses vara bosatt här om utlandsvistelsen kan antas vara längst ett år (5 kap. 3 § SFB).

Exempel

En kvinna bor i Sverige och har bostadstillägg. Hon åker till Grekland och har för avsikt att stanna där åtta månader. Hon anses vara bosatt i Sverige under denna tid och har fortsatt rätt till bostadstillägg.

Förmånen äldreförsörjningsstöd medtogs i bilaga IIa genom Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 647/2005 av den 13 april 2005 (se EUT nr L 117, 4.5.2005, s. 1–12).

4.8 Lagstiftningsförteckning

Medlemsländerna ska anmäla och offentliggöra den lagstiftning som avses i de olika försäkringsgrenarna i förordningen (artikel 5 i förordning 1408/71). Den lagstiftning som har anmälts för svensk del är upptagen i en förteckning som finns återgiven i kapitel 14. På grund av lagändringar med anledning av pensionsreformen kommer den svenska lagstiftningsförteckningen att justeras.

5 Tillämplig lagstiftning

Detta kapitel beskriver kortfattat vad som gäller om tillämplig lagstiftning. I övrigt hänvisas till Försäkringskassans vägledning 2004:11 *Tillämplig lagstiftning, EU, socialförsäkringskonventioner, m.m.*

5.1 Allmänt

I förordning 1408/71 ges förutsättningar för att bestämma vilket medlemslands lagstiftning (lagval) som ska användas för en försäkrad eller i ett försäkringsärende (artikel 13–17a i förordning 1408/71).

Dessa lagvalsregler gäller framför bestämmelserna i ett medlemslands nationella lagstiftning om var en person ska vara försäkrad. Genom reglerna i förordning 1408/71 för samordning av förmåner skapas bl.a. garantier för att förvärvsarbete och deras familjemedlemmar som flyttar inom EU/EES och Schweiz, inte går miste om förmåner då de utnyttjar den fria rörligheten och bor eller arbetar i ett annat medlemsland. Enligt huvudregeln är en person som omfattas av förordningen försäkrad i ett medlemsland i taget (artikel 13 förordning 1408/71). Undantag från denna regel finns.

5.2 Ett lands lagstiftning

Att endast *ett* lands lagstiftning ska vara tillämplig är en av huvudprinciperna i förordningen. En redogörelse för de andra fyra huvudprinciperna lämnas i kapitel 1 i denna vägledning. (Se avsnitt 1.3)

Enligt denna princip ska en person som omfattas av förordningen vara omfattad av socialförsäkringslagstiftningen i endast ett medlemsland. Principen innebär vidare att detta lands lagstiftning ska gälla för alla förmåner som omfattas av förordningen. Det aktuella landet kallas behörig stat. (Se kapitel 2)

Ett syfte med bestämmelserna om tillämplig lagstiftning i förordning 1408/71 är att förhindra att personer samtidigt omfattas av flera medlemsländers system för social trygghet. Ett annat syfte är att undvika att någon står utan försäkringsskydd. Bestämmelserna innebär inte att en anställd eller egenföretagare automatiskt omfattas av socialförsäkringssystemet i det medlemsland vars lagstiftning har utpekats av förordningen. Sådana förutsättningar bestäms av den nationella lagstiftningen. Denna måste dock uppställa lika villkor för tillhörighet till försäkringen för medborgare från de andra medlemsländerna som för det egna landets medborgare.

5.3 Arbetslandets lagstiftning

Huvudregeln är att en anställd omfattas av lagstiftningen i det medlemsland där han arbetar, dvs. den anställde omfattas av arbetslandets lagstiftning (artikel 13. 2 a i förordning 1408/71). Det finns emellertid undantag från denna regel som är aktuella t.ex. vid utsändning, eller vid arbete i två eller

flera medlemsländer samtidigt. (Se närmare Försäkringskassans vägledning 2004:11 *Tillämplig lagstiftning, EU, socialförsäkringskonventioner, m.m.*)

5.4 Perioder före den 1 januari 1994

Förordning 1408/71 blev tillämplig i Sverige från och med den 1 januari 1994 när EES-avtalet trädde i kraft. Det betyder att förordningens lagvalsregler gäller från och med denna tidpunkt. När det gäller tidsperioder före den 1 januari 1994 tillämpas i stället bestämmelser om lagval i svensk lagstiftning samt i eventuella konventioner.

I den nordiska konventionen av den 18 augusti 2003 om social trygghet mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge, vilken för Sveriges del trätt i kraft den 2 november 2004, bestäms att om en person har förvärvat rätt till tilläggspension i ett nordiskt land under en period innan konventionen träder i kraft ska grundpension för samma period beräknas från samma land (SFS 2004:114). Detta gäller även om personen varit bosatt i ett annat nordiskt land under samma tid (artikel 11). Se närmare om den nordiska konventionen i kapitel 13.

Konventionen har trätt i kraft för Åland den 1 september 2004, för Grönland den 28 maj 2005 och för Färöarna den 1 juli 2005.

5.5 Avgifter

Syftet att motverka att en person samtidigt är försäkrad i två medlemsländer är inte enbart av betydelse för att undvika att någon får dubbla förmåner utan gäller också skyldigheten att erlägga avgifter till socialförsäkringen. Detta är viktigt framför allt i länder som har socialförsäkringssystem där det finns ett direkt samband mellan avgifter och förmåner, dvs. att avgiften är en förutsättning för att en förmån ska kunna utges och där avgiften i stor utsträckning betalas av den anställda eller egenföretagaren själv.

5.6 Undantag från regeln om ett lands lagstiftning

Från huvudregeln att endast ett medlemslands lagstiftning ska vara tillämplig finns undantag. Det gäller i fall då en person är anställd i ett medlemsland och samtidigt är egenföretagare i ett annat medlemsland (se bilaga VII till förordning 1408/71). I denna bilaga har medlemsländer skrivit in i vilka situationer en person samtidigt kan omfattas av två medlemsländers lagstiftningar. Sverige har här antecknat *när en person som är bosatt i Sverige och är egenföretagare i Sverige och anställd i en annan medlemsstat.*

5.7 Pensionärer

Det finns inga generella lagvalsregler för vilket medlemslands lagstiftning som ska gälla för en pensionär som flyttar inom EU/EES. Däremot finns det särskilda regler för pensionärer inom de olika förmånsslagen, se t.ex. bestämmelser om sjukdom och moderskap i avdelning III, kapitel 1, avsnitt

4 och 5 i förordning 1408/71, vilka handlar om vårdförmåner till pensionärer.

En pensionär som vid sidan av sin pension även har förvärvsarbete räknas vid tillämpningen av förordning 1408/71 som förvärvsarbetande.

6 Förmåner vid ålderdom

Detta kapitel handlar om rätt till ålderspension, beräkning och samordning av ålderspension, export av ålderspension och ansökan m.m. av ålderspension.

6.1 Allmänt

Bestämmelserna i förordning 1408/71 om förmåner vid ålderdom omfattar för Sveriges del

- inkomstpension, tilläggspension, premiepension och garantipension enligt 53-74 kapitlen i Socialförsäkringsbalken (2010:110) samt
- särskilt pensionstillägg enligt 73 kapitlet i Socialförsäkringsbalken (2010:110) (SPT)
- handikappersättning.

Socialförsäkringsbalken trädde i kraft 1 januari 2011. För tid före 2011 gäller motsvarande äldre bestämmelser.

Även förmånerna bostadstillägg till pensionärer (BTP) och äldreförsörjningsstöd (ÄFS) omfattas av förordningen. Förmånerna är upptagna i bilaga II a till förordning 1408/71 och är därför undantagna från export (se avsnitt 4.7).

6.1.1 Försäkrad enligt Socialförsäkringsbalken

Den som är bosatt i Sverige är enligt 5 kap. 9 § SFB försäkrad för följande förmåner vid ålderdom

- garantipension,
- särskilt pensionstillägg till ålderspension för långvarig vård av sjukt eller handikappat barn och
- äldreförsörjningsstöd.

Den som är bosatt i Sverige är dessutom försäkrad för

- bostadstillägg till pensionärer och
- handikappersättning.

Den som arbetar i Sverige är enligt 6 kap. 6 § SFB försäkrad för följande förmåner vid ålderdom

- inkomstpension,
- tilläggspension
- premiepension.

6.2 Ålderspension från och med 2003 för personer födda 1937 eller tidigare

Ålderspension till den som är född 1937 eller tidigare kan från och med 2003 betalas ut som tilläggspension och garantipension.

Tilläggspensionen består av två delar

- $60\% \times$ det för året gällande prisbasbeloppet \times medelpoängen för de 15 bästa åren eller om det finns färre än 15 år medelpoängen för samtliga år, och
- 96 % av det för året gällande prisbasbeloppet för den som är ogift och 78,5 % för den som är gift

(63 kap. 6 § SFB).

För personer som inte har 30 år med pensionspoäng minskas pensionens båda delar med en trettiondel för varje år som saknas (63 kap. 8 § SFB).

6.2.1 Sammanläggning av försäkringsperioder/bosättningsperioder för rätt till tilläggspension

För rätt till tilläggspension krävs minst tre år med pensionspoäng (63 kap. 3 § SFB).

Den som är född 1927 eller tidigare och har år före 1974 utan pensionspoäng på grund av långvarig sjukdom eller arbetslöshet ("15:2-år"), får räkna med sådana år för att uppfylla treårskravet för rätt till tilläggspension. Dessa år ger rätt i tilläggspensionens båda delar (6 kap. 18 § SFBP).

Även om kravet på tre år med försäkringstid enligt SFB för rätt till tilläggspension inte är uppfyllt, kan en person som omfattas av förordning 1408/71 och som har omfattats av svensk lagstiftning och lagstiftningen i ett annat medlemsland med tillämpning av bestämmelserna om sammanläggning av försäkringsperioder, ändå få rätt till tilläggspension (artikel 45 i förordning 1408/71).

Exempel

En norsk medborgare har bott och arbetat i Sverige i två år. Han har dessutom bott och arbetat i Norge i 40 år. När han fyller 65 år ansöker han om svensk pension. Pensionsmyndigheten tillämpar bestämmelserna om sammanläggning av försäkringsperioder och beviljar ålderspension i form av tilläggspension.

För utländska sjömän med år med sjömansskatt före 1974 likställs åren med sjömansskatt med år med pensionspoäng vid bedömning av rätt till tilläggspension del 2, folkpensionstillägget (63 kap. 4 och 8 §§ SFB).

För personer som inte har 30 år med pensionspoäng minskas pensionens båda delar med en trettiondel för varje år som saknas (63 kap. 8 § SFB).

Exempel

En utländsk sjöman, född 1937 som har 2 år med pensionspoäng och 4 år med sjömansskatt före 1974 ansöker om svensk pension. Han har 32 år med försäkringsperioder i Tyskland. Pensionsmyndigheten beviljar honom tilläggspension med 2/30 del 1 och 6/30 del 2.

För personer födda 1923 eller tidigare gäller särskilda regler (63 kap. 27-29 §§ SFB).

6.2.2 Särskilda bestämmelser

För personer som är födda före år 1924 finns särskilda bestämmelser som gör det möjligt att få oavkortad tilläggspension med ett lägre antal år med pensionspoäng (63 kap. 27-28 §§ SFB). Dessa förmånligare regler gäller enligt SFB för svenska medborgare. Med stöd av regeln om likabehandling i förordningen gäller reglerna också för personer som omfattas av förordningen (artikel 3 i förordning 1408/71).

För beräkning och samordning av tilläggspensionen se avsnitt 6.6.

Den 1 januari 2003 upphörde förmånen folkpension. I stället för folkpension finns nu förmånen garantipension.

Garantipension utges som kompensation för bosättningsbaserad folkpension och pensionstillskott som från och med 2003 inte längre finns samt särskilt grundavdrag för folkpensionärer vid inkomsttaxering.

Personer som i december 2002 var berättigade till folkpension i form av ålderspension har rätt till garantipension (66 kap. 2 § SFB).

Enligt 6 kap. 27 § SFBP utges garantipension även till den som inte var berättigad till folkpension i form av ålderspension före utgången av år 2002. En förutsättning för detta är att han eller hon före den tidpunkten har tillgodoräknats bosättningstid i Sverige och senare uppfyller kravet om minst tio års bosättning här. Det räcker med en dags bosättning i Sverige för att uppfylla detta krav.

Enligt punkt 1 i avsnitt X. Sverige i bilaga VI till förordning 1408/71 ska bestämmelserna om sammanläggning av försäkringsperioder i förordning 1408/71 inte tillämpas på 6 kap. 27 § SFBP som ger rätt till förmånligare beräkning av garantipension för personer födda 1937 eller tidigare (se Europaparlamentets och rådets förordning [EG] nr 1992/2006 av den 18 december 2006). Det betyder att för den som är född 1937 eller tidigare så kan de tio år med bosättning i Sverige som krävs inte uppfyllas genom sammanläggning av svensk bosättningstid och tid i annat medlemsland.

6.2.3 Sammanläggning av försäkringsperioder/bosättningsperioder för rätt till GARP

Garantipension till personer som är födda 1937 eller tidigare grundar sig på såväl bosättningsperioder i Sverige som på år med pensionspoäng.

För rätt till garantipension krävs minst tre år med bosättningsperioder eller pensionspoäng. För att uppfylla detta krav på tre år ska Pensionsmyndigheten vid behov beakta försäkrings- och bosättningsperioder som fullgjorts i ett annat medlemsland. Vid behov kan Pensionsmyndigheten i vissa fall även beakta perioder intjänade i ett tredje land, se avsnitt 1.3.2.

För beräkning av garantipensionen se vägledning 2010:3 *Ålderspension för personer födda 1937 eller tidigare samt särskilt pensionstillägg*.

6.3 Rätt till bosättningsbaserad förmån vid ålderdom vid bosättning i Sverige för personer födda 1938 och senare

6.3.1 Garantipension

För rätt till garantipension krävs att den försäkrade har tillgodoräknats försäkringstid i Sverige för minst tre år. För att få oavkortad garantipension krävs att den försäkrade har varit bosatt i Sverige i minst 40 år. (67 kap. 2 och 25 §§ SFB)

Med försäkringstid menas tid som en person anses ha varit bosatt i Sverige enligt 5 kap. SFB (67 kap. 5 § SFB) För tid före år 2001 avses med försäkringstid för garantipension bosättningsperioder enligt 5 kap. AFL (6 kap. 26 § SFBP)

6.3.2 Sammanläggning av försäkringsperioder/bosättningsperioder för rätt till GARP

Även om kravet på tre år med försäkringstid enligt SFB för rätt till garantipension inte är uppfyllt, kan en person ändå ha rätt till garantipension med tillämpning av bestämmelserna om sammanläggning av försäkringsperioder (artikel 45.1 i förordning 1408/71). Detta gäller om personen omfattas av förordning 1408/71 och har omfattats av svensk lagstiftning och lagstiftningen i ett annat medlemsland. Hur garantipensionen beräknas, se avsnitt 6.5. Vid behov kan i vissa fall även perioder intjänade i ett tredje land beaktas, se avsnitt 1.3.2.

6.3.3 Svenska bosättningsperioder för rätt till GARP

Som bosättningsperiod enligt svensk lagstiftning vid tillämpning av förordning 1408/71 räknas år med bosättningsperioder eller försäkringstid enligt Socialförsäkringsbalken (2010:110) och Lagen om Införande av Socialförsäkringsbalken (2010:111).

Pensionsmyndigheten ska underrätta berörda medlemsländer om svenska bosättningsperioder på blankett E 205 S (artikel 43 i förordning 574/72).

Exempel

En tysk man, född 1942, flyttade till Sverige när han var 63 år. Han ansöker om garantipension vid 65 års ålder. Han har inte förvärvsarbetat här men har tillgodoräknats försäkringstid för två år. Före flyttningen till Sverige bodde och arbetade han i Tyskland. Han har tillgodoräknats 19 år med försäkringsperioder där. Dessa arbetsperioder har intygats av berörd tysk institution på blankett E 205 D. Genom att lägga samman dessa perioder med de två åren med försäkringstid i Sverige uppfyller han kravet för rätt till garantipension i Sverige.

Exempel

En spansk kvinna, född 1942, har tillgodoräknats försäkringstid i Sverige för 14 månader t.o.m. det 64:e året. Hon har dessförinnan arbetat i Spanien i 20 månader och i Portugal i sju månader. Dessa arbetsperioder har intygats av berörda institutioner. Genom att lägga samman dessa länders försäkringsperioder med den svenska bosättningstiden uppfyller hon kravet för rätt till garantipension.

6.3.4 Försäkringsperiod/bosättningsperiod i annat medlemsland

För att en period, som har tjänats in i ett annat medlemsland, ska anses som en försäkringsperiod eller bosättningsperiod ska perioden definieras som eller erkännas som sådan i den lagstiftning enligt vilken den har fullgjorts. Sådan period ska intygas på blankett (E 205) som utfärdas av den behöriga institutionen i det andra landet (artikel 1 i förordning 1408/71 och artikel 43 i förordning 574/72).

6.3.5 Bosättningsperioder kortare än ett år

Pensionsmyndigheten ska inte bevilja garantipension om den sammanlagda bosättningstiden i Sverige inte uppgår till minst ett år. Om emellertid sökanden inte har minst ett års försäkringstid i något annat medlemsland ska, om Sverige är det land där sökanden senast har varit försäkrad, Pensionsmyndigheten bevilja pension som om all försäkringstid i andra medlemsländer har fullgjorts i Sverige (artikel 48 i förordning 1408/71). Kravet är dock att den sammanlagda tiden uppgår till minst tre år.

Exempel

En finsk man är bosatt i Sverige sedan 10 månader. Han har tidigare varken bott eller arbetat i Sverige. Han fyller 65 år och ansöker om

garantipension. Vid handläggningen kommer det fram att han har arbetat på finska båtar i 10 månader, på norska båtar i 7 månader, och på en dansk båt i 11 månader. Han har dessutom arbetat på båtar med s.k. bekvämlighetsflagg i mer än 30 år. Arbetsperioderna på de nordiska båtarna läggs samman med den svenska bosättningstiden och Pensionsmyndigheten beviljar garantipension eftersom han har 38 månader med försäkringstid.

6.3.6 Handikappersättning

Den som är bosatt i Sverige omfattas av lagen om handikappersättning (5 kap. 9 § 8 SFB). Eftersom handikappersättning inte längre finns upptagen i bilaga II a måste förmånen exporteras.

6.3.7 Särskilt pensionstillägg till ålderspension för långvarig vård av sjukt eller handikappat barn

Den som är född 1953 eller tidigare och får inkomstpension, tilläggspension eller garantipension kan få ett särskilt pensionstillägg till sin pension (SPT). SPT utges till förälder som har avstått från förvärvsarbete för att vårda sjukt eller handikappat barn under minst 6 år (73 kap. 4-6 §§ SFB). Storleken på SPT är beroende av antal vårdår. Maximalt antal år som får ligga till grund för beräkningen av SPT är 15 år. En person ska vara bosatt i Sverige för att vara försäkrad för SPT (5 kap. 9 § 12 SFB).

I EG-domstolens dom, mål nr C-135/99 Elsen, åberopar domstolen bland annat artiklarna 18, 39 och 42 i EG-fördraget och konstaterar att artiklarna medför en skyldighet för den berörda institutionen i ett medlemsland att för ålderspensionsändamål beakta tid som har ägnats åt vård av ett barn i ett annat medlemsland på samma sätt som om vården hade ägt rum inom landet. I denna dom rör det sig om ett fall där sökanden var en gränsarbetare som var anställd i ett land men bosatt i ett annat land.

Vid tillämpning av förordning 1408/71 uppfyller därför en person som någon gång förvärvsarbetat i ett medlemsland och har tillgodoräknats minst ett vårdår i Sverige kraven för att få SPT om han eller hon vid bosättning i annat medlemsland har avstått från förvärvsarbete för att vårda barnet under minst 5 år.

6.3.8 Bostadstillägg

Bostadstillägg till pensionärer (BTP) är en förmån som omfattas av förordning 1408/71. Förmånen är emellertid en sådan särskild icke avgiftsfinansierad förmån som avses i artikel 4.2a förordning 1408/71. Eftersom bostadstillägg är antecknat i bilaga II a till förordning 1408/71 betalas det bara ut till en pensionstagare som är bosatt i Sverige och i enlighet med bestämmelserna i lagen om bostadstillägg till pensionärer (artikel 10a i förordning 1408/71). Se vidare i avsnitt 4.7.

6.3.9 Äldreförsörjningsstöd

Den som är bosatt i Sverige är försäkrad för äldreförsörjningsstöd (5 kap. 9 § 13 SFB). Förmånen omfattas av förordning 1408/71 men är upptagen som en särskild icke avgiftsfinansierad förmån i bilaga II a till förordningen. Det betyder att förmånen betalas ut uteslutande vid bosättning i Sverige och i enlighet med svensk lagstiftning (artikel 10a i förordning 1408/71). Se vidare i avsnitt 4.7.

6.4 Rätt till arbetsbaserad förmån vid ålderdom vid bosättning i Sverige för personer födda 1938 eller senare

6.4.1 Tilläggspension – Pensionspoäng

Den som arbetar i Sverige är försäkrad för tilläggspension (6 kap. 6 § SFB).

För varje år som pensionsgrundande inkomst (PGI) har fastställts för en försäkrad ska pensionspoäng tillgodoräknas henne eller honom (61 kap. 17 § SFB).

Det är bara personer födda före 1954 som är försäkrade för tilläggspension (63 kap. 3 § SFB).

För att få tilläggspension krävs att den försäkrade har minst tre år med pensionspoäng (63 kap. 3 § SFB).

6.4.2 Sammanläggning av försäkringsperioder

Om den försäkrade endast har tillgodoräknats ett eller två år med pensionspoäng i Sverige kan kraven för rätt till tilläggspension uppfyllas om det finns försäkringsperioder grundade på arbete i något annat medlemsland. Dessa försäkringsperioder intygas på det aktuella medlemslandets blankett E 205 (artikel 45 i förordning 1408/71 och artikel 43 i förordning 574/72).

Om perioder som intygas från ett annat medlemsland är perioder i ett system för frivillig försäkring och dessa sammanfaller med de svenska perioderna behöver Pensionsmyndigheten inte ta hänsyn till de frivilliga perioderna (artikel 15 i förordning 574/72). Om perioder som intygas från ett annat medlemsland är perioder i ett system för obligatorisk försäkring och dessa sammanfaller med de svenska perioderna måste Pensionsmyndigheten utreda var sökanden skulle ha varit försäkrad den aktuella tiden.

6.4.3 Sammanläggning av försäkringsperioder i tredje land

Vid behov kan i vissa fall även perioder intjänade i ett tredje land beaktas, se avsnitt 1.3.2.

6.4.4 Svenska försäkringsperioder

Som försäkringsperiod enligt svensk lagstiftning vid tillämpning av förordning 1408/71 räknas år med pensionspoäng till tilläggspensioneringen. För personer födda 1938 eller senare räknas även år med pensionsgrundande inkomst (PGI) enligt 59 kap. SFB som försäkringsperiod. År med pensionsgrundande belopp (PGB) enligt 60 kap. SFB då någon haft små barn, fullgjort pliktjänstgöring eller studerat räknas som likställd försäkringsperiod när personen har uppfyllt det s.k. förvärvsvillkoret, dvs. tillgodoräknats en PGI om minst två inkomstbasbelopp för fem år senast det år hon eller han fyller 70 år (62 kap.38 § SFB).

6.4.5 Försäkringsperiod i annat medlemsland

Om en period, som har tjänats in i ett medlemsland, ska anses som en försäkringsperiod beror på hur perioden definieras i den lagstiftning enligt vilken den har fullgjorts. Sådan period ska styrkas med ett intyg (blankett E 205) som utfärdas av den behöriga institutionen i det andra landet. (Artikel 1 i förordning 1408/71 och artikel 43 i förordning 574/72).

6.4.6 Försäkringsperioder kortare än ett år

Ett medlemslands pensionsinstitution behöver inte bevilja en pensionsförmån som enligt landets lagstiftning är beroende av försäkringsperioder om det inte finns minst ett år med sådana perioder i det landet. Pensionsförmån ska dock beviljas om det finns en rätt till pension om man endast tar hänsyn till de perioder som fullgjorts i det landet (artikel 48 förordning 1408/71).

För rätt till inkomstpension eller tilläggspension vid tillämpning av förordning 1408/71 krävs det att den försäkrade har tillgodoräknats minst ett år imed PGI alternativt ett år med pensionspoäng till tilläggspension (artikel 45 i förordning 1408/71). PGI fastställs uteslutande på grundval av den försäkrades taxering ett visst inkomstår och har inget att göra med hur lång intjänandetiden är. Ovan nämnda bestämmelse är därför inte aktuell på den inkomstgrundade ålderspensionen.

6.4.7 Inkomstpension – PGI och PGB

Den som arbetar i Sverige är försäkrad för inkomstpension (6 kap. 6 § SFB). Rätt till inkomstpension har den som är född 1938 eller senare och som har tillgodoräknats pensionsgrundande inkomst (PGI) eller pensionsgrundande belopp (PGB). För att PGI ska fastställas måste PGI före avdrag för allmän pensionsavgift ha uppgått till minst 42,3 % av det för inkomståret gällande prisbasbeloppet (59 kap. 5 § SFB). För varje år som det har fastställts PGI eller PGB ska pensionsrätt fastställas för den försäkrade. För att PGB för bland annat föräldrar till små barn (B-PGB) ska beaktas krävs att det för den pensionsberättigade senast det år hon eller han fyller 70 år har fastställts en

PGI under minst fem år som uppgått till lägst två gånger det för respektive intjänandeår gällande inkomstbasbeloppet (62 kap. 38 § SFB).

För att få rätt till pensionsgrundande belopp för små barn (B-PGB) krävs enligt 60 kap. 30 § 1 i SFB att en förälder hela året varit försäkrad och bosatt i Sverige. Enligt punkt 2 samma lagrum ska barnet ha varit bosatt i Sverige under hela året eller den del av året som barnet levt. Enligt punkterna 4 och 5 samma lagrum krävs dessutom att föräldern haft vårdnaden om och under minst halva året bott tillsammans med barnet. Se vidare vägledning 2010:1 *Ålderspension för personer födda 1938 eller senare – Att tjäna in till pension.*

Vid tillämpning av förordning 1408/71 kan kravet på bosättning i Sverige inte upprätthållas gentemot en person som är medborgare i ett EU/EES-land och som arbetar i Sverige. Enligt artikel 13 i förordningen ska den som omfattas av förordningen omfattas av endast ett lands lagstiftning. En person som arbetar som anställd eller bedriver verksamhet som egenföretagare i ett medlemsland omfattas av lagstiftningen i det medlemslandet.

Exempel

En dansk kvinna bor med make och barn, 2 år, i Köpenhamn. Hon arbetar sedan flera år i Malmö. Kvinnan kommer att kunna tillgodoräknas B-PGB om hon arbetar i Sverige hela året under vart och ett av de aktuella intjänandeåren.

6.4.8 PGI och PGB vid tillämpning av förordning 1408/71

Eftersom det för rätt till inkomstpension räcker att en person har tillgodoräknats pensionsgrundande inkomst för ett år och förmånen inte är beroende av försäkringsperioder blir bestämmelserna i förordning 1408/71 om sammanläggning av försäkringsperioder inte tillämpliga vare sig för bedömning av rätten till eller storleken av inkomstpensionen så länge som den försäkrade inte har år med PGB för små barn, för fullgjord pliktjänstgöring eller för studier.

Om den försäkrade har tillgodoräknats år med PGB ska Pensionsmyndigheten däremot, om det behövs, ta hänsyn till år inom EU/EES/Schweiz. Det s.k. förvärvsvillkoret uppfylls

- om den försäkrade har en latent rätt till PGB,
- har fått minst ett år med PGI som uppgår till minst två inkomstbasbelopp och
- har omfattats av ett obligatoriskt pensionssystem i ett annat medlemsland som anställd eller egenföretagare under så lång tid att det tillsammans med det svenska PGI-året uppgår till minst fem år senast det år han eller hon fyller 70 år. Vid beräkning av inkomstpension ska i dessa fall hänsyn tas till den pensionsbehållning som grundar sig på PGB (prop. 1997/98:151, del 1, avsnitt 11.6 s. 267 och 268). Det är

endast försäkringsperioder fullgjorda i de andra medlemsländerna efter år 1960 som ska läggas samman med de svenska försäkringsperioderna (artikel 15 punkten 1 f i förordning 574/72).

6.5 Beräkning och samordning av bosättningsbaserad förmån vid ålderdom för den som är född 1938 och senare

6.5.1 Beräkning av garantipension enligt Socialförsäkringsbalken

För en person som omfattas av förordning 1408/71 men som endast har omfattats av svensk lagstiftning beräknas pensionen enligt svensk lagstiftning. För en

- ogift person som inte har någon inkomstgrundad ålderspension motsvarar den årliga garantipensionen $2,13 \times$ prisbasbeloppet.
- ogift person vars inkomstgrundade ålderspension uppgår till maximalt $1,26 \times$ prisbasbeloppet motsvarar den årliga garantipensionen $2,13 \times$ prisbasbeloppet minskat med hela den inkomstgrundade ålderspensionen.
- ogift person vars inkomstgrundade ålderspension överstiger $1,26 \times$ prisbasbeloppet motsvarar den årliga garantipensionen $2,13 \times$ prisbasbeloppet $- 1,26 \times$ prisbasbeloppet $- 48 \% \times$ det som blir kvar av den inkomstgrundade ålderspensionen sedan $1,26 \times$ prisbasbeloppet dragits av.
- gift person som inte har någon inkomstgrundad ålderspension motsvarar den årliga garantipensionen $1,9 \times$ prisbasbeloppet.
- gift person vars inkomstgrundade ålderspension uppgår till maximalt $1,14 \times$ prisbasbeloppet motsvarar den årliga garantipensionen $1,9 \times$ prisbasbeloppet minskat med hela den inkomstgrundade ålderspensionen.
- gift person vars inkomstgrundade ålderspension överstiger $1,14 \times$ prisbasbeloppet motsvarar den årliga garantipensionen $1,9 \times$ prisbasbeloppet $- 1,14 \times$ prisbasbeloppet $- 48 \% \times$ det som blir kvar av den inkomstgrundade ålderspensionen sedan $1,14 \times$ prisbasbeloppet dragits av. (67 kap. 21-24 §§ SFB)

För den som inte kan tillgodoräknas 40 års försäkringstid för garantipension ska basnivåerna avkortas med en 40-del för varje år som saknas (67 kap. 25 § SFB). Se vidare vägledning 2010:2 *Ålderspension för personer födda 1938 eller senare – Att ta ut pension.*

Exempel

En svensk ogift kvinna fyller 65 år 2007 och ansöker om garantipension i form av ålderspension. Hon har bott i Sverige i 20 år. Under denna tid har hon haft diverse kortvariga anställningar och får

en inkomstpension på 22 000 kronor från Sverige. Pensionsmyndigheten beräknar hennes garantipension enligt SFB enligt nedan.

$$20/40 \times 2,13 \times 40\,300 = 42\,920 \text{ kronor}$$

$$(20/40 \times 1,26 \times 40\,300 = 25\,389 \text{ kronor})$$

$$42\,920 - 22\,000 = 20\,920 \text{ kronor.}$$

Exempel

Samma förutsättningar som ovan men här har kvinnan i stället en inkomstgrundad pension på sammanlagt 50 000 kronor från Sverige och USA.

Pensionsmyndigheten beräknar hennes garantipension enligt SFB enligt nedan.

$$20/40 \times 2,13 \times 40\,300 = 42\,920 \text{ kronor}$$

$$20/40 \times 1,26 \times 40\,300 = 25\,389 \text{ kronor}$$

$$48\% \times (50\,000 - 25\,389) = 11\,813 \text{ kronor}$$

$$42\,920 - (25\,389 + 11\,813) = 5\,718 \text{ kronor}$$

6.5.2 Beräkning av garantipension enligt förordning 1408/71 – Sammanfattning

För en person som omfattas av förordning 1408/71 och som har omfattats av både svensk lagstiftning och lagstiftningen i ett annat medlemsland eller Schweiz beräknas pensionen enligt förordningen.

I de fall bestämmelserna i förordning 1408/71 om sammanläggning av försäkringsperioder för att öppna rätten till en förmån, se avsnitt 6.3, inte behöver tillämpas ska de behöriga institutionerna i medlemsländerna beräkna pensionen dels enligt sin nationella lagstiftning, dels enligt pro rata temporis-principen (artikel 46 1.a i förordning 1408/71). Personen har sedan rätt till det högsta pensionsbeloppet. Jämförelsen mellan de framräknade beloppen ska göras efter det att medlemsländerna tillämpat eventuella nationella bestämmelser om minskning (artikel 46.3 i förordning 1408/71).

Eftersom det finns regler i förordningen som avgör om och hur de nationella minskningsreglerna får tillämpas ska Pensionsmyndigheten tillämpa minskningsreglerna i SFB med de begränsningar som finns i förordningen (artikel 46 a–c). Se vidare avsnitt 6.5.8–6.5.11.

Under förutsättning att den nationella lagstiftningen inte innehåller regler om minskning av förmåner när de sammanträffar med förmåner från annat medlemsland behöver den behöriga institutionen inte pro rata-beräkna pensionen om en beräkning enligt nationell lagstiftning alltid ger ett lika högt eller högre pensionsbelopp (artikel 46.1b i förordning 1408/71). Den svenska lagstiftningen innehåller bestämmelser om minskning vid sammanträffande av förmåner, se avsnitt 6.5.8. Sverige har emellertid i

bilaga IVC avsnitt X. Sverige till förordning 1408/71 beträffande fall som avses i förordningens artikel 46.1b, då beräkningen av förmåner kan ske med bortseende från förordningens artikel 46.2, fått antecknat garantipension i form av ålderspension. (Europaparlamentets och rådets förordning [EG] nr 1992/2006 av den 18 december 2006) Det betyder att Pensionsmyndigheten ska beräkna garantipensionen enligt bestämmelserna i SFB så länge som det inte finns någon förmån av annat slag från ett annat medlemsland.

Det finns dock undantag från denna regel och det gäller pensionstagare vars garantipension antingen ersatt tidigare oavkortad folkpension beräknad enligt den lagstiftning om folkpension som var tillämplig före den 1 januari 1993 eller oavkortad folkpension som utgavs enligt övergångsbestämmelser till denna lagstiftning. Enligt den anteckning som Sverige har i bilaga IV D avsnitt X Sverige till förordning 1408/71, får sådana garantipensioner samordnas med pension av samma slag från ett annat medlemsland. (Europaparlamentets och rådets förordning [EG] nr 1992/2006 av den 18 december 2006). I sådana fall ska Pensionsmyndigheten pro rata-beräkna garantipensionen eftersom en pro rata-beräkning alltid ger bättre resultat. Se vidare avsnitt 6.5.10.

Ett annat undantag gäller när försäkringstid för garantipension ska beräknas för en person som omedelbart före den kalendermånad då personen fyllde 65 år hade hel sjukersättning i form av garantiersättning (GSA), hel särskild efterlevandepension (SEP) eller änkepension (ÄP). I sådana fall ska, om det är förmånligare, som försäkringstid för garantipension tillgodoräknas den bosättningsstid som legat till grund för beräkning av GSA, SEP eller ÄP. Här måste Pensionsmyndigheten för att kunna bedöma vad som är förmånligast göra fyra beräkningar. Se vidare avsnitt 6.5.7.

Vid en maskinell beräkning av garantipensionen görs alltid två beräkningar.

Om kravet på tre år med försäkringstid enligt SFB för rätt till garantipension inte är uppfyllt kan personen, med tillämpning av bestämmelserna om sammanläggning av försäkringsperioder, ändå få rätt till garantipension. Vid behov kan i vissa fall även perioder intjänade i ett tredje land beaktas, se avsnitt 1.3.2. I dessa fall måste garantipensionen beräknas enligt pro rata temporis-principen eftersom det inte finns någon rätt enligt SFB (artikel 46.1 a i förordning 1408/71).

En pro rata-beräknad garantipension får aldrig minskas med en pension av samma slag från ett annat medlemsland. En sådan utländsk pension ska därför inte tas med i beräkningen (artikel 46 a–b i förordning 1408/71).

Samma sak gäller en garantipension beräknad enligt SFB eftersom garantipensionen är beroende av försäkringsperioder. Det finns emellertid undantag och det är om garantipensionen är beräknad med framtida försäkringstid eller kan anses vara oberoende av försäkringstid. I sådana fall kan samordning ske med förmån av samma slag från ett annat medlemsland. Se avsnitt 6.5.9 Samordning enligt förordning 1408/71 och följande avsnitt.

6.5.3 Pro rata temporis-principen

Pro rata temporis-principen innebär i huvudsak att pensionstagaren har rätt till proportionellt beräknad pension från vart och ett av de medlemsländer som hon eller han har tjänat in rätt till pension i. Först beräknas ett teoretiskt belopp och därefter beräknas det faktiska pensionsbeloppet.

I praktiken innebär principen att varje medlemsland gör en pensionsberäkning med utgångspunkt från det pensionsbelopp som den försäkrade skulle få från det landet, om den försäkrings- och/eller bosättningsperiod som hon eller han tillgodoräknats i samtliga berörda länder hade fullgjorts i det aktuella landet. Det betyder att Pensionsmyndigheten beräknar garantipensionen enligt SFB med den skillnaden att även försäkrings- och bosättningsperioder som har fullgjorts i andra medlemsländer räknas med. Detta är det teoretiska beloppet.

Det faktiska pensionsbeloppet utgör så stor del av det teoretiska beloppet som motsvarar förhållandet mellan å ena sidan den berättigades försäkrings- eller bosättningsperiod i det aktuella landet före försäkringsfallet, och å andra sidan den sammanlagda försäkrings- och bosättningsperioden före försäkringsfallet i samtliga medlemsländer. Det innebär exempelvis att om en person har en försäkringsperiod om tio år i ett medlemsland och 30 år i ett annat medlemsland, får personen från det första landet 10/40 av den pension han eller hon skulle ha fått efter 40 års arbete där. Från det andra landet får han eller hon 30/40 av den pension som skulle ha utgetts från det landet om han eller hon hade arbetat där under 40 år.

Exempel

En finsk ogift kvinna fyller 65 år 2007 och ansöker om ålderspension. Hon har bott i Sverige i 20 år. Under denna tid har hon haft diverse kortvariga anställningar men inte fått någon pensionsgrundande inkomst. Hon har också bott 10 år i Finland. Från Finland får hon folkpension, omräknad i svensk valuta, med 7 000 kronor.

Pensionsmyndigheten beräknar hennes garantipension enligt nationell lagstiftning till

$$20/40 \times 2,13 \times 40\,300 = 42\,920 \text{ kronor}$$

En jämförelse med en beräkning enligt pro rata-metoden visar att garantipensionens teoretiska belopp blir

$$30/40 \times 2,13 \times 40\,300 = 64\,379 \text{ kronor och att det}$$

faktiska beloppet blir

$$20/30 \times 64\,379 = 42\,920 \text{ kronor.}$$

Kvinnans finska folkpension, som är att likställa med garantipension ska inte minska hennes garantipension (67 kap. 16 § SFB) och hon får därför 42 920 kronor i garantipension. Eftersom båda beloppen, efter avrundning, är lika så väljer man det nationellt beräknade beloppet.

Om båda beloppen hade varit lika med 0 hade man även då valt det nationellt beräknade beloppet före det faktiska.

6.5.4 Pro rata-beräkning av garantipension när det finns inkomstgrundad pension från Sverige

Bestämmelserna i förordning 1408/71 om sammanträffande av förmåner av samma slag och annat slag avser förmåner från andra medlemsländer, se avsnitt 6.5.9. Pensionsmyndigheten tillämpar därför inte förordningens samordningsbestämmelser på en svensk inkomstgrundad pension.

Med stöd av den princip om likabehandling som återfinns i artikel 46.2.a och 47.1.d ska Pensionsmyndigheten, när det finns en inkomstgrundad svensk pension, pro rata-beräkna garantipensionen (se Försäkringskassans rättsliga ställningstagande (2007:2) *Pro rata-beräkning av garantiersättning och viss garantipension*). Det betyder att Pensionsmyndigheten vid beräkning av det teoretiska beloppet ska tilldela varje försäkringsperiod, som har fullgjorts i andra berörda medlemsländer, ett pensionsmässigt värde som motsvarar det genomsnittliga pensionsmässiga värdet av de svenska perioderna.

Detta genomsnittliga värde får man fram genom att den svenska inkomstgrundade pensionen, vid beräkning av det teoretiska beloppet, divideras med den svenska bosättningstiden och därefter multipliceras med den totala försäkringstiden inom EU/EES/Schweiz.

Det betyder att försäkringstiden i annat medlemsland inte endast påverkar basnivåns storlek utan även inkomstavdragets storlek (Försäkringskassans rättsliga ställningstagande (2007:2) *Pro rata-beräkning av garantiersättning och viss garantipension*).

Med svensk inkomstgrundad pension likställs förmåner från icke-medlemsländer som enligt den svenska lagstiftningen får minska garantipensionen.

Exempel

En ogift kvinna som har bott och arbetat i Sverige i 20 år ansöker om ålderspension. Hon har även arbetat i Finland i 10 år och får viss finsk arbetspension. Hennes svenska inkomstgrundade pension är 24 000 kronor. Oavsett om garantipensionen beräknas enligt nationell lagstiftning eller beräknas enligt pro rata-metoden ska Pensionsmyndigheten inte minska garantipensionen med den finska pensionen.

Beräkning enligt SFB:

$$20/40 \times 2,13 \times 40\,300 = 42\,920 \text{ kronor}$$

$$(20/40 \times 1,26 \times 40\,300 = 25\,389 \text{ kronor})$$

$$42\,920 - 24\,000 = 18\,920 \text{ kronor}$$

Vid pro rata-beräkningen räknas den svenska inkomstpensionen på 24 000 kronor upp till 36 000 kronor ($24\,000/20 \times 30$) i det teoretiska beloppet genom att de finska åren behandlats på samma sätt som de svenska åren

Pro rata-beräkning:

Teoretiskt belopp

$$30/40 \times 2,13 \times 40\,300 = 64\,379, \text{ kronor}$$

$$(30/40 \times 1,26 \times 40\,300 = 38\,084 \text{ kronor})$$

$$64\,379 - 36\,000 = 28\,379 \text{ kronor}$$

Faktiskt belopp

$$20/30 \times 28\,379 = 18\,920 \text{ kronor}$$

Vid en jämförelse ser man att en pro rata-beräkning ger samma resultat som en beräkning av SFB bortsett från avrundningen. Anledningen till detta är att den svenska inkomstgrundade pensionen dras av med ett belopp som motsvarar avdraget som skulle ha gjorts i enlighet med de svenska bestämmelserna.

6.5.5 Tidigare tolkning av pro rata-beräkning av garantipension när det finns inkomstgrundad pension från Sverige eller ett annat land utanför EU/EES/Schweiz

I ärenden som rör garantipension där slutligt beslut har fattats före Försäkringskassans rättsliga ställningstagande (2007:2) *Pro rata-beräkning av garantiersättning och viss garantipension* den 12 mars 2007, har pro rata-beräkning av garantipension gjorts på följande sätt. Den svenska inkomstgrundade pensionen har dragits av med sitt verkliga belopp vid beräkning av det teoretiska beloppet. Det har inneburit att den svenska inkomstgrundade pensionen har dragits av med lika många andelar som det faktiska pensionsbeloppet beräknats till. Detta har medfört att pensionstagaren i förekommande fall har fått ett högre garantipensionsbelopp än vad han eller hon skulle ha fått med den beräkning som gäller fr. om. den 12 mars 2007.

Eftersom dessa beslut inte kan anses vara oriktiga på grund av uppenbart felaktig rättstillämpning får pensionstagarna med stöd av 113 kap. 31 § Socialförsäkringsbalken behålla sina garantipensioner beräknade enligt detta, fördelaktigare sätt. Vilka personer som berörs kan man läsa om på Pensionsmyndighetens intranät Orangeriet. Dokumentet heter ”*Kriterier för gammal pro rata-beräkning*” och gäller för förmånerna ÅP/SA och EP. Dokumentet finns på Pensionsmyndighetens intranät Orangeriet.

6.5.6 Maximiperioder

För rätt till oavkortad garantipension krävs 40 år med försäkringstid (67 kap. 25 § Socialförsäkringsbalken). Om de svenska åren tillsammans med samtliga försäkrings- och/eller bosättningsperioder i andra medlemsländer uppgår till mer än 40 år ska Pensionsmyndigheten vid beräkning av det teoretiska beloppet räkna med den svenska maximiperioden, dvs. 40 år (artikel 47 i förordning 1408/71).

Exempel

En dansk ogift kvinna född 1942 som är bosatt i Sverige ansöker 2007 om garantipension i form av ålderspension. Hon tillgodoräknas 5 år med bosättning i Sverige t.o.m. det 64:e året. Hon har bott i Danmark i 44 år. Hon har ingen svensk inkomstgrundad pension. Hennes danska ålderspension på 82 000 kronor får inte räknas av. Pensionsmyndigheten beräknar hennes garantipension enligt nationell lagstiftning. Hennes garantipension blir

$$5/40 \times 2.13 \times 40\,300 = 10\,730 \text{ kronor.}$$

Vid en pro rata-beräkning hade kvinnan tillgodoräknats 40/40 i det teoretiska beloppet.

6.5.7 Hel sjukersättning, särskild efterlevande- eller änkepension omedelbart före 65 års månaden

När försäkringstid för garantipension ska beräknas för en person som omedelbart före den kalendermånad då personen fyllde 65 år hade hel sjukersättning i form av garantiersättning (GSA), hel särskild efterlevandepension (SEP) eller änkepension (ÄP) ska, om det är förmånligare, som försäkringstid för garantipension tillgodoräknas den bosättningstid som legat till grund för beräkning av sjukersättningen, den särskilda efterlevandepensionen eller änkepensionen (67 kap. 13 § SFB och 6 kap. 30 och 32 §§ SFBP).

Av domar från EG-domstolen, bland annat C 347/00 (Barreira Pérez) från oktober 2003, framgår att alla försäkringsperioder som ligger före pensionsfallet ska tas med i beräkningen av det faktiska beloppet. Det betyder att Pensionsmyndigheten, för en person som dels har haft ersättning enligt ovan dels har omfattats av lagstiftningen i ytterligare minst ett medlemsland måste räkna garantipensionen med utgångspunkt från tidpunkten för ålderspension, dvs. räkna med en ny pensionsfallstidpunkt. Samtliga svenska tider, såväl faktiska som tidigare eventuella framräkningstider ska därför tas med i täljaren vid beräkning av det faktiska beloppet

För att kunna bedöma vad som är förmånligast måste Pensionsmyndigheten göra fyra beräkningar. Pensionsmyndigheten börjar med att beräkna

- ÅP-tid, dvs. vad den försäkrade får i garantipension enligt SFB beräknat efter den verkliga försäkringstiden i Sverige fram till och med det 64 året
- ÅP-tid, dvs. vad en pro rata-beräkning skulle ge i garantipension med utgångspunkt från den verkliga försäkringstiden i berörda EU/EES-länder samt Schweiz fram till och med det 64 året.
- SA-tid, dvs. med den försäkringstid som GSA, SEP eller ÄP var beräknad efter och slutligen

- SA-tid, dvs. vad en pro rata-beräkning ger med utgångspunkt från den försäkringstid som GSA, SEP eller ÄP var beräknad efter.

När den sista beräkningen görs ska Pensionsmyndigheten även ta hänsyn till den tid som legat mellan försäkringsfallet för GSA, SEP eller ÄP och pensionsfallet för garantipension vid beräkning av det faktiska beloppet.

Personen har rätt till den försäkringstid som ger det förmånligaste resultatet.

Exempel

En finsk gift kvinna ansöker om ålderspension i Sverige. Hon har haft hel sjukersättning t.o.m. månaden innan hon fyller 65 år. Hon har 10 år med försäkringstid i Finland, 13 år utanför EU/EES och fem år i Sverige fram till försäkringsfallet för SA. Pensionsmyndigheten beviljade henne hel sjukersättning med 20 framräkningsår, d.v.s. med 25/40. Av ansökan framgår det att hon varit bosatt i Ryssland under 5 av de 20 framräkningsåren. Resterande 15 år har hon bott i Sverige. Hon har svensk inkomstgrundad pension på 32 500 kronor och finsk arbetspension i form av ålderspension på 8 500 kronor beräknad med faktisk tid. Pensionsmyndigheten beräknar hennes garantipension i form av ålderspension beräknat efter den faktiska försäkringstiden (ÄP-tiden) enligt nedan.

Enligt nationell lagstiftning

$$20/40 \times 1,9 \times 40\,300 = 38\,285 \text{ kronor}$$

$$20/40 \times 1,14 \times 40\,300 = 22\,971 \text{ kronor}$$

$$48\% \times (32\,500 - 22\,971) = 4\,574 \text{ kronor}$$

$$38\,285 - (22\,971 + 4\,574) = 10\,740 \text{ kronor}$$

Enligt pro rata-metoden

Vid beräkning av det teoretiska beloppet beräknas först den svenska inkomstpensionen till ett fiktivt belopp genom att hennes finska år får samma pensionsmässiga genomsnittsvärde som de svenska åren $32\,500/20 \times 30 = 48\,750$ kronor.

Teoretiskt belopp

$$30/40 \times 1,9 \times 40\,300 = 57\,428 \text{ kronor}$$

$$30/40 \times 1,14 \times 40\,300 = 34\,457 \text{ kronor}$$

$$48\% \times (48\,750 - 34\,457) = 6\,861 \text{ kronor}$$

$$57\,428 - (34\,457 + 6\,861) = 16\,110 \text{ kronor}$$

Faktiskt belopp

$$20/30 \times 16\,110 = 10\,740 \text{ kronor}$$

Pensionsmyndigheten räknar sedan ut garantipensionen med utgångspunkt från den faktiska försäkringstid och framtida försäkringstid som legat till grund för beräkning av hennes GSA. (SA-tiden)

Enligt nationell lagstiftning

$$25/40 \times 1,9 \times 40\,300 = 47\,856 \text{ kronor}$$

$$25/40 \times 1,14 \times 40\,300 = 28\,714 \text{ kronor}$$

$$48 \% \times (32\,500 - 28\,714) = 1\,817 \text{ kronor}$$

$$47\,856 - (28\,714 + 1\,817) = 17\,325 \text{ kronor}$$

Enligt pro rata-metoden

Vid beräkning av det teoretiska beloppet beräknas först den svenska inkomstpensionen till ett fiktivt belopp genom att hennes finska år får samma pensionsmässiga genomsnittsvärde som de svenska åren $32\,500/25 \times 35 = 45\,500$

Teoretiskt belopp

$$35/40 \times 1,9 \times 40\,300 = 66\,999 \text{ kronor}$$

$$35/40 \times 1,14 \times 40\,300 = 40\,199 \text{ kronor}$$

$$48 \% (45\,500 - 40\,199) = 2\,544 \text{ kronor}$$

$$66\,999 - (40\,199 + 2\,544) = 24\,256 \text{ kronor}$$

Faktiskt belopp

$$25/35 \times 24\,256 = 17\,325 \text{ kronor}$$

Vid en jämförelse mellan ÅP-tid och SA-tid ser man att SA-tiden ger högst pension i detta fall och kvinnan får 17 325 kronor i garantipension.

Kvinnans finska arbetspension får inte minska hennes garantipension vare sig den är beräknad enligt nationell lagstiftning eller enligt pro rata-metoden. Se vidare under avsnitt 6.5.9 vad som gäller beträffande samordning av förmåner från olika medlemsländer.

6.5.8 Samordning enligt Socialförsäkringsbalken

Till grund för beräkning av garantipension ligger den inkomstgrundade ålderspension som den pensionssökande har rätt till för samma år. Med inkomstgrundad ålderspension avses även allmän obligatorisk ålderspension enligt utländsk lagstiftning som inte är att likställa med garantipension. Vid beräkning av garantipension likställs även änkepension enligt 75, 77-85 kap. SFB eller 7 kap. SFBP, efterlevandepension enligt utländsk lagstiftning samt förmåner vid invaliditet enligt utländsk lagstiftning. (67 kap. 15-17 §§ SFB)

Livränta enligt svensk och utländsk lagstiftning om yrkesskadeförsäkring påverkar storleken av svensk pension (69 kap. 2 § SFB).

I den svenska socialförsäkringslagstiftningen finns även andra bestämmelser som innebär att storleken på inkomstprövade förmåner t.ex. bostadstillägg till pensionärer, tillägg till pensionsförmåner som t.ex. hustrutillägg samt arbetsskadelivränta påverkas av utländska pensioner och inkomster.

6.5.9 Samordning enligt förordning 1408/71

Det är olika regler som gäller vid sammanträffande av förmåner av samma slag och sammanträffande av förmåner av annat slag.

Med sammanträffande av förmåner av samma slag avses förmåner vid invaliditet, ålderdom och till efterlevande som beräknas eller utges på grundval av försäkrings- och/eller bosättningsperioder som har fullgjorts av en och samma person. Med sammanträffande av förmåner av annat slag avses förmåner som inte kan betraktas som om de är av samma slag (artikel 46 a i förordning 1408/71).

Gemensamt för båda slagen av förmåner är att hänsyn ska tas till förmåner som har förvärvats enligt ett annat medlemslands lagstiftning eller till inkomst som har förvärvats i ett annat medlemsland endast om lagstiftningen i det egna medlemslandet innehåller regler om att förmåner eller inkomst som har förvärvats utomlands ska beaktas.

När en behörig institution ska ta hänsyn till förmånsbelopp som har förvärvats enligt ett annat medlemslands lagstiftning är det beloppet före avdrag för skatt och socialförsäkringsavgifter som ska beaktas. Institutionen ska inte ta hänsyn till förmånsbelopp som har förvärvats enligt ett annat medlemslands lagstiftning och som utges på grundval av frivillig försäkring eller frivillig fortsättningsförsäkring. (Artikel 46a i förordning 1408/71).

Bakgrunden till bestämmelserna om sammanträffande av förmåner av samma slag och förmåner av annat slag finns att läsa i ingressen till förordning 1248/92. Här står bland annat följande:

”För att skydda migrerande arbetare och deras efterlevande mot en alltför sträng tillämpning av de nationella bestämmelserna om minskning, innehållande eller indragning är det nödvändigt att införa en bestämmelse i förordning (EEG) nr 1408/71 som vid sammanträffande av förmåner av samma slag reglerar att dessa bestämmelser skall tillämpas endast på vissa typer av förmåner och i särskilda fall. Det är nödvändigt att i Bilaga IV D förteckna de förmånsslag på vilka nämnda bestämmelser kan tillämpas vid sammanträffande av förmåner av samma slag. Det är nödvändigt att i förordning (EEG) nr 1408/71 införa en bestämmelse som i vissa fall gör det möjligt för två eller flera medlemsstater att träffa en överenskommelse i syfte att begränsa sammanträffande av förmåner av samma slag; dessa överenskommelser bör anges i bilaga IV D”.

6.5.10 Förmåner av samma slag

Med sammanträffande av förmåner av samma slag avses som tidigare nämnts förmåner vid invaliditet, ålderdom och till efterlevande som beräknas eller utges på grundval av försäkrings- och/eller bosättningsperioder som har fullgjorts av en och samma person (artikel 46a i förordning 1408/71).

Det innebär att en svensk garantipension i form av ålderspension och en ålderspension eller invalidpension från ett annat medlemsland är förmåner av samma slag under förutsättning att pensionsförmånerna grundar sig på en och samma persons intjänade rätt. Om den svenska ålderspensionen i form av garantipension grundar sig på den avlidne makens år, för att det är

fördelaktigare, så är en ålderspension från ett annat medlemsland som grundar sig på egna perioder en förmån av annat slag (6 kap. 30 § SFBP). Se under rubriken förmåner av annat slag.

Barnpension som beviljats med stöd av bestämmelserna i kapitel 8 förordning 1408/71 omfattas inte av dessa regler.

Enligt artikel 46b i förordning 1408/71 gäller följande beträffande förmåner av samma slag:

- samordning får inte ske när pensionen har pro rata-beräknats
- en förmån som har beräknats enligt nationell lagstiftning får samordnas men endast om förmånen antingen
 - är oberoende av försäkringsperioder eller bosättningsperioder, eller
 - beräknad med framtida tid och i sådant fall måste även den förmån som ska minska den första förmånen vara beräknad med framtida tid eller oberoende av försäkringsperioder. I båda fallen ska förmånerna vara antecknade i bilaga IV D förordning 1408/71.

En förutsättning är dock att två eller flera medlemsländer inte träffat en överenskommelse som föreskriver att samma tillgodoräknade period inte får beaktas två eller flera gånger.

Garantipension i form av ålderspension beräknas i 40-delar och är alltså beroende av försäkringstid.

Svenska bilageanteckningar om samordning i förordning 1408/71

I SOU 1992:26 kan man bland annat på sid. 182 läsa att de folkpensioner som utgavs i december 1992 skulle räknas om och att alla löpande pensioner således ska ”anses vara grundade på en bosättningsstid om 40 år”.

Sverige har i bilaga IV D.1 till förordning 1408/71 som avser förmåner i artikel 46b.2 som är oberoende av försäkringsperioder, uppdaterad genom förordning 1992/2006, antecknat följande: ”Svensk garantipension och garantiersättning som ersatt sådan oavkortad folkpension som utgavs enligt den lagstiftning om folkpension som var tillämplig före den 1 januari 1993 och oavkortad folkpension som utgavs enligt övergångsbestämmelserna till den lagstiftning som gäller från detta datum och svensk inkomstrelaterad sjukersättning och aktivitetsersättning”.

Denna bilageanteckning stämmer inte överens med vad som sägs i SOU men Pensionsmyndigheten anser att vid en beräkning enligt SFB får en sådan garantipension samordnas med en förmån av samma slag från ett annat medlemsland. Vid pro rata-beräkning får en sådan garantipension däremot inte samordnas och det innebär att pro rata alltid blir bättre.

I bilaga IV D.2 till förordning 1408/71, som avser förmåner i artikel 46b.2 b vars storlek är beroende av en fiktiv period som ska anses ha fullgjorts mellan dagen för försäkringsfallet och en senare dag, uppdaterad genom förordning 1992/2006, har Sverige antecknat ”svensk sjukersättning och aktivitetsersättning i form av garantiersättning, efterlevandepension

beräknad med antagna perioder och svensk ålderspension i form av garantipension beräknad på tidigare tillgodoräknade perioder.”

Om garantipensionen är beräknad med framtida försäkringstid, se exemplet under avsnitt 6.5.7 får den vid en beräkning av SA-tiden enligt SFB samordnas med en förmån av samma slag från ett annat medlemsland. Detta gäller endast om pensionen från det andra medlemslandet är beräknad med framtida försäkringstid eller oberoende av försäkringstid.

6.5.11 Förmåner av annat slag

Med sammanträffande av förmåner av annat slag avses förmåner som inte kan betraktas som om de är av samma slag (jfr ovan avsnitt 6.5.10). Med stöd av dessa regler och reglerna i den svenska lagstiftningen kan Pensionsmyndigheten samordna pensioner som beräknas eller utges på grundval av försäkrings- och/eller bosättningsperioder som har fullgjorts av olika personer. Exempelvis kan en svensk ålderspension i form av garantipension som grundar sig på den försäkrades egen försäkringstid/bosättningsstid samordnas med en efterlevandepension från ett annat medlemsland.

En ålderspension från ett medlemsland som grundar sig på försäkringsperioder som fullgjorts enligt detta lands lagstiftning av pensionstagaren själv och en ålderspension som ges till samma pensionstagare men där pensionen grundar sig på försäkringsperioder som fullgjorts av pensionstagarens fränskilda make är enligt EG-domstolen inte förmåner av samma slag (EG-domstolens dom, mål nr 98/94 Schmidt).

Som beskrivits i avsnitt 6.5.2 ska de behöriga institutionerna i medlemsländerna beräkna pensionen dels enligt sin nationella lagstiftning, dels enligt pro rata temporis-principen (artikel 46.1 a i förordning 1408/71). Den försäkrade har sedan rätt till det högsta pensionsbeloppet. Jämförelsen mellan de framräknade beloppen ska göras efter det att medlemsländerna tillämpat eventuella nationella bestämmelser om minskning (artikel 46.3 i förordning 1408/71).

Pensionsmyndigheten måste därför även när en garantipension sammanträffar med en förmån av annat slag från ett annat medlemsland tillämpa minskningsreglerna i SFB med de begränsningar som finns i förordningen. Dessa regler är olika beroende på om den förmån som ska minskas är beräknad enligt nationell lagstiftning eller pro rata-beräknad.

Om två eller flera förmåner som har beräknats enbart enligt nationell lagstiftning ska minskas på grund av att pensionstagaren har förmåner av annat slag gäller följande. Det belopp som inte skulle betalas ut vid en strikt tillämpning av bestämmelserna om minskning som föreskrivs i de berörda medlemsländernas lagstiftning delas med det antal förmåner som ska minskas (artikel 46c. 1 i förordning 1408/71).

Om en förmån har pro rata-beräknats ska de förmåner av annat slag som utges från annat medlemsland beaktas i förhållande till de faktiska försäkrings- och/eller bosättningsperioder som pensionen är beräknad efter (artikel 46c. 2 i förordning 1408/71).

När det gäller förmåner av annat slag, går det inte alltid att säga vilken beräkningsmetod som ger bäst resultat. Pensionsmyndigheten måste därför, när det inte finns 40 svenska bosättningsår, beräkna garantipensionen både enligt nationell lagstiftning och pro rata-metoden.

Om det finns 40 svenska bosättningsår och en förmån av annat slag som påverkar två förmåner beräknar Pensionsmyndigheten garantipensionen enligt nationell lagstiftning eftersom den beräkningsmetoden alltid ger bäst resultat. Det beror på att Pensionsmyndigheten i dessa fall bara får dra av viss del av en utländsk pension som påverkar två eller flera förmåner. Om Pensionsmyndigheten i stället pro rata-beräknar en sådan garantipension får Pensionsmyndigheten dra av 40/40 av den utländska pensionen, dvs. hela den utländska pensionen, och garantipensionen blir alltså lägre.

Exempel

En svensk änka född 1942 beviljas i juli 2007 ålderspension i form av garantipension beräknad på 40 egna år. Här beräknar Pensionsmyndigheten hennes garantipension enligt nationell lagstiftning eftersom det finns 40 svenska år. Hon har ingen svensk inkomstpension men en finsk änkepension på 25 000 kronor i form av arbetspension. Hennes finska änkepension i form av arbetspension påverkar dels hennes garantipension dels hennes finska folkpension som reduceras helt och hållet. Enligt förordning 1408/71 blir det vid en strikt tillämpning av SFB det finska arbetspensionsbeloppet som ska delas i två och sedan minska garantipensionen. Hon får alltså

$$40/40 \times 2,13 \times 40\,300 = 85\,839 \text{ kronor}$$

$$40/40 \times 1,26 \times 40\,300 = 50\,778$$

$$25\,000 / 2 = 12\,500 \text{ kronor}$$

$$85\,839 - 12\,500 = 73\,339 \text{ kronor.}$$

Änkan får 73 339 kronor i garantipension.

Exempel

En svensk änka född 1942 har bott och arbetat i Sverige i 20 år. Hon har också bott och arbetat i Finland i fem år. I december 2007 ansöker hon om garantipension. Hennes svenska inkomstgrundade pension uppgår till 35 000 kronor. Utöver den svenska pensionen har hon en finsk efterlevandepension i form av arbetspension på 11 000 kronor. Den finska arbetspensionen påverkar dels hennes finska folkpension, dels hennes garantipension. Eftersom kvinnan inte har 40 svenska år måste Pensionsmyndigheten göra två beräkningar för att kunna bedöma vad som är mest fördelaktigt.

När Pensionsmyndigheten beräknar hennes garantipension enligt SFB ska det belopp som vid en strikt tillämpning av den nationella lagstiftningen inte skulle betalas ut delas med antalet förmåner som ska minskas, dvs. i detta fall med två. Pensionsmyndigheten får här

göra två beräkningar. Först räknar Pensionsmyndigheten ut hur mycket av den svenska inkomstgrundade pensionen som enligt SFB får minska garantipensionen.

$$20/40 \times 2,13 \times 40\,300 = 42\,920 \text{ kronor}$$

$$20/40 \times 1,26 \times 40\,300 = 25\,389 \text{ kronor}$$

$$48\% \times (35\,000 - 25\,389) = 4\,613 \text{ kronor}$$

Den svenska inkomstgrundade pensionen minskar garantipensionen med 30 002 kronor (25 389 + 4 613). Därefter räknar Pensionsmyndigheten ut det belopp som vid en strikt tillämpning av SFB inte betalas ut.

$$20/40 \times 2,13 \times 40\,300 = 42\,920 \text{ kronor}$$

$$20/40 \times 1,26 \times 40\,300 = 25\,389 \text{ kronor}$$

$$48\% \times (46\,000 - 25\,389) = 9\,893 \text{ kronor}$$

Det sammanlagda svenska och finska belopp som inte betalas ut vid en strikt tillämpning av SFB är 35 282 kronor (25 389 + 9 893). Av den svenska inkomstgrundade pensionen på 35 000 kronor är det 30 002 kronor som får minska garantipensionen. Av den finska arbetspensionen på 11 000 kronor är det 5 280 kronor (35 282 – 30 002) som vid en strikt tillämpning inte betalas ut och alltså ska delas med två, dvs. 2 640 kronor. Det betyder att kvinnans garantipension blir

$$42\,920 - (30\,002 + 2\,640) = 10\,278 \text{ kronor.}$$

Vid en pro rata-beräkning påverkar kvinnans finska försäkringsperioder inte bara storleken på garantipensionens basnivå utan även inkomstavdragets storlek. Detta sker genom att Pensionsmyndigheten tilldelar de finska försäkringsperioderna ett pensionsmässigt värde som motsvarar det genomsnittliga pensionsmässiga värdet av de svenska perioderna. Detta värde får man fram genom att den svenska inkomstgrundade pensionen, vid beräkning av det teoretiska beloppet, divideras med den svenska bosättningstiden och därefter multipliceras med den totala försäkringstiden i Sverige och Finland. Se Försäkringskassans rättsliga ställningstagande (2007:2) *Pro rata-beräkning av garantiersättning och viss garantipension*. Vid en pro rata-beräkning tas alltså den svenska uppräknade inkomstgrundade pensionen upp med 43 750 kronor (35 000/20 × 25) och hela den finska arbetspensionen på 11 000 kronor, dvs. 54 750 kronor med i beräkningen av såväl det teoretiska beloppet som det faktiska beloppet. Garantipensionen beräknas enligt följande

Teoretiskt belopp

$$25/40 \times 2,13 \times 40\,300 = 53\,649 \text{ kronor}$$

$$25/40 \times 1,26 \times 40\,300 = 31\,736 \text{ kronor}$$

$$48\% \times (54\,750 - 31\,736) = 11\,047 \text{ kronor}$$

$$53\,649 - (31\,736 + 11\,047) = 10\,866 \text{ kronor}$$

Garantipensionens faktiska belopp blir

$$20/25 \times 10\,866 = 8\,693 \text{ kronor}$$

I detta fall ger en garantipension beräknad enligt SFB ett bättre resultat och kvinnan får 10 278 kronor i garantipension.

Om en pensionstagare, som får en pension beräknad enligt ett medlemslands nationella lagstiftning och en pro rata-beräknad pension från ett annat medlemsland, beviljas en förmån av annat slag eller har en annan inkomst som ska minska dessa pensioner gäller följande. Beträffande den nationellt beräknade pensionen ska det belopp som inte skulle betalas ut enligt den nationella minskningsregeln delas med det antal förmåner som ska minskas. Beträffande den pro rata-beräknade pensionen ska det belopp som inte skulle betalas ut beaktas i förhållande till de försäkrings- eller bosättningsperioder som har fullgjorts i respektive land (artikel 46c 3 i förordning 1408/71).

Bestämmelserna om samordning ska också tillämpas om det i något medlemslands lagstiftning finns bestämmelser om att en person inte kan få rätt till en förmån om han har rätt till en förmån av annat slag enligt ett annat medlemslands lagstiftning (artikel 46c. 5 i förordning 1408/71).

6.5.12 Yrkesskadelivränta vid tillämpning av Socialförsäkringsbalken

Livränta enligt lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring i dess äldre lydelse (YFL) är primär i förhållande till pensionen och påverkar pensionens storlek. För försäkrad som har rätt till yrkesskadelivränta minskas garantipensionen. Detsamma gäller om det finns en livränta enligt utländsk yrkesskadeförsäkring. Det är det sammanlagda beloppet av garantipension, tilläggspension och inkomstpension som minskas med $\frac{3}{4}$ av livräntan. En förutsättning är dock att livräntan är större än $\frac{1}{6}$ av det gällande prisbasbeloppet. Egenlivränta minskar i första hand garantipensionen därefter tilläggspensionen och sist inkomstpensionen. Efterlevandelivränta minskar endast garantipensionen (69 kap. 2-8 §§ SFB).

Om pensionstagaren har både egenlivränta och efterlevandelivränta görs samordningen i första hand med efterlevandepensionen. (Tills vidare gäller Riksförsäkringsverkets tidigare allmänna råd om garantipension RAR 2002:13)

Det sammanlagda beloppet av garantipension och inkomstgrundad ålderspension per månad får aldrig understiga 13 procent av prisbasbeloppet för den som är ogift och 11,5 procent av prisbasbeloppet för den som är gift (69 kap. 10 § SFB).

Här avses endast yrkesskadelivränta för personer födda 1938 och senare.

6.5.13 Yrkesskadelivränta vid tillämpning av förordning 1408/71

Yrkesskadelivränta som utges enligt annat medlemslands lagstiftning är att betrakta som förmån av annat slag. Det betyder att om Pensionsmyndigheten pro rata-beräknar garantipensionen ska livränteavdraget göras med lika många 40-delar som garantipensionen är beräknad med (artikel 46c. 2 förordning 1408/71).

När Pensionsmyndigheten beräknar garantipensionen enligt SFB får handläggaren undersöka hur många förmåner i Sverige och i andra medlemsländer som påverkas av den utländska livräntan för att kunna göra en korrekt samordning (artikel 46c.1 i förordning 1408/71).

Exempel

En finsk ogift kvinna född 1942 ansöker om ålderspension 2007. Hon har finsk egen livränta med 20 000 kronor, svensk tilläggspension med 35 000 kronor och inkomstpension med 15 000 kronor och finsk inkomstpension med 20 000 kronor. Hon har arbetat i Sverige i 20 år och Finland i 10 år. Vid pro rata-beräkningen räknas hennes inkomstgrundade pension upp till 75 000 ($50\,000/20 \times 30$) kronor. Hennes finska livränta påverkar två förmåner. Eftersom hennes garantipension beräknas på faktiska år får hennes finska pension, som är en förmån av samma slag, inte minska garantipensionen.

Beräkning enligt SFB

$$20/40 \times 2,13 \times 40\,300 = 42\,920 \text{ kronor}$$

$$20/40 \times 1,26 \times 40\,300 = 25\,389 \text{ kronor}$$

$$48\% \times (50\,000 - 25\,389) = 11\,813 \text{ kronor}$$

$$42\,920 - (25\,389 + 11\,813) = 5\,717 \text{ kronor}$$

Pensionsmyndigheten pro rata-beräknar hennes garantipension enligt följande

Teoretiskt belopp

$$30/40 \times 2,13 \times 40\,300 = 64\,379 \text{ kronor}$$

$$30/40 \times 1,26 \times 40\,300 = 38\,084 \text{ kronor}$$

$$48\% \times (75\,000 - 38\,084) = 17\,720 \text{ kronor}$$

$$64\,379 - (38\,084 + 17\,720) = 8\,575 \text{ kronor}$$

Faktiskt belopp

$$20/30 \times 8\,575 = 5\,717 \text{ kronor.}$$

Före avdrag med den finska yrkesskadelivräntan blir garantipensionen lika stor oavsett om Pensionsmyndigheten beräknar garantipension enligt nationell lagstiftning eller enligt pro rata-metoden, dvs. 5 717 kronor.

Vid en beräkning av garantipensionen enligt nationell lagstiftning ska det belopp som inte skulle betalas ut vid en strikt tillämpning av SFB delas med 2. Det betyder att det är $1/2 \times 3/4 \times 13\,283$ ($20\,000 - 6\,717$) som ska minska den årliga garantipensionen, dvs. 4 981 kronor. Kvinnan får $5\,717 - 4\,981 = 736$ kronor i garantipension. Här kan hela avdraget för yrkesskadelivräntan göras på garantipensionen.

Den sammanlagda svenska pensionen blir, efter YL-avdraget 50 000 kronor (tilläggs pension) + 736 kronor (garantipension) = 50 736 kronor. Det betyder att garantin på 13 % $\times 40\,300$ kronor $\times 12 = 62\,868$ kronor inte uppnås. Eftersom det belopp som fattas upp till garantinivån, 12 132 kronor ($62\,868 - 50\,736$), är högre än kvinnans garantipension får kvinnan 5 717 kronor i garantipension, dvs. det blir inget YL-avdrag.

Vid en pro rata-beräkning av garantipensionen ska Pensionsmyndigheten minska den årliga garantipension med 20/30 av $3/4$ av den del av yrkesskadelivräntan som överstiger en sjättedel av prisbasbeloppet, d.v.s. i exemplet $20/30 \times 3/4 \times 13\,283$ kronor = 6 641 kronor. Efter detta avdrag blir garantipensionen $5\,717 - 6\,641$ kronor = 0 kronor. Eftersom hela avdraget för yrkesskadelivräntan inte kunnat göras på garantipensionen får 924 ($6\,641 - 5\,717$) kronor dras från tilläggs pensionen.

Den sammanlagda svenska pensionen efter avdraget för yrkesskadelivränta blir 49 076 kronor (tilläggs pension) + 0 kronor (garantipension) = 49 076 kronor. Det betyder att garantin på 13 % $\times 40\,300$ kronor $\times 12 = 62\,868$ kronor inte uppnås. Eftersom det belopp som fattas upp till garantinivån är högre än kvinnans garantipension får kvinnan även vid en pro rata-beräkning 5 717 kronor i garantipension.

6.5.14 Arbetsskadelivränta

Arbetsskadelivränta kan ges till den som är berättigad till sjuk- eller aktivitetsersättning eller efterlevandepension enligt Socialförsäkringsbalken med anledning av den inkomstförlust som har föranlett livräntan. Denna livränta utges endast i den mån den överstiger ersättningen eller pensionen. Detsamma gäller om pension enligt utländskt system för social trygghet ges med anledning av arbetsskadan (42 kap. 2-3 §§ SFB och artikel 12.2 i förordning 1408/71)

Livräntan är sekundär i förhållande till pensionen och påverkar inte pensionens storlek.

Bestämmelser om förmåner vid olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar omfattas inte av de bestämmelser om sammanträffande av förmåner av samma slag eller av annat slag som gäller förmåner vid invaliditet, ålderdom och till efterlevande.

6.5.15 Bostadstillägg

Bostadstillägg till pensionärer är en förmån som omfattas av förordning 1408/71. Tillägget är emellertid en sådan särskild icke avgiftsfinansierad förmån som avses i artikel 4.2a förordning 1408/71. Eftersom bostadstillägg är antecknat i bilaga II a till förordning 1408/71 utges det endast till pensionstagare som är bosatt i Sverige och endast i enlighet med bestämmelserna i lagen om bostadstillägg till pensionärer (artikel 10a i förordning 1408/71). Det betyder att bestämmelserna om sammanträffande av förmåner inte gäller beträffande bostadstillägget.

6.5.16 Äldreförsörjningsstöd

Äldreförsörjningsstödet finns upptaget i bilaga II a till förordning 1408/71. Det betyder att denna förmån, precis som bostadstillägget, kommer att betalas ut i enlighet med svensk lagstiftning. En eventuell pensionsförmån från ett annat medlemsland beaktas vid beräkning av äldreförsörjningsstödet i enlighet med artikel 12.2 i förordning 1408/71.

6.6 Beräkning och samordning av arbetsbaserad förmån vid ålderdom

6.6.1 Beräkning av inkomstpension och tilläggspension enligt Socialförsäkringsbalken

Inkomstpensionen beräknas utifrån summan av de pensionsrätter, dvs. pensionsbehållningen, som fastställts för den försäkrade (58 kap. 2 § SFB). För att kunna fastställa och beräkna en pensionsrätt krävs enligt SFB endast att PGI har fastställts för ett år. Den PGI eller PGB som fastställs för en försäkrad varje år utgör personens pensionsunderlag. Pensionsrätten för varje år till inkomstpensionen är 16 % av pensionsunderlaget (61 kap. 5 och 6 §§ SFB).

Tilläggspensionen består av två delar

1. $60\% \times$ det för året gällande prisbasbeloppet \times medelpoängen för de 15 bästa åren eller om det finns färre än 15 år medelpoängen för samtliga år, och
2. 96 % av det för året gällande prisbasbeloppet för den som är ogift eller 78,5 % för den som är gift (folkpensionstillägg).

Tilläggspensionen är beroende av försäkringsperioder. För rätt till oavkortad tilläggspension krävs 30 år med pensionspoäng. (63 kap. 6 och 8 §§ SFB)

Den som är född mellan 1938 och 1953 får ett visst antal tjugondelar av den inkomstgrundade pensionen som tilläggspension och resterande antal som inkomstpension. Antalet tjugondelar bestäms efter födelseår.

6.6.2 Beräkning av inkomstpension och tilläggspension enligt förordning 1408/71

Eftersom inkomstpensionen är oberoende av försäkringsperioder blir det inte aktuellt att pro rata-beräkna pensionen. Sverige har i bilaga IVC avsnitt X. Sverige till förordning 1408/71, [Europaparlamentets och rådets förordning [EG] nr 1992/2006 av den 18 december 2006] beträffande fall som avses i förordningens artikel 46.1b då beräkningen av förmåner kan ske med bortseende från förordningens artikel 46.2, fått antecknat inkomstgrundad ålderspension. Inkomstpensionen minskas endast om det finns en yrkesskadelivränta.

Tilläggspensionen är beroende av försäkringsperioder. Även denna minskas endast om det finns en yrkesskadelivränta. Eftersom avdrag för livränta görs först när tilläggspensionen beräknats blir pensionsbeloppet detsamma vid nationell beräkning som vid pro rata-beräkning. Det finns därför ingen anledning att pro rata-beräkna tilläggspensionen.

För en pensionsberättigad som har rätt till livränta enligt utländsk lagstiftning ska summan av garantipension, inkomstpension och tilläggspension minskas med tre fjärdedelar av den del av livräntan som överstiger en sjättedel av prisbasbeloppet (69 kap. 2 och 6 §§ SFB). Avdraget görs i första hand på garantipensionen, därefter på tilläggspensionen och sist på inkomstpensionen. I de fall garantipensionen inte räcker till utan Pensionsmyndigheten behöver göra minskning på tilläggspensionen beräknas förmånerna enligt exemplet nedan.

Exempel

En finsk ogift man har finsk egen livränta med 21 500 kronor, svensk inkomstgrundad pension med 90 000 varav tilläggspension med 70 000 kronor. Den finska livräntan påverkar svenska inkomstpensionen och tilläggspensionen. Livräntan dras emellertid i första hand på tilläggspensionen och eftersom den räcker till så dras livräntan av enligt de svenska bestämmelserna. Den finska inkomstpensionen påverkar inte någon svensk förmån.

Pensionsmyndigheten konstaterar att någon garantipension inte kan beviljas, varken vid beräkning enligt nationell lagstiftning eller enligt pro rata, eftersom mannens inkomstgrundade pension är för hög.

Tilläggspensionen minskas med $\frac{3}{4} \times$ den del av livräntan som överstiger $\frac{1}{6} \times$ prisbasbeloppet, dvs. 11 087 kronor och blir 58 913 kronor.

Den sammanlagda svenska pensionen efter avdrag för livränta blir $58\,913 + 20\,000 = 78\,913$ kronor. Det betyder att garantin $13\% \times 40\,300$ kronor $\times 12$ mån = 62 400 kronor klaras.

Exempel

En svensk ogift man, född 1942, har tilläggspension med 135 000 kronor. På grund av tilläggspensionens storlek får han ingen garantipension. Han har en finsk yrkesskadelivränta på 85 000 kronor. Den finska livräntan påverkar två förmåner. Tilläggspensionen är beräknad enligt nationell lagstiftning och därför ska det belopp som vid en strikt tillämpning inte skulle betalas ut, delas med två.

Garantin enligt 69 kap. 10-11 §§ SFB för en ogift person är

$$13 \% \times 40\,300 \times 12 = 62\,868 \text{ kronor}$$

Det betyder att avdrag får göras med högst 72 132 kronor, dvs. (135 000 – 62 868).

YL-avdrag enligt 69 kap. 6 § SFB blir $\frac{3}{4} \times (85\,000 - 6\,717) = 58\,750$ kronor

Eftersom 58 750 kronor ryms inom garantin är det 58 750 kronor som inte skulle betalas ut vid en strikt tillämpning av den svenska lagstiftningen. Detta belopp ska alltså delas med två. Det betyder att garantipensionen ska minskas med 29 375 och tilläggspensionen blir efter samordningen $135\,000 - 29\,375 = 105\,625$ kronor.

6.6.3 Maximiperioder

För rätt till oavkortad tilläggspension krävs enligt 63 kap. 6 och 8 §§ SFB 30 år med pensionspoäng. Eftersom avdrag för en eventuell yrkesskadelivränta enligt utländsk lagstiftning görs efter det att tilläggspensionen beräknats behöver tilläggspensionen inte pro rata-beräknas. Bestämmelsen om maximiperioder i artikel 47 förordning 1408/71 har därför ingen betydelse för tilläggspensionen. Inte heller inkomstpensionen påverkas eftersom den är oberoende av försäkringsperioder.

6.7 Rätt till bosättningsbaserad förmån vid ålderdom vid bosättning utanför Sverige enligt svensk lagstiftning**6.7.1 Garantipension vid bosättning utomlands för personer födda 1937 eller tidigare**

Enligt 5 kap. 14 § SFB utges garantipension så länge som pensionstagaren är bosatt i Sverige.

Den som vid utgången av år 2002 fick bosättningsbaserad folkpension i form av ålderspension utbetald till utlandet, har rätt att få utbetalning av garantipensionen gjord till utlandet och beräknad på samma sätt som skulle ha gjorts vid bosättning i Sverige (2 kap 18 § SFBP). Se under rubriken 57–62-årsregeln.

6.7.2 57–62-årsregeln gäller för personer födda 1937 eller tidigare

Enligt äldre bestämmelser i AFL hade en svensk medborgare rätt till samtliga folkpensionsförmåner, utom kommunalt bostadstillägg, vid bosättning utomlands om han hade varit mantalsskriven i Sverige för det år han fyllde 62 år och de fem närmast föregående åren. Medborgarskapet under dessa år saknade betydelse.

I samband med att reglerna om 30/40 beräknad folkpension trädde i kraft den 1 januari 1993 fick en svensk medborgare som var född efter år 1929 och som hade folkpension i form av ålderspension, förtidspension eller änkepension både den 1 juli 1979 och den 31 december 1992 åberopa äldre bestämmelser för rätt till folkpension vid bosättning utomlands. För den som var född år 1929 eller tidigare gällde för rätt till folkpension vid bosättning utomlands som enda krav, att mantalsskrivningskravet ovan var uppfyllt.

Den som fick sin folkpension med stöd av denna s.k. 57–62-årsregel hade rätt till folkpension på samma villkor som om hon eller han var bosatt i Sverige.

Bosättningsbaserad folkpension kunde tidigare även betalas ut till den som var bosatt utomlands om det med hänsyn till omständigheterna skulle ha framstått som oskäligt att dra in pensionen. Motsvarande regel återfinns i Socialförsäkringsbalken (5 kap. 18 § SFB).

6.7.3 Särskilt pensionstillägg

En person som uppfyller villkoren för rätt till ersättning enligt 17 kapitlet i Socialförsäkringsbalken om särskilt pensionstillägg till ålderspension för långvarig vård av sjukt eller handikappat barn (SPT) har rätt att få detta tillägg till sin pension så länge som personen anses bosatt i Sverige (5 kap. 14 § SFB).

6.7.4 Äldreförsörjningsstöd

Äldreförsörjningsstödet får betalas ut under utlandsvistelse som kan antas vara längst tre månader om vistelsen avser ett land som inte är ett land inom EES eller Schweiz. Om vistelsen avser ett land inom EES eller Schweiz får förmånen betalas ut så länge som den försäkrade anses bosatt i Sverige (5 kap. 13-14 §§ SFB). Se mer i avsnitt 4.7.

6.8 Rätt till bosättningsbaserad förmån vid ålderdom vid bosättning i annat medlemsland enligt förordning 1408/71

6.8.1 Garantipension

Kontantförmåner vid invaliditet, ålderdom eller till efterlevande och arbetsskadelivranta som har beviljats enligt lagstiftningen i ett eller flera medlemsländer får inte minskas eller dras in med anledning av att

mottagaren är bosatt i ett annat medlemsland än det som ansvarar för utbetalningen av pensionen (artikel 10 i förordning 1408/71).

Detta innebär att en person som omfattas av förordning 1408/71 har rätt att uppbära svensk garantipension i form av ålderspension, även om han eller hon bor i ett annat medlemsland, med samma belopp som vid bosättning i Sverige.

Nordisk medborgare som inte omfattas av förordning 1408/71 har samma rätt med stöd av nordiska konventionen, se kapitel 13, Konventioner.

6.8.2 Sammanläggning av försäkringsperioder

På samma sätt som vid beviljande av garantipension till en person som är bosatt i Sverige kan försäkrings- eller bosättningsperioder, som har fullgjorts i ett annat medlemsland, läggas samman med år som har fullgjorts i Sverige för att personen i fråga ska få rätt till garantipension vid bosättning i ett annat medlemsland (artikel 45 i förordning 1408/71). Se även avsnitt 1.3.2.

Exempel

En dansk medborgare, född 1942, som är bosatt i Danmark har tillgodoräknats bosättningsperioder med 1 år och 8 månader i Sverige under åren 1957–1958. Under denna tid var han arbetslös. Han har arbetat och bott i Danmark i hela sitt liv med undantag för den tid han bodde i Sverige. Med tillämpning av bestämmelserna i förordning 1408/71 om sammanläggning av försäkringsperioder får han lägga samman försäkringsperioderna i Danmark med den svenska tiden för att uppfylla treårskravet enligt SFB.

6.8.3 Äldreförsörjningsstöd

Äldreförsörjningsstödet är, som tidigare nämnts, upptaget i bilaga II a till förordning 1408/71. Det betyder att Pensionsmyndigheten bara betalar ut förmånen så länge som den som har rätt till den är bosatt i Sverige.

Med stöd av svensk lagstiftning utges äldreförsörjningsstödet under utlandsvistelse under förutsättning att vistelsen kan antas vara längst tre månader.

Denna begränsning gäller emellertid inte när vistelsen avser ett annat medlemsland eller Schweiz (5 kap. 13 § SFB). Det betyder att så länge som en person kan anses vara bosatt i Sverige kan äldreförsörjningsstöd betalas ut vid vistelse i ett annat medlemsland eller Schweiz. Se även i avsnitt 4.7.

6.8.4 Bostadstillägg till pensionärer

Se avsnitt 6.3.8.

6.9 Rätt till arbetsbaserad förmån vid ålderdom vid bosättning utomlands

6.9.1 Inkomstpension

Inkomstpension betalas ut med samma belopp vid bosättning utomlands som vid bosättning i Sverige. Det gäller för såväl svenska som utländska medborgare. (6 kap. 16 § SFB)

6.9.2 Tilläggspension

Tilläggspension betalas ut med samma belopp vid bosättning utomlands som vid bosättning i Sverige. Det gäller både svenska och utländska medborgare. (6 kap. 16 § SFB)

6.9.3 Premiepension

Premiepension betalas ut med samma belopp vid bosättning utomlands som vid bosättning i Sverige. Det gäller för såväl svenska som utländska medborgare. (6 kap. 16 § SFB)

Det betyder att artikel 10 i förordning 1408/71 inte tillämpas beträffande inkomstpension, premiepension och tilläggspension.

6.9.4 Sammanläggning av försäkringsperioder

På samma sätt som vid beviljande av tilläggspension till en person som är bosatt i Sverige kan försäkringsperioder, som har fullgjorts i ett annat medlemsland, läggas samman med år med pensionspoäng i Sverige för att personen i fråga ska få rätt till tilläggspension vid bosättning i ett annat medlemsland. Se även avsnitt 1.3.2

6.10 Ansökan m.m. om förmån vid ålderdom vid bosättning i Sverige

6.10.1 Ansökan om ålderspension

Den som vill ha ålderspension ska ansöka om detta hos Pensionsmyndigheten.

Garantipension i form av ålderspension utges från och med den månad då den försäkrade fyller 65 år, eller från och med den månad som anges i ansökan, dock tidigast från och med ansökningsmånaden (56 kap. 4 § och 67 kap. 4 § SFB). Pensionsmyndigheten kan bevilja garantipension retroaktivt tre månader före ansökningsmånaden till den som haft sjukersättning eller särskild efterlevandepension omedelbart före 65 års ålder, dock tidigast från och med 65-års månaden.

En pensionsberättigad som är född under något av åren 1938–1953 och som har inkomstpension utan att ha rätt till tilläggspension har rätt att få

tilläggs pension utan ansökan från och med den månad han eller hon fått rätt till tilläggs pension (110 kap. 6 § 2 SFB). Vidare ska Pensionsmyndigheten, om någon som är bosatt i Sverige och har rätt till ålderspension inte har ansökt om pension före utgången av 70-års månaden, utreda om den pensionsberättigade vill ta ut ålderspension. Motsvarande gäller för den som har haft sjukersättning eller särskild efterlevandepension före 65-års månaden. (56 kap. 8 § SFB)

6.11 Vissa bestämmelser om pensionsförmåner

Detta avsnitt handlar om hur Pensionsmyndigheten och andra berörda institutioner ska hantera bl.a. ansökan om ålderspension och provisorisk eller retroaktiv utbetalning av pension.

6.11.1 Allmänt

En person som är bosatt i ett medlemsland och vill ansöka om pension från ett annat medlemsland ska lämna sin ansökan om pension till institutionen i bosättningslandet. Har personen inte omfattats av lagstiftningen i bosättningslandet ska institutionen vidarebefordra ansökan till institutionen i det land vars lagstiftning sökanden senast omfattats av. Datum för när ansökan lämnades in i bosättningslandet ska alltid anges. Är sökanden bosatt i ett medlemsland vars lagstiftning han eller hon inte omfattats av kan ansökan lämnas in till institutionen i det medlemsland där han senast var försäkrad. Är sökanden inte bosatt i ett medlemsland men har omfattats av lagstiftningen i ett eller flera medlemsländer skickar hon eller han sin ansökan till institutionen i det land vars lagstiftning hon eller han senast omfattades av. (Artikel 36 i förordning 574/72)

6.11.2 Utredande institution

Utredande institution är institutionen i bosättningslandet om sökanden har omfattats av detta lands lagstiftning. Om sökanden inte har varit omfattad av lagstiftningen i bosättningslandet är det institutionen i det medlemsland vars lagstiftning han eller hon senast omfattades av som är utredande institution. Den utredande institutionen styr och samordnar det administrativa förfarandet i de länder vars lagstiftning sökanden har omfattats av. Institutionerna i dessa länder kallas berörda institutioner. (Artikel 41 i förordning 574/72)

6.11.3 Ansökningsdatum

En ansökan om ålderspension som lämnas in till institutionen i ett medlemsland ska avse all lagstiftning som sökanden har omfattats av. Detta gäller dock inte om sökanden begär uppskjutet uttag av ålderspension från något medlemsland. (Artikel 44 i förordning 1408/71)

När Pensionsmyndigheten är utredande institution måste Pensionsmyndigheten därför alltid ange datum för när ansökan lämnades in på ansökningsblanketten E 202 (artikel 36 i förordning 574/72).

6.11.4 Olika pensionsåldrar

Sverige har emellertid i bilaga IVC avsnitt X. Sverige till förordning 1408/71 beträffande fall som avses i förordningens artikel 46.1b då beräkningen av förmåner kan ske med bortseende från förordningens artikel 46.2, fått antecknat garantipension i form av ålderspension. (Europaparlamentets och rådets förordning [EG] nr 1992/2006 av den 18 december 2006) Det betyder att Pensionsmyndigheten ska beräkna garantipensionen enligt bestämmelserna i SFB så länge som det inte finns någon förmån av annat slag från ett annat medlemsland.

Om en person vid tiden för ansökan om pension inte uppfyller villkoren, i förekommande fall med beaktande av sammanläggningsprincipen, i samtliga de medlemsländer vars lagstiftningar han eller hon har omfattats av gäller följande.

Huvudregeln är att varje institution, vars villkor för rätt till pension är uppfyllda, beräknar pensionsbeloppet enligt artikel 46 i förordning 1408/71.

Sverige har i bilaga IV C avsnitt X. Sverige till förordning 1408/71 fått antecknat att garantipension i form av ålderspension inte behöver pro rata-beräknas (Europaparlamentets och rådets förordning [EG] nr 1992/2006 av den 18 december 2006). Det betyder att Pensionsmyndigheten vid beräkning av garantipension, om det inte finns 40 svenska bosättningsår, endast behöver ta hänsyn till försäkringsperioder som intjänats i ett annat medlemsland om det finns en förmån av annat slag från det landet som påverkar garantipensionens storlek.

Även försäkringsperioder som fullgjorts i medlemsländer vars åldersvillkor inte är uppfyllda ska tas med. (Artikel 49 i förordning 1408/71)

Undantag från huvudregeln kan göras om sökanden uppfyller villkoren i den nationella lagstiftningen i minst två medlemsländer. I sådana fall behöver försäkringsperioder som fullgjorts i andra medlemsländer vars åldersvillkor inte är uppfyllt inte räknas med. Detta gäller under förutsättning att beloppet inte påverkas. (Artikel 49 i förordning 1408/71)

Detsamma gäller om sökanden uttryckligen har begärt uppskjutet uttag av sin ålderspension i ett annat medlemsland.

Exempel

En finsk ogift kvinna ansöker om garantipension från och med 65-års-månaden. Hon har bott och arbetat i Sverige 20 år, bott och arbetat i Finland 10 år och Norge 7 år. Hon har svensk inkomstgrundad pension på 30 000 kronor och en finsk änkepension i form av arbetspension med 20 000 kronor som påverkar två pensioner. Hon har dessutom en finsk ålderspension i form av arbetspension på 25 000 kronor som inte får minska hennes garantipension. Ålderskravet är uppfyllt i Sverige och i Finland men inte i Norge. Pensionsmyndigheten beräknar först hennes garantipension enligt SFB och därefter enligt pro rata-metoden. När Pensionsmyndigheten pro rata-beräknar hennes garantipension räknas den svenska

inkomstgrundade pensionen upp till 45 000 kronor ($30\,000/20 \times 30$). Vid beräkning av 48 %-avdraget läggs den svenska uppräknade pensionen samman med den finska änkepensionen på 20 000 kronor. Hänsyn tas endast till de svenska och de finska perioderna.

Beräkning enligt SFB

$$20/40 \times 2,13 \times 40\,300 = 42\,920 \text{ kronor}$$

$$20/40 \times 1,26 \times 40\,300 = 25\,389 \text{ kronor}$$

$$48 \% \times (30\,000 - 25\,389) = 2\,213 \text{ kronor}$$

$$42\,920 - (25\,389 + 2\,213) = 15\,318 \text{ kronor}$$

$$48 \% \times 20\,000/2 = 4\,800 \text{ kronor}$$

$$15\,318 - 4\,800 = 10\,518 \text{ kronor}$$

Pro rata-beräkning

Teoretiskt belopp

$$30/40 \times 2,13 \times 40\,300 = 64\,379 \text{ kronor}$$

$$30/40 \times 1,26 \times 40\,300 = 30\,084 \text{ kronor}$$

$$48 \% \times (65\,000 - 30\,084) = 16\,760 \text{ kronor}$$

$$64\,379 - (30\,084 + 16\,760) = 17\,535 \text{ kronor}$$

Faktiskt belopp

$$20/30 \times 17\,535 = 11\,690 \text{ kronor}$$

Kvinnan får här 11 690 kronor i garantipension.

När kvinnan får norsk ålderspension från 67 års ålder räknar Pensionsmyndigheten om hennes garantipension. Garantipensionen enligt SFB är oförändrad under förutsättning att hennes finska änkepension inte nu påverkar fler än två förmåner. Vid pro rata-beräkningen beräknas hennes svenska inkomstgrundade pension till 55 500 kronor ($30\,000/20 \times 37$) och läggs samman med den finska änkepensionen på 20 000 kronor

Teoretiskt belopp

$$37/40 \times 2,13 \times 40\,300 = 79\,401 \text{ kronor}$$

$$37/40 \times 1,26 \times 40\,300 = 46\,970 \text{ kronor}$$

$$48 \% \times (75\,500 - 46\,970) = 13\,694 \text{ kronor}$$

$$79\,401 - (46\,970 + 13\,694) = 18\,737$$

Faktiskt belopp

$$20/37 \times 18\,737 = 10\,128 \text{ kronor}$$

När Pensionsmyndigheten har tagit hänsyn till de norska försäkringsperioderna blir hennes garantipension 10 128 kronor. Hennes garantipension blir alltså lägre men i gengäld får hon pension från Norge.

6.11.5 Ansökan om ålderspension vid bosättning i Sverige

Om sökanden bor i Sverige och har omfattats av svensk pensionslagstiftning är Pensionsmyndigheten utredande institution. Har sökanden inte omfattats av svensk pensionslagstiftning kan ansökan om pension från ett annat medlemsland ändå lämnas till Pensionsmyndigheten. Pensionsmyndigheten ska i detta fall vidarebefordra ansökan till den utredande institutionen och även här ange den dag då ansökan lämnades in. Den dagen ska anses som ansökningsdag. (Artikel 36 i förordning 574/72)

6.11.6 Ansökan om svensk pension och pension från ett annat medlemsland vid bosättning i Sverige

Den som är bosatt i Sverige och har varit bosatt eller förvärvat arbetat både här och i ett annat medlemsland ansöker om pension hos Pensionsmyndigheten. Ansökan görs på en av Pensionsmyndigheten fastställd blankett, enligt förordningen (2002:782) om ansökan och utbetalning av pension m.fl. förmåner. Pensionsmyndigheten blir då utredande institution och inleder ansökningsförfarandet (artikel 41 i förordning 574/72).

Handläggaren ska utan dröjsmål och på en särskild ansökningsblankett, E 202, underrätta berörda institutioner om pensionsansökan. Ansökningarna kan då samtidigt och utan dröjsmål utredas av alla berörda institutioner. Förutom ansökningsblanketten ska handläggaren bifoga en förteckning över försäkrings- och bosättningsperioder i Sverige, E 205 S, och uppgifter om den försäkrade personens försäkringshistoria, E 207. Eftersom det kan ta lång tid att få sökandens uppgifter om bosättningsperioden i Sverige verifierade skickar man först E 202 och E 207 till berört land och informerar samtidigt om att E 205 S kommer att skickas så snart det är möjligt.

Har sökanden minst tre år med pensionspoäng och väljer att ta ut sin inkomstgrundade pension från t.ex. 61 års ålder kan handläggaren, om berört medlemsland har högre pensionsålder, fråga om sökanden samtidigt söker pension från annat medlemsland. Om sökanden endast ansöker om pension från Sverige behöver Pensionsmyndigheten inte skicka aktuella E-blanketter till berört medlemsland utan kan då i stället uppmana sökanden att återkomma med en ny ansökan i god tid före pensionsåldern i det aktuella medlemslandet. Det är viktigt att handläggaren dokumenterar vad sökanden vill.

Om sökanden endast har ett eller två år med pensionspoäng behöver Pensionsmyndigheten få uppgift om försäkringsperioder från berört medlemsland. Handläggaren skickar då blanketterna E 205 och 207 till berört land, begär att få en E 205 från det landet och talar om att sökanden endast ansöker om svensk pension.

Beträffande ansökan om garantipension är det viktigt att handläggaren utan dröjsmål skickar iväg samtliga ansökningshandlingar till berört medlemsland. För att kunna se att sökanden inte har varit dubbelförsäkrad och för att kunna beräkna garantipensionens storlek måste Pensionsmyndigheten få intyg om försäkringsperioder som fullgjorts i det

andra landet. Detta gäller även i de fall den allmänna pensionsåldern är högre i det berörda medlemslandet. Det andra landet skickar i sådant fall intyg om försäkringsperioder till Pensionsmyndigheten samt meddelar beslut om avslag och uppmanar sökanden att återkomma med ny ansökan i god tid före den aktuella pensionsåldern.

6.11.7 Provisorisk utbetalning

I avvaktan på att Pensionsmyndigheten, som utredande institution, kan meddela ett slutligt beslut ska, om sökanden har rätt till pension enligt Socialförsäkringsbalken, pensionen betalas ut provisoriskt. Om det på förhand går att avgöra att samordning med en förmån från annat medlemsland inte ska ske betalar Pensionsmyndigheten ut det provisoriska beloppet utan samordning. Pensionsmyndigheten underrättar sökanden om att utbetalningen är provisorisk och att beslutet inte kan överklagas. Beslutet ska därför inte innehålla någon omprövningshänvisning. Berörd institution får också besked om detta genom att handläggaren kryssar i aktuell ruta på blankett E 202. (Artikel 45 i förordning 574/72)

Om rätt till svensk pension finns först efter sammanläggning med perioder i annat medlemsland (artikel 45 och 46 i förordning 1408/71) ska en berörd institution, där rätt till pension kan finnas, underrättas om detta. Denna berörda institution betalar då pension provisoriskt om rätt finns enligt dess lagstiftning. (Artikel 45 i förordning 574/72)

Berörda institutioner ska fylla i uppgifter om de försäkrings- och bosättningsperioder som har fullgjorts enligt den lagstiftning som de tillämpar på sina respektive E 205 blanketter och sända dessa uppgifter till Pensionsmyndigheten. När Pensionsmyndigheten har fått blanketterna E 205 från de berörda institutionerna, ska handläggaren skicka en kopia av de ifyllda blanketterna till varje berörd institution. På så sätt får samtliga berörda institutioner reda på sökandens hela försäkringshistorik. När berörd institution fattat beslut om pension ska den sända en kopia av beslutet och blankett E 210 till Pensionsmyndigheten samt meddela om pensionen avslagits, beviljats enligt nationell lagstiftning eller om den har pro rata-beräknats. (Artikel 48 i förordning 574/72)

Om Pensionsmyndigheten tidigare har fattat ett beslut om provisorisk utbetalning ska handläggaren nu fatta ett slutligt beslut med omprövningshänvisning. Handläggaren skickar sedan detta tillsammans med blankett E 211 på sökandens eget språk, samt berörda länders slutliga beslut till sökanden. Därefter ska man skicka en kopia av blankett E 211 till samtliga berörda institutioner tillsammans med kopia av samtliga beslut. (Artikel 48 i förordning 574/72)

6.11.8 Uppskjutet uttag av ålderspension

En ansökan om pension, som har sänts till en institution i ett medlemsland, ska som tidigare nämnts automatiskt medföra att förmåner beviljas samtidigt enligt lagstiftningen i alla de medlemsländer vars villkor sökanden uppfyller. Detta gäller dock inte ansökan om ålderspension om sökanden

själv begär uppskjutet uttag av sin ålderspension från ett eller flera länder. (Artikel 44 i förordning 1408/71)

6.11.9 Underrättelse till annat medlemsland

Om pensionstagaren har pension från ett annat medlemsland ska Pensionsmyndigheten underrätta den berörda institutionen i detta land när Pensionsmyndigheten fattat beslut om svensk ålderspension (artikel 49 förordning 574/72). Om pensionstagaren har arbetat i ett annat medlemsland men inte har pension därifrån ska Pensionsmyndigheten inleda ett ansökningsförfarande om ålderspension i det landet. Som ansökningsdag anges på blanketten den dag ansökan om pension gjordes hos Pensionsmyndigheten. (Artikel 44 i förordning 1408/71 och artikel 36 i förordning 574/72)

6.11.10 Ansökan om svensk pension vid bosättning utanför Sverige

Om en person som är bosatt i ett annat medlemsland ansöker om svensk pension ska ansökan lämnas till institutionen på bosättningsorten. Under förutsättning att sökanden har omfattats av detta lands lagstiftning blir institutionen då, som ovan har nämnts i avsnitt 6.11.2, utredande institution och ska utan dröjsmål och på en särskild ansökningsblankett, E 202, underrätta Pensionsmyndigheten och andra berörda institutioner om pensionsansökan. Ansökningarna kan då samtidigt utredas av alla berörda institutioner. Förutom ansökningsblanketten ska en förteckning över försäkrings- och bosättningsperioder i berörda medlemsländer E 205 och uppgifter om den försäkrade personens försäkringshistoria, E 207 bifogas ansökan.

Pensionsmyndigheten, skickar först en E 205 S med de svenska försäkrings- eller bosättningsperioderna till den utredande institutionen och fattar sedan beslut om svensk pension. Beslutet skickas tillsammans med överklagandehänvisning till den utredande institutionen. Denna institution skickar sedan en sammanfattning av besluten till sökanden tillsammans med uppgift om besvärstider och kopia av samtliga beslut. Det sammanfattande beslutet tillsammans med kopia av samtliga berörda länders beslut skickas av den utredande myndigheten till Pensionsmyndigheten (artikel 42, 43 och 48 i förordning 574/72).

Om Pensionsmyndigheten vid handläggning av ett pensionsärende behöver personbevis eller en liknande handling t.ex. ett levnadsintyg är man skyldig att godta bevis avseende personuppgifter som har utfärdats av behörig myndighet i annat medlemsland (EG-domstolens dom, mål nr C-336/94 Dafeki).

6.11.11 Omräkning enligt artikel 94 eller 95 i förordning 1408/71

Den som har beviljats pension innan Sverige blev medlem i EES den 1 januari 1994 kan begära att Pensionsmyndigheten prövar om pensionen enligt reglerna i förordning 1408/71. Om pensionstagaren utöver den svenska pensionen har pension från ett annat medlemsland kan begäran om omprövning av en löpande pension komma via det andra landets behöriga institution.

En ansökan om pension som lämnas in till en institution i ett medlemsland ska automatiskt medföra omräkning av en förmån som tidigare beviljats för samma försäkringsfall i ett annat medlemsland. En sådan omräkning får inte medföra någon minskning av en beviljad förmån. (Artikel 118 i förordning 574/72)

Även den som har beviljats svensk pension efter den 1 januari 1994 kan begära att Pensionsmyndigheten prövar om pensionen enligt reglerna i förordning 1408/71 om personen även har intjänat försäkringsperioder i något av de nya medlemsländerna. Från och med den 1 maj 2004 blev Cypern, Estland, Lettland, Litauen, Malta, Polen, Slovakien, Slovenien, Tjeckien och Ungern medlemmar i EU. Från och med den 1 januari 2007 blev Bulgarien och Rumänien medlemmar i EU. Se närmare bilaga nr 2 som handlar om Bulgariens och Rumäniens inträde i EU den 1 januari 2007.

6.12 Beslut om pension

6.12.1 Pensionsmyndigheten är utredande institution

När Pensionsmyndigheten är utredande institution ska de berörda institutionerna sända sina slutliga beslut tillsammans med överklagandehänvisning till Pensionsmyndigheten. Detta görs med hjälp av blankett E 210. När blanketten har kommit in till Pensionsmyndigheten ska man underrätta sökanden på hans eget språk och samtidigt bifoga kopior på de slutliga besluten. Detta görs på blankett E 211. Överklagandetiden börjar löpa från den tidpunkt då sökanden får del av blankett E 211. (Artikel 48 i förordning 574/72)

6.12.2 Utbetalning

Pensionsmyndigheten ska betala förmåner direkt till förmånstagaren (bilaga 6:e till förordning 574/72).

En institution i ett medlemsland som har beviljat en förmån till en person som är bosatt i Sverige kan begära att Pensionsmyndigheten betalar ut förmånen. Institutionen ska då sända ett detaljerat utbetalningsschema senast 20 dagar före den dag då förmånen ska betalas ut. Tio dagar före den dag då förmånen ska betalas ut till förmånstagaren ska institutionen föra över det aktuella beloppet i svensk valuta till Pensionsmyndigheten (artikel 54 och 55 i förordning 574/72). Utbetalningen av bland annat pension enligt Socialförsäkringsbalken i Sverige görs sedan enligt bestämmelserna i

förordningen (202:782) om ansökan och utbetalning av pension m.fl. förmåner.

6.12.3 Underrättelse vid dödsfall m.m.

Om Pensionsmyndigheten betalar en förmån för en annan institutions räkning till förmånstagaren och förmånstagaren eller dennes make avlider ska Pensionsmyndigheten underrätta den institution som har beviljat förmånen. Detsamma gäller om en efterlevande make eller maka gifter om sig. (Artikel 56 förordning 574/72)

6.12.4 Underrättelse vid flyttning

Om en förmånstagare flyttar från ett medlemsland till ett annat ska förmånstagaren underrätta den eller de institutioner som betalar ut en förmån till henne eller honom (Artikel 59 i förordning 574/72).

7 Förmåner vid dödsfall

Detta kapitel handlar om hur man tillämpar bestämmelserna i förordning 1408/71 på de svenska pensionsförmånerna till efterlevande, d.v.s.

- Omställningspension (även förlängd sådan)
- Barnpension (även förlängd sådan)
- Änkepension
- Garantipension till omställningspension (även förlängd sådan)
- Garantipension till änkepension

Kapitlet behandlar huvudsakligen de svenska bestämmelser som gäller när dödsfallet har inträffat den 1 januari 2003 eller senare. Förutom de ovan uppräknade förmånerna finns även särskild efterlevandepension. Förmånen kan bara beviljas när dödsfallet har inträffat före den 1 januari 2003 och behandlas därför inte i denna vägledning.

Efterlevande barn kan förutom barnpension även beviljas efterlevandestöd till barn. Efterlevandestöd till barn är inte en pensionsförmån (Prop. 1999/2000:91 sidan 112). Enligt förordning 1408/71 är den i stället att anse som en förmån till barn som har mist en av föräldrarna eller båda föräldrarna (artikel 78 i förordning 1408/71). Den behandlas därför nedan i kapitel 8 som handlar om förmåner för pensionärer och barn som har förlorat en förälder eller båda föräldrarna.

De ovan uppräknade pensionsförmånerna till efterlevande regleras i Socialförsäkringsbalken, SFB.

När det gäller förordning 1408/71 behandlas pensionsförmåner till efterlevande i dess tredje kapitel, vilket behandlar förmåner vid ålderdom och dödsfall (pensioner) och omfattar artiklarna 44-51a. Reglerna innebär att den efterlevandes rätt till förmåner ska prövas av varje medlemsland som den avlidne har varit försäkrad i. Den avlidnes intjänade perioder i andra medlemsländer läggs samman med svenska perioder om det behövs för att bevilja rätt till förmånen i fråga (sammanläggningsprincipen). Förmånerna ska i regel beräknas i förhållande till antalet perioder som den avlidne har intjänat i Sverige i proportion till det totala antalet perioder intjänade i samtliga medlemsländer (pro rata temporis-principen). Undantag är när en beräkning enligt svenska regler skulle ge ett minst lika bra resultat.

7.1 Barnpension från endast ett medlemsland

I vissa fall ska barnpension inte handläggas enligt kapitel 3 i förordning 1408/71 utan i stället enligt reglerna i kapitel 8 i förordningen. Kapitlet behandlar förmåner för pensionärens minderåriga barn och för barn som mist en av föräldrarna eller båda föräldrarna.

Enligt dessa bestämmelser ska rätten till barnpension prövas av endast ett medlemsland. Det är en skillnad mot kapitel 3 i förordning 1408/71 enligt vilket rätten till barnpension ska prövas av varje medlemsland där den

avlidne har intjänad pensionsrätt. För svensk del handläggs barnpension enligt bestämmelserna i kapitel 3 i förordning 1408/71. Det gäller emellertid inte när den avlidne föräldern har varit försäkrad i ett medlemsland vars lagstiftning saknar bestämmelser om barnpension. Dessa medlemsländer är upptagna i bilaga VIII till förordningen. Länderna är Belgien, Danmark, Frankrike, Irland och Storbritannien med Nordirland och Gibraltar. (EU:s utvidgning år 2004 respektive år 2007 har inte utökat antalet länder i bilaga VIII.) Se närmare i kapitel 8 i denna vägledning, vilket behandlar familjeförmåner för pensionärer och för barn som har förlorat en förälder eller båda föräldrarna.

Detta kapitel handlar endast om fall där barnpensionen handläggs enligt kapitel 3 i förordning 1408/71.

7.2 Vem är försäkrad för svensk efterlevandepension?

Det svenska socialförsäkringsskyddet är uppdelat i en

- arbetsbaserad försäkring och
- bosättningsbaserad försäkring.

7.2.1 Arbetsbaserade förmåner till efterlevande

Den som arbetar i Sverige omfattas av bestämmelserna om inkomstgrundad efterlevandepension, dvs. bestämmelserna om

- omställningspension (även förlängd sådan),
- barnpension (även förlängd sådan), samt
- änkepension (6 kap. 6 § SFB)
- barnpension enligt 7 kap. 2 § och omställningspension enligt 7 kap 10 § SFBP (30-delsberäknad, gäller dödsfall före den 1 januari 2003) (2 kap. 7 § SFBP).

7.2.2 Bosättningsbaserade förmåner till efterlevande

Den som är bosatt i Sverige omfattas av bestämmelserna om

- bosättningsbaserade pensionsförmåner till efterlevande, dvs. garantipension till omställningspension och änkepension,
- änkepension enligt 7 kap. 31 § SFBP (40-delsberäknad, gäller dödsfall före den 1 januari 2003) samt
- barnpension enligt 7 kap. 2 § och omställningspension enligt 7 kap 10 § SFBP (30-delsberäknad, gäller dödsfall före den 1 januari 2003) (2 kap. 7 § SFBP).

När det gäller en person som omfattas av förordning 1408/71 måste emellertid även förordningens lagvalsbestämmelser iakttas, se närmare kapitel 5 ovan som handlar om tillämplig lagstiftning.

Enligt lagvalsreglerna i förordning 1408/71 omfattas en anställd eller egenföretagare vanligtvis av lagstiftningen i endast ett medlemsland under intjänandetiden. I regel omfattas den anställde av lagstiftningen i det medlemslandet där han faktiskt arbetar (artikel 13. 2a i förordning 1408/71). Då gäller att arbetslandets lagstiftning ska tillämpas i sin helhet, dvs. ett medlemsland kan inte undgå att tillämpa bestämmelser om bosättningsbaserade förmåner enbart på den grunden att den anställde inte bor i medlemslandet i fråga (se EG-domstolens dom i mål nr 2/89, Kits van Heijningen). Det betyder att en avlidne som har arbetat i Sverige har varit försäkrad för samtliga förmåner till efterlevande dvs. även de bosättningsbaserade. Detta gäller oavsett om den avlidne bodde i Sverige eller inte. Det kan röra sig om en person som arbetade i Sverige men bodde t.ex. i Danmark. Men det kan även gälla en person som varken arbetade eller bodde i Sverige, utan var anställd på ett fartyg som seglade under svenskt flagg. Om den avlidne har arbetat i Sverige (eller på ett fartyg som seglade under svenskt flagg) som anställd eller egenföretagare har han således alltid varit försäkrad även för garantipension utöver de inkomstgrundade pensionsförmånerna. Omvänt gäller att när den avlidne har bott i Sverige men samtidigt arbetat i ett annat medlemsland har han i regel inte tjänat in någon försäkringstid i Sverige under den tid som han har arbetat i ett annat medlemsland. Det följer av förordningens princip om att endast ett medlemslands lagstiftning ska gälla, vilket i detta fall blir arbetslandets lagstiftning.

Exempel

En norsk medborgare är bosatt i Sverige men arbetar heltid i Norge. Han tjänar inte in någon rätt till garantipension i Sverige under denna tid, trots att han är bosatt här. Han omfattas i stället av det norska pensionssystemet (artikel 13.2 a förordning 1408/71).

7.3 Vem tillhör kretsen av efterlevande?

Varje land får självt bestämma vem som ska ha rätt till efterlevandeförmåner (artikel 1g i förordning 1408/71). Kretsen av efterlevande bestäms således av respektive lands lagstiftning.

Enligt svensk lagstiftning räknas till kretsen av efterlevande: make, maka, registrerad partner samt barn. I vissa fall ingår även sammanboende som inte är gifta med varandra. Det gäller ogifta personer som stadigvarande sammanbodde med varandra vid dödsfallet, och som tidigare hade varit gifta med varandra, eller som har eller hade haft barn eller väntade barn tillsammans vid dödsfallet. Se närmare om detta i t.ex. 80 kap. 3 § och 4 § i SFB och i vägledning 2010:4 *Efterlevandepension och efterlevandestöd till barn*.

I andra medlemsländer kan även en frånskild hustru som inte sammanbodde med den avlidne, tillhöra kretsen efterlevande och i vissa fall även föräldrar och syskon som delade hushåll med den avlidne.

Om det aktuella landets lagstiftning till kretsen av efterlevande bara räknar den som var sammanboende med den avlidne, ska detta villkor anses uppfyllt om personen var ekonomiskt beroende av den avlidne för sin försörjning. För svensk del innebär det att kravet på stadigvarande sammanboende vid dödsfallet i sådant fall inte kan vidhållas om den efterlevande var ekonomiskt beroende av den avlidne för sin försörjning (artikel 1g i förordning 1408/71). Det kan t.ex. vara fallet i fråga om en avliden som arbetade i Sverige men vars familj (sambo eller make och barn) bor kvar i ett annat medlemsland. Vid dödsfallet är kanske kravet på stadigvarande sammanboende inte uppfyllt eftersom det rör sig om en person som arbetade i ett annat land än familjens bosättningsland. Om den efterlevande var ekonomiskt beroende av den avlidne för sin försörjning ska han eller hon ändå räknas till kretsen av efterlevande.

7.3.1 Allmänt om medborgarskap

Förordning 1408/71 gäller när den avlidne och den efterlevande är medborgare i ett medlemsland. Förordningen gäller dessutom när endast en av dem är medborgare i ett medlemsland. Personkretsen omfattar även den som är statslös eller är flykting och är bosatt i ett EU/EES-land eller Schweiz (artikel 2 förordning 1408/71). Med medlemsland avses i detta sammanhang ett EU/EES-land eller Schweiz.

Exempel

En svensk man, som har arbetat som egenföretagare i Sverige och i Danmark, avlider. Han efterlämnar en änka som är kinesisk medborgare. Förordning 1408/71 gäller vid handläggningen av efterlevandepension.

Exempel

En turkisk man, som har arbetat som egenföretagare i Sverige och i Norge, avlider. Han efterlämnar en änka som är svensk medborgare. Förordning 1408/71 gäller vid handläggningen av efterlevandepension.

7.3.2 Medborgare i tredje land

Från och med den 1 juni 2003 utvidgades personkretsen i förordning 1408/71 till att allmänt omfatta även medborgare i tredje land som enbart på grund av sitt medborgarskap inte redan omfattas av förordningen samt deras familjemedlemmar och efterlevande, om de lagligen vistas inom ett medlemslands territorium (artikel 1 i förordning 859/2003).

Med tredje land avses i detta sammanhang ett land som inte är medlem i EU/EES och inte heller är Schweiz.

Den utvidgade personkretsen innebär att förordning 1408/71 numera kan vara tillämplig även när varken den avlidne eller den efterlevande är

medborgare i ett EU/EES-land eller Schweiz. Förutom laglig vistelse i ett medlemsland krävs det också att det är aktuellt att samordna minst två medlemsländers socialförsäkringar. Det betyder att om den avlidne inte har omfattats av socialförsäkringen i minst två medlemsländer, utan endast av den svenska och av försäkringen i ett tredje land, blir förordningens bestämmelser inte aktuella när det gäller att bedöma rätten till och beräkna efterlevandepension.

Den utvidgade personkretsen gäller inte för Danmarks del och inte heller för EES-länderna eller Schweiz. I dessa länder krävs det att antingen den avlidne eller den efterlevande är medborgare i ett EU/EES-land eller i Schweiz för att förordningen ska tillämpas.

Ett undantag gäller emellertid för Norge och Island när den nordiska konventionen är tillämplig. I sådana fall gäller enligt konventionen att förordningen tillämpas på alla personer som är försäkrade och bosatta i Norden oavsett medborgarskap (artikel 4 i den nordiska konventionen om social trygghet, [SFS 2004:114]). Se mer i kapitel 3.1.1.

Exempel

En rysk man, som har arbetat som anställd i Sverige och i Finland, avlider. Han efterlämnar en rysk änka som är bosatt i Sverige. Förordning 1408/71 gäller vid handläggningen av efterlevandepension.

Exempel

En kroatisk kvinna, som har arbetat som anställd i Kroatien och i Sverige, avlider. Hon efterlämnar en kroatisk make som är bosatt i Sverige. Förordning 1408/71 gäller inte vid handläggningen av efterlevandepension, eftersom det inte är aktuellt att samordna minst två medlemsländers socialförsäkringar.

7.4 Försäkringsperioder/bosättningsperioder enligt förordning 1408/71

Enligt artikel 1r i förordning 1408/71 avses med försäkringsperiod

- avgiftsperiod,
- anställningsperiod, eller
- period av verksamhet som egenföretagare

definierade eller erkända som försäkringsperioder i den lagstiftning enligt vilken de har fullgjorts eller anses vara fullgjorda och alla andra perioder som behandlas som sådana när de enligt denna lagstiftning betraktas som likvärdiga med försäkringsperioder.

Med bosättningsperioder menas perioder som definieras eller erkänns som sådana i den lagstiftning enligt vilken de har fullgjorts eller anses vara fullgjorda. (Artikel 1 s a i förordning 1408/71)

Förordning 1408/71 hänvisar alltså till den nationella lagstiftningen när det gäller att närmare bestämma vad som är en försäkringsperiod och en bosättningsperiod.

7.4.1 Inkomstgrundad efterlevandepension och änkepension

När det gäller barn- och omställningspension räknas enligt svensk lagstiftning vid tillämpning av förordning 1408/71 som försäkringsperiod varje år med pensionsgrundande inkomst (om den avlidne var född 1938 eller senare). År med enbart pensionsgrundande belopp räknas som likställd försäkringsperiod när förvärvsvillkoret i 82 kap. 11 § SFB är uppfyllt. År med enbart antagen pensionsrätt räknas aldrig som försäkringsperiod. Om den avlidne var född 1937 eller tidigare räknas som försäkringsperiod varje år med pensionspoäng för tilläggspension.

När det gäller änkepension i form av tilläggspension räknas som försäkringsperiod varje år med pensionspoäng för tilläggspension. År med enbart antagandepoäng räknas inte som försäkringsperiod. När det gäller utländska medborgare som har erlagt sjömansskatt före år 1974 räknas även sådana år som försäkringsperioder (när det gäller tillägget till tilläggspensionen enligt 84 kap. 6 § 2 SFB).

7.4.2 Garantipension

Som försäkringstid för garantipension till efterlevande räknas från och med 2003 i huvudsak den avlidnes bosättningsstid i Sverige enligt 5 kap. SFB (81 kap. 5 § SFB med hänvisning till 67 kap. 5-11 §§ i SFB).

När det gäller försäkringstid före 2003 gäller i stället 5 kap. AFL i dess lydelse före år 2003 (7 kap. 19 § SFBP). För tiden från år 2001 till och med år 2002 hänvisar 5 kap. AFL emellertid till den upphävda SofL vad gäller vem som är att anse som bosatt i Sverige (5 kap. 6 § AFL i dess lydelse före år 2003). Se vidare vägledning 2010:4 *Efterlevandepension och efterlevandestöd till barn* och Försäkringskassans vägledning 2000:2 *Försäkrad i Sverige genom bosättning eller arbete*.

Framtida försäkringstid ska inte intygas i blankett E 205 S till de andra medlemsländerna. Med framtida försäkringstid menas tiden från och med dödsfallet till och med det år den avlidne skulle ha fyllt 64 år (81 kap. 4 § SFB). Se vidare vägledning 2010:4 *Efterlevandepension och efterlevandestöd till barn*.

Vidare gäller i fråga om garantipension att man även ska beakta lagvalsreglerna i förordning 1408/71. Om den avlidne på grund av sitt arbete har omfattats av svensk lagstiftning har han även omfattats av de bosättningsbaserade förmånerna oavsett om han faktiskt har bott i Sverige eller inte. Omvänt gäller att om den avlidne har bott i Sverige men arbetat i

ett annat medlemsland kan lagvalsreglerna innebära att han inte har omfattats av svensk lagstiftning om förmåner till efterlevande. I sådant fall ska bosättningstiden i Sverige inte anges såsom försäkringstid för garantipension.

7.5 Rätt till omställnings- och barnpension

Detta avsnitt handlar om rätt till inkomstgrundad efterlevandepension när dödsfallet har inträffat den 1 januari 2003 eller senare, dvs.

- barnpension till barn vars förälder eller föräldrar har avlidit (även förlängd sådan),
- omställningspension till efterlevande man eller kvinna (även förlängd sådan).

Avsnittet behandlar frågan om försäkringsperioder fullgjorda under andra medlemsländers lagstiftning ska sammanläggas med de svenska för att bevilja rätt till förmånerna i fråga. Vidare beskriver avsnittet hur man ska tillämpa det s.k. förvärvsvillkoret i 82 kap. 11-13 §§ SFB i förhållande till förordning 1408/71.

7.5.1 Ingen sammanläggning av perioder

Förordning 1408/71 innehåller en regel om sammanläggning av perioder (artikel 45.1). Sammanläggning blir aktuell om ett medlemslands lagstiftning innehåller krav på fullgörandet av ett minsta antal bosättnings- eller försäkringsperioder för att bevilja en förmån. I sådana fall kan perioder fullgjorda enligt andra medlemsländers lagstiftning tillgodoräknas sökanden för att kravet ska kunna uppfyllas.

När det gäller omställnings- och barnpension på grund av dödsfall som har ägt rum den 1 januari 2003 eller senare saknas krav på ett visst minsta antal fullgjorda försäkringsperioder för att en efterlevande ska få rätt till pension. Det är därför inte aktuellt att i dessa fall tillämpa sammanläggningsregeln.

För avliden född 1938 eller senare krävs enligt SFB att den avlidne för något år har tillgodoräknats pensionsgrundande inkomst (PGI) eller pensionsgrundande belopp (PGB).

För avliden född 1937 eller tidigare krävs pensionspoäng för tilläggs pension enligt 6 kap. 11 § SFBP. I sådant fall kan nämligen ett s.k. efterlevandepensionsunderlag, och därmed ett pensionsbelopp, beräknas för den avlidne.

För att PGB ska beaktas krävs att det för den avlidne har fastställts en PGI under minst fem år som uppgått till lägst två gånger det för respektive intjänandeår gällande inkomstbasbeloppet (det s.k. förvärvsvillkoret). Se mer om det nedan.

7.5.2 PGB vid tillämpning av förordning 1408/71

Om den avlidne har tillgodoräknats år med PGB ska Pensionsmyndigheten vid handläggningen ta hänsyn till år inom EU/EES och Schweiz om det behövs för att uppfylla det s.k. förvärvsvillkoret i 82 kap. 11-13 §§ SFB. Förvärvsvillkoret uppfylls om den avlidne har en latent rätt till PGB och dessutom har fått minst ett år med PGI som uppgår till minst två inkomstbasbelopp, samt har omfattats av ett annat medlemslands lagstiftning som anställd eller egenföretagare under så lång tid att det tillsammans med det svenska PGI-året uppgår till minst fem år. Vid beräkning av pension ska Pensionsmyndigheten i dessa fall ta hänsyn till den pensionsbehållning som grundar sig på PGB (prop.1997/98:151, del 1, avsnitt 11.6 s. 267 och 268). Det är endast försäkringsperioder fullgjorda i de andra medlemsländerna efter år 1960 som ska läggas samman med de svenska försäkringsperioderna (artikel 15 punkten 1 f i förordning 574/72).

Nämnda förarbetsuttalanden rör förutsättningarna för att tillgodoräknas år med PGB för ålderspension (62 kap. 38-41 §§ i SFB). Förvärvsvillkoret för efterlevandepension är det samma som vid ålderspension (med endast den skillnaden att förvärvsvillkoret måste vara uppfyllt senast den 31 december året före dödsfallet i stället för senast det år personen fyller 70 år). Det som framförs i förarbetena om Sveriges förpliktelser med anledning av medlemskapet i EU har sin giltighet även när det gäller beviljande av efterlevandepension i ett ärende där förordning 1408/71 är tillämplig. Pensionsmyndigheten ska därför även när det gäller efterlevandepension beakta år inom EU/EES eller Schweiz vid prövningen om förvärvsvillkoret för PGB är uppfyllt.

7.5.3 Närmare om förvärvsvillkoret rörande faktisk pensionsbehållning efter den som är född 1938 eller senare

När Pensionsmyndigheten beräknar omställnings- och barnpension efter en avliden född 1938 eller senare ska man utgå från den avlidnes pensionsbehållning för inkomstpension (faktisk pensionsbehållning) (82 kap. 5 § SFB).

Den faktiska pensionsbehållningen ska omfatta PGB för barnår, plikttjänstgöring och studier endast om den avlidne kan tillgodoräknas PGI som för vart och ett av minst fem år uppgått till lägst två gånger det för respektive intjänandeår gällande inkomstbasbeloppet. Detta villkor brukar benämnas förvärvsvillkoret (82 kap. 11 § SFB).

Om förordning 1408/71 är tillämplig ska Pensionsmyndigheten vid sin prövning av om förvärvsvillkoret är uppfyllt även beakta försäkringsperioder i andra medlemsländer. Dessa likställs med år med PGI för att den försäkrade inte ska gå miste om sina pensionsgrundande belopp på grund av arbete i ett annat medlemsland. I likhet med vad som gäller vid beräkning av inkomstpension räcker det att den avlidne har tillgodoräknats minst ett år i Sverige med PGI som motsvarar minst två inkomstbasbelopp, om han som anställd eller egenföretagare har omfattats av ett obligatoriskt pensionssystem i ett annat medlemsland under så lång tid att den

tillsammans med den svenska tiden uppgår till sammanlagt fem år (prop.1997/98:151, del 1, avsnitt 11.6 s.267 och 268). Det är endast försäkringsperioder fullgjorda i de andra medlemsländerna efter år 1960 som ska läggas samman med de svenska försäkringsperioderna (artikel 15 punkten 1 f i förordning 574/72).

Det betyder att om den avlidne har en latent pensionsrätt grundad på PGB, och dessutom minst ett år med PGI som uppgått till minst två inkomstbasbelopp, ska Pensionsmyndigheten räkna med PGB i den faktiska pensionsbehållningen om den avlidne därutöver har omfattats av ett annat medlemslands obligatoriska pensionssystem under så lång tid att det tillsammans med det svenska PGI-året uppgår till minst fem år. Pensionsmyndigheten behöver inte kontrollera inkomsternas storlek under den tid som sökanden har varit försäkrad i ett annat medlemslands obligatoriska pensionssystem utan åren ska beaktas oavsett inkomsternas storlek.

Exempel

En avlidne kvinna har arbetat två år i Sverige och för vardera året fått en PGI om minst två inkomstbasbelopp samt PGB för barnår. Utöver arbetet i Sverige har hon efter år 1960 varit försäkrad som anställd i Tyskland under 10 år. Förvärvsvillkoret är uppfyllt genom att försäkringsperioderna i Tyskland likställs med PGI-år (oavsett inkomsternas storlek). Vid beräkning av omställnings- och barnpension ska därför åren med PGB tas med.

7.5.4 Förvärvsvillkor rörande antagen pensionsbehållning

Vid beräkning av omställnings- och barnpension ska Pensionsmyndigheten i vissa fall till grund för beräkningen även lägga en antagen pensionsbehållning motsvarande tillgodoräknade pensionsrätter för den avlidne från och med det år då dödsfallet inträffade till och med det år då den avlidne skulle ha fyllt 64 år (82 kap. 7 § SFB). En förutsättning är att pensionsrätt för inkomstpension har fastställts för den avlidne för minst tre av de fem kalenderåren närmast före året för dödsfallet, dvs. att det så kallade kvalifikationsvillkoret är uppfyllt (82 kap. 14 § SFB).

PGB för barnår, pliktjänstgöring och studier får, vid bedömningen av om kvalifikationsvillkoret är uppfyllt, endast användas om det så kallade förvärvsvillkoret är uppfyllt senast den 31 december året före dödsfallsåret. Det innebär att den avlidne ska vid denna tidpunkt ha tillgodoräknats PGI eller PGB för förtidspension som tillsammans för vart och ett av minst fem år uppgått till två gånger det för respektive år gällande inkomstbasbeloppet. (82 kap. 15 § SFB) Se mer i vägledning 2010:4 *Efterlevandepension och efterlevandestöd till barn*.

I likhet med vad som har sagts ovan beträffande faktisk pensionsbehållning kan förvärvsvillkoret uppfyllas genom att Pensionsmyndigheten beaktar den avlidnes tid i ett annat medlemsland. Om den avlidne har tillgodoräknats minst ett år i Sverige med PGI om minst två inkomstbasbelopp och

dessutom, som anställd eller egenföretagare, har omfattats av ett obligatoriskt pensionssystem i ett annat medlemsland under så lång tid att den tillsammans med den svenska tiden uppgår till sammanlagt fem år är förvärvsvillkoret uppfyllt (prop.1997/98:151, del 1, avsnitt 11.6 s. 267 och 268). Det är endast försäkringsperioder fullgjorda i de andra medlemsländerna efter år 1960 som ska läggas samman med de svenska försäkringsperioderna (artikel 15 punkten 1 f i förordning 574/72).

Det betyder att när Pensionsmyndigheten prövar om det finns rätt till antagen pensionsbehållning ska man i vissa fall beakta pensionsrätt grundad på PGB inom de fem närmaste åren före dödsfallet även när förvärvsvillkoret inte är uppfyllt med hänsyn till de svenska PGI-åren. I sådant fall krävs det att det finns minst ett år med PGI i Sverige, och att den avlidne därutöver som anställd eller egenföretagare har omfattats av ett annat lands obligatoriska pensionssystem under minst fyra år. Pensionsmyndigheten behöver inte kontrollera inkomsternas storlek under den tid som sökanden har varit försäkrad i ett annat medlemslands obligatoriska pensionssystem.

7.6 Rätt till änkepension

Detta avsnitt handlar om rätt till änkepension i form av tilläggspension när dödsfallet har inträffat den 1 januari 2003 eller senare.

Avsnittet beskriver i vilken mån perioder fullgjorda under andra medlemsländers lagstiftning behöver beaktas vid beviljande av de svenska förmånerna.

7.6.1 Sammanläggning av perioder

När det gäller änkepension finns det krav på att den avlidne kan tillgodoräknas pensionspoäng för tilläggspension för minst tre år. I vissa fall kan år före 1974 för vilka har betalats sjömansskatt likställas med år med pensionspoäng när det gäller utländska medborgare (83 kap. 3 § SFB). Kravet på minst tre år med pensionspoäng gäller såväl rätt till tilläggspension enligt 83 kap. 2 § 1 SFB som rätt till tillägget enligt 83 kap. 2 § 2 SFB.

Om villkoret inte är uppfyllt måste Pensionsmyndigheten tillämpa sammanläggningsregeln i artikel 45.1 i förordning 1408/71. Den innebär att samtliga perioder fullgjorda i andra medlemsländer ska läggas samman med de svenska. Om villkoret är uppfyllt efter sammanläggning har sökanden rätt till änkepension. Sammanläggning ska emellertid inte ske om den avlidne inte har minst ett år med pensionspoäng i Sverige (artikel 48 i förordning 1408/71). Vid behov kan även perioder intjänade i ett tredje land beaktas, se avsnitt 1.3.2.

7.6.2 Försäkringsperioder/bosättningsperioder i annat medlemsland

För att en period, som har tjänats in i ett medlemsland, ska anses som en försäkringsperiod eller bosättningsperiod ska perioden definieras som, eller erkännas som sådan i den lagstiftning enligt vilken den har fullgjorts. Sådan period ska intygas på blankett (E 205) som utfärdas av den behöriga institutionen i det andra landet (artikel 1 i förordning 1408/71 och artikel 43 förordning 574/72).

Exempel

En svensk kvinna, född 1942, blir änka efter en rysk man. Mannen har ett år med pensionspoäng i Sverige. Han har även arbetat som anställd i Tyskland i 25 år. Eftersom han har minst ett år med pensionspoäng i Sverige ska de tyska försäkringsperioderna läggas samman med den svenska. Den efterlevande får därmed rätt till änkepension eftersom kravet på minst tre år med pensionspoäng anses uppfyllt med stöd av de tyska försäkringsperioderna.

7.6.3 Särskilt om änkepension till änka född 1945 eller senare

När änkan är född 1945 eller senare beräknas änkepensionen på grundval av de pensionspoäng som den avlidne mannen har tillgodoräknats fram till och med den 31 december 1989. Det betyder att om den avlidne mannen inte har minst tre år med pensionspoäng före den 1 januari 1990 kan änkepension inte beviljas (84 kap. 6-7 §§ SFB). Se vägledning 2010:4 *Efterlevandepension och efterlevandestöd till barn*.

Perioder som är fullgjorda i andra medlemsländer ska endast beaktas om de avser tid före den 1 januari 1990 när det gäller änkepension till en änka född 1945 eller senare. Det betyder att samma tidsbegränsning gäller perioder fullgjorda i andra medlemsländer som perioder fullgjorda i Sverige (artikel 15.1f förordning 574/72).

7.7 Rätt till garantipension till omställningspension (även förlängd sådan)

Detta avsnitt handlar om rätt till garantipension till omställningspension (även förlängd sådan) när dödsfallet har inträffat den 1 januari 2003 eller senare.

Avsnittet beskriver i vilken mån perioder fullgjorda under andra medlemsländers lagstiftning behöver beaktas vid beviljande av garantipension.

7.7.1 Sammanläggning av perioder

En efterlevande har rätt till garantipension till omställningspension om en försäkringstid om minst tre år kan tillgodoräknas den avlidne (81 kap. 2 § SFB). *Sammanläggningsregeln i artikel 45.1 i förordning 1408/71* innebär att om den avlidne har mindre än tre års försäkringstid i Sverige ska försäkringsperioder och/eller bosättningsperioder i andra medlemsländer läggas samman med den svenska tiden. Om den sammanlagda tiden därmed uppgår till minst tre år och övriga villkor är uppfyllda kan garantipension beviljas. Vid behov kan även perioder intjänade i ett tredje land beaktas, se avsnitt 1.3.2.

7.7.2 Försäkringsperioder/bosättningsperioder i annat medlemsland

För att en period, som har tjänats in i ett annat medlemsland, ska anses som en försäkringsperiod eller bosättningsperiod ska perioden definieras som, eller erkännas som sådan i den lagstiftning enligt vilken den har fullgjorts. Sådan period ska intygas på blankett (E 205) som utfärdas av den behöriga institutionen i det andra landet (artikel 1 förordning 1408/71 och artikel 43 i förordning 574/72).

7.7.3 Försäkringstid kortare än ett år

Det krävs i regel att den avlidne har en försäkringstid i Sverige som uppgår till minst ett år för att sammanläggning ska ske. Ett medlemsland behöver inte bevilja en förmån på grund av perioder som är kortare än ett år, om inte medlemslandets egen lagstiftning medger att rätt till förmånen finns redan på grund av perioder som är kortare än ett år. Det betyder att om den avlidne inte har en sammanlagd försäkringstid i Sverige om minst ett år (inklusive framtida försäkringstid) behöver sammanläggning med perioder i andra medlemsländer inte ske. (artikel 48 förordning 1408/71)

Ett undantag finns när den avlidne inte har minst ett års försäkringstid i något annat medlemsland. I sådant fall ska Pensionsmyndigheten, om Sverige är det land som sökanden senast har varit försäkrad i, bevilja garantipension som om all försäkringstid i andra medlemsländer hade fullgjorts i Sverige (artikel 48 i förordning 1408/71). Den sammanlagda tiden måste uppgå till minst tre år.

7.8 Rätt till garantipension till änkepension

Detta avsnitt handlar om rätt till garantipension till änkepension för kvinnor födda 1944 eller tidigare när dödsfallet har inträffat den 1 januari 2003 eller senare. En änka, född 1945 eller senare, saknar rätt till garantipension till änkepension. Hon kan däremot få garantipension till omställningspension. (77 kap. 11 § SFB)

Avsnittet beskriver i vilken mån perioder fullgjorda i andra medlemsländer behöver beaktas vid beviljande av de svenska förmånerna.

7.8.1 Sammanläggning av perioder

En änka, född 1944 eller tidigare, har rätt till garantipension till änkepension om en försäkringstid om minst tre år kan tillgodoräknas den avlidne (7 kap. 34 § SFBP). Om den avlidne inte har minst tre års försäkringstid i Svenska Pensionsmyndigheten lägga samman alla försäkringsperioder och/eller bosättningsperioder fullgjorda under andra medlemsländers lagstiftning med den svenska tiden (artikel 45.1 i förordning 1408/71). Vid behov kan även perioder intjänade i ett tredje land beaktas, se avsnitt 1.3.2. Om den sammanlagda tiden uppgår till minst tre år ska Pensionsmyndigheten bevilja garantipension. Det krävs emellertid i regel att den avlidnes sammanlagda försäkringstid i Sverige uppgår till minst ett år för att sammanläggning ska ske (artikel 48 i förordning 1408/71). Det som beskrivs i avsnitt 7.7 beträffande garantipension till omställningspension gäller även garantipension till änkepension.

7.8.2 Beräkning av omställnings- och barnpension

Detta avsnitt handlar om beräkning av

- omställningspension till efterlevande man eller kvinna (även förlängd sådan),
- barnpension till barn vars förälder eller föräldrar avlidit när dödsfallet har inträffat den 1 januari 2003 eller senare (även förlängd sådan).

7.8.3 Allmänt om beräkning av pension enligt förordning 1408/71

När förordning 1408/71 är tillämplig måste Pensionsmyndigheten vid beräkningen av pension iaktta bestämmelserna i förordningen om beräkning av pension. Dessa återfinns framförallt i artikel 46 i förordningen. Artikel 46 gäller framför de svenska bestämmelserna i SFB om beräkning.

Artikel 46 i förordning 1408/71 skiljer mellan fall där det har skett sammanläggning av perioder från andra medlemsländer för att bevilja rätt till pension, och fall där sammanläggning inte har skett.

Om sammanläggning har skett ska Pensionsmyndigheten alltid beräkna pensionens storlek enligt den s.k. pro rata temporis-principen (artikel 46.2 i förordning 1408/71).

Om någon sammanläggning inte har skett ska Pensionsmyndigheten däremot beräkna pensionens storlek enligt nationella regler. Även i ett sådant fall ska pensionen emellertid beräknas enligt den s.k. pro rata temporis-principen om det ger en högre pension. Jämförelsen ska göras efter det att nationella minskningsregler har tillämpats (artikel 46 punkten 1 och 3 förordning 1408/71). Vid tillämpningen av de nationella minskningsreglerna ska Pensionsmyndigheten ta hänsyn till förordningens bestämmelser om samordning i artiklarna 46a–c.

I vissa fall behöver en jämförelse med en pro rata-beräknad pension inte göras. Det är fallet när det står klart att en beräkning enligt nationella regler alltid ger ett bättre resultat (artikel 46.1 i förordning 1408/71).

Vid pro rata-beräkningen ska Pensionsmyndigheten beräkna pensionen som om alla perioder inom medlemsländerna var fullgjorda i Sverige. Beloppet som man därigenom kommer fram till kallas för det teoretiska beloppet (artikel 46.2a i förordning 1408/71). Utifrån det teoretiska beloppet ska Pensionsmyndigheten sedan beräkna det faktiska beloppet, dvs. det belopp som enligt pro rata temporis-principen ska betalas ut till sökanden. Det faktiska beloppet beräknas på grundval av det teoretiska beloppet enligt proportionen mellan

- längden av de försäkrings- eller bosättningsperioder som har fullgjorts innan försäkringsfallet inträffar enligt svensk lagstiftning och
- den totala längden av de försäkrings- och bosättningsperioder som har fullgjorts enligt alla de berörda medlemsländernas lagstiftningar innan försäkringsfallet inträffade (artikel 46.2 b i förordning 1408/71).

Vid beräkningen av det teoretiska beloppet ska Pensionsmyndigheten behandla perioderna fullgjorda i de andra medlemsländerna lika med de svenska. Varje period i de andra medlemsstaterna ska tilldelas ett pensionsmässigt värde som motsvarar det genomsnittliga värdet hos de svenska perioderna (se bl.a. artikel 47.1 d i förordning 1408/71).

7.8.4 Beräkning av omställnings- och barnpension enligt förordning 1408/71

När det gäller omställnings- och barnpension är rätten till pensionen oberoende av antalet försäkringsperioder. Såsom det har beskrivits ovan i avsnitt 7.5 betyder det att sammanläggning av försäkringsperioder aldrig sker för att bevilja rätt till barn- och omställningspension.

Det betyder att beräkningen sker enligt de svenska bestämmelserna i SFB (artikel 46.1 i förordning 1408/71). Pensionsmyndigheten ska bara pro rata-beräkna pensionen om den därigenom blir högre. Ett sådant fall föreligger när rätten till antagen pensionsbehållning förutsätter att Pensionsmyndigheten även beaktar perioder fullgjorda i andra medlemsländer (se under rubriken rätt till antagen pensionsbehållning med stöd av förordning 1408/71). I annat fall ger en jämförelse med en pro rata-beräknad pension inte ett bättre resultat. Det beror på att i dessa fall garanterar det svenska pensionssystemets konstruktion i sig att intjänad pensionsrätt alltid utges oförminskat till sitt belopp även om den försäkrade har arbetat i ett annat medlemsland.

Exempel

År 2003 avled en gift kvinna som var född 1950. Hennes faktiska pensionsbehållning är 300 000 kr. Hon har minst tre år med pensionsrätt inom de fem kalenderåren närmast före 2003 (ramtiden), varför hon har rätt till en antagen pensionsbehållning. Denna beräknas

till 150 000 kr. Delningstalet är 15,56. Hon har försäkringsperioder i Tyskland om sammanlagt 10 år. Försäkringsperioderna i Tyskland behöver inte beaktas för att beräkna en antagen pensionsbehållning eftersom hon har minst tre år med pensionsrätt i Sverige inom ramtiden. Efterlevandepensionsunderlaget beräknas enligt SFB till 28 920 kr $((300\,000 + 150\,000) / 15,56)$.

Omställningspensionen beräknas därefter till 15 906 kr per år (55 % av 28 920 kr).

7.8.5 Rätt till antagen pensionsbehållning med stöd av förordning 1408/71

Under vissa förutsättningar kan beräkningen av omställnings- och barnpension grunda sig även på summan av de årliga pensionsrätter som kan tillgodoräknas för den avlidne för tiden från och med det år då dödsfallet inträffade till och med det år då den avlidne skulle ha fyllt 64 år (antagen pensionsbehållning) (82 kap. 7 § SFB). En förutsättning är att det för den avlidne kan fastställas pensionsrätt för inkomstpension enligt SFB för minst tre av de fem kalenderåren närmast före året för dödsfallet.

När förordning 1408/71 är tillämplig ska Pensionsmyndigheten vid bedömningen av om ovan nämnda kvalifikationsvillkor är uppfyllt i vissa fall även ta hänsyn till perioder fullgjorda i andra medlemsländer. Så är fallet om det inte finns minst tre år med pensionsrätt i Sverige inom ramtiden. Vid pro rata-beräkningen ska Pensionsmyndigheten nämligen ta hänsyn även till perioder fullgjorda i de andra medlemsländerna som om de vore fullgjorda i Sverige. Det krävs emellertid alltid att det finns minst ett år med pensionsrätt i Sverige inom den så kallade ramtiden, dvs. under de fem kalenderåren närmast före året för dödsfallet, för att Pensionsmyndigheten ska beakta perioder fullgjorda i andra medlemsländer under ramtiden.

Sammanfattningsvis gäller att om det för den avlidne har fastställts minst ett år med pensionsrätt inom de fem kalenderåren närmast före året för dödsfallet (ramtiden) är kvalifikationsvillkoret uppfyllt om den avlidne under ramtiden som anställd eller egenföretagare har tillgodoräknats försäkringsperioder i ett annat medlemsland under så lång tid att den tillsammans med den svenska tiden uppgår till minst tre år. En anteckning med denna innebörd har medtagits i bilaga VI till förordningen under avsnittet "X. SVERIGE" punkten 3 a (Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1992/2006).

Exempel

En man född 1950 avled år 2003. Ramtiden är åren 1998–2002. Pensionsrätt för inkomstpension har fastställts för honom under år 1998. Därefter har han varit försäkrad i Finland som anställd under åren 1999, 2000, 2001 och 2002. Tillsammans med de finska åren är kvalifikationsvillkoret om minst tre år med pensionsrätt inom ramtiden uppfyllt. Vid pro rata-beräkningen av omställningspension har den efterlevande änkan rätt till en antagen pensionsbehållning.

Exempel

En kvinna född 1947 avled år 2003. Under ramtiden 1998–2002 har ingen pensionsrätt för inkomstpension fastställts för henne. Däremot har hon varit försäkrad i Tyskland under hela ramtiden. Eftersom den avlidna saknar inom ramtiden minst ett år med pensionsrätt i Svenska Pensionsmyndigheten inte beräkna någon antagen pensionsbehållning.

Exempel

Kvinnan i exemplet ovan har fastställt pensionsrätt för inkomstpension för åren 1998, 1999 och 2000. Därefter har hon varit försäkrad i Tyskland. Rätt till antagen pensionsbehållning föreligger redan på grundval av de svenska perioderna. Pensionen ska beräknas enligt SFB. En pro rata-beräkning skulle i detta fall inte ge ett bättre resultat eftersom perioder fullgjorda i andra medlemsländer inte skulle medföra ett högre belopp i antagen pensionsbehållning.

7.8.6 Närmare om beräkning av antagen pensionsbehållning med stöd av förordning 1408/71

När kvalifikationsvillkoret är uppfyllt ska Pensionsmyndigheten beräkna en antagen pensionsbehållning. Den antagna pensionsbehållningen ska motsvara summan av de årliga pensionsrätter som kan tillgodoräknas den avlidne för tiden från och med det år då dödsfallet inträffade till och med det år då den avlidne skulle ha fyllt 64 år. Pensionsrätt för vart och ett av dessa år ska beräknas på grundval av den avlidnes PGI och PGB, vilka tillsammans utgör pensionsunderlaget (PU), under de fem åren närmast före dödsfallet. Den antagna pensionsrätten ska beräknas på ett medeltal av PU för de fem åren närmast före dödsfallet. Vid beräkningen ska Pensionsmyndigheten bortse från det högsta respektive det lägsta året. (82 kap. 17 § SFB) Se mer om detta i vägledning 2010:4 *Efterlevandepension och efterlevandestöd till barn*.

När kvalifikationsvillkoret i 82 kap. 14 § SFB inte är uppfyllt och Pensionsmyndigheten ska beakta perioder fullgjorda under ramtiden i andra medlemsländer ska dessa perioder anses vara baserade på samma genomsnittliga PU som det eller de svenska år med vilka de sammanräknas. Om det endast finns ett år i Sverige med PU ska varje försäkringsperiod i ett annat medlemsland anses uppgå till motsvarande belopp (se punkt 3 a i avsnitt X. Sverige i bilaga VI till förordning 1408/71 [Europaparlamentets och rådets förordning [EG] nr 1992/2006 av den 18 december 2006]).

Pensionsmyndigheten ska därefter beräkna medeltalet av PU för de fem åren närmast före dödsfallet genom att bortse från det högsta respektive det lägsta året. Före jämförelsen ska Pensionsmyndigheten räkna om PU för respektive år om inkomstindex för det året avviker från inkomstindex för dödsfallsåret (82 kap. 19 § SFB).

I Försäkringskassans rättsliga ställningstagande (2006:5) *Beräkning av antagen pensionsbehållning när den avlidne har arbetat i ett annat medlemsland inom EU/EES eller Schweiz och försäkringsperioder fullgjorda i dessa länder beaktas* beskrivs hur beräkningen ska göras när Pensionsmyndigheten har beaktat perioder fullgjorda under ramtiden i andra medlemsländer. Enligt det rättsliga ställningstagandet gäller följande när den avlidne har arbetat i ett annat medlemsland inom EU/EES eller i Schweiz och försäkringsperioder fullgjorda i dessa länder har beaktats. Den antagna pensionsbehållningen ska beräknas utifrån förhållandet mellan antalet försäkringsperioder fullgjorda i Sverige och det totala antalet försäkringsperioder fullgjorda i alla berörda medlemsländer inom EU/EES eller i Schweiz. Med fullgjorda försäkringsperioder menas försäkringsperioder fullgjorda till och med året före dödsfallet.

Det betyder att den antagna pensionsbehållning som Pensionsmyndigheten beräknat genom att ta med även perioder fullgjorda inom ramtiden i andra medlemsländer ska pro rata-beräknas i förhållande till de svenska periodernas andel av det totala antalet försäkringsperioder inom EU/EES och Schweiz.

Nedanstående exempel beskriver hur detta ska göras.

Exempel

En kvinna född 1964 avled år 2003. Hennes faktiska pensionsbehållning är 400 000 kr. Inom ramtiden (1998–2002) har hon endast ett år med pensionsrätt för inkomstpension, nämligen år 1998. För år 1998 är hennes PU 130 000 kr. Övriga år inom ramtiden (1999–2002) har hon varit försäkrad i Finland. Hennes faktiska försäkringstid i Sverige är sammanlagt tio år. Därutöver har hon varit sammanlagt försäkrad i Finland i 13 år.

Hon har inte rätt till antagen pensionsbehållning enligt 82 kap. 14 § SFB eftersom kvalifikationsvillkoret inte är uppfyllt. Vid pro rata-beräkningen ska Pensionsmyndigheten emellertid även ta hänsyn till de finska perioderna vid beräkningen av det teoretiska beloppet. Genom att beakta dessa är kvalifikationsvillkoret i 82 kap. 14 § SFB uppfyllt, eftersom den avlidna därmed har varit försäkrad minst tre år under ramtiden.

Vid beräkningen av det teoretiska beloppet antar Pensionsmyndigheten att de finska perioderna har samma PU som det svenska året, dvs. 130 000 kr. Därefter ska Pensionsmyndigheten räkna om PU för respektive år med hänsyn till förändring av inkomstindex för dödsfallsåret. Resultatet av en sådan omräkning antas bli följande.

År	1998	1999	2000	2001	2002
PU före omräkning	130 000	130 000	130 000	130 000	130 000
PU efter	150 000	148 000	146 000	144 000	140 000

omräkning med hänsyn till förändring av inkomst-index					
---	--	--	--	--	--

Pensionsmyndigheten bortser från det lägsta och det högsta beloppet och beräknar därefter ett PU som motsvarar medeltalet av de resterande värdena.

PU blir därmed 146 000 $((148\ 000 + 146\ 000 + 144\ 000)/.3)$. Antalet antagna år beräknas till 26 år.

Antagen pensionsbehållning blir därefter 702 260 kr $(146\ 000 \times 0,185 \times 26\ \text{år})$.

Detta belopp utgör det teoretiska belopp som är beräknat på grundval av även de finska perioderna. Enligt pro rata-beräkningen ska detta belopp sedan proportioneras i förhållande till de faktiska försäkringsperioderna i Sverige i förhållande till det totala antalet faktiska försäkringsperioder inom Sverige och Finland, se Försäkringskassans rättsliga ställningstagande (2006:5) *Beräkning av antagen pensionsbehållning när den avlidne har arbetat i ett annat medlemsland inom EU/EES eller i Schweiz och försäkringsperioder fullgjorda i dessa länder beaktas*.

Det faktiska belopp som man därvid får fram blir 305 330 $(10/23 \times 702\ 260)$. Delningstalet bestäms till 15,56.

Efterlevandepensionsunderlaget (EPU) bestäms därför med beaktande av förordningens bestämmelser till 45 330 kr (avrundat belopp). Detta belopp är beräknat genom att 400 000 kr i faktisk pensionsbehållning och 305 330 kr i antagen pensionsbehållning divideras med delningstalet 15,56.

Omställningspensionen blir därefter 55 % av 45 330, dvs. 24 931 kr.

Enligt SFB skulle efterlevandepensionsunderlaget (EPU) bli 25 707 kr i avrundat belopp. Detta belopp är beräknat genom att 400 000 kr i faktisk pensionsbehållning och 0 kr i antagen pensionsbehållning divideras med delningstalet 15,56. Omställningspensionen skulle bli $(0,55 \times 25\ 707) = 14\ 139$ kronor.

Pro rata-beräkningen ger ett bättre resultat än en beräkning enligt SFB.

Omställningspensionen blir 24 931 kronor.

Exempel

En man född 1950 avled år 2003. Han efterlämnar en femtonårig dotter. Hans faktiska pensionsbehållning är 1 400 000 kr. Inom ramtiden (1998–2002) har han två år med pensionsrätt för inkomstpension, nämligen åren 2001 och 2002. För år 2001 är hans

PU 200 000 kr och för år 2002 är det 150 000 kr. Därutöver har han varit försäkrad i Norge tre år inom ramtiden (1998, 1999, 2000). Hans faktiska försäkringstid i Sverige är sammanlagt 20 år. Försäkringstiden i Norge är tre år.

Enligt SFB har han inte rätt till antagen pensionsbehållning eftersom kvalifikationsvillkoret i 82 kap. 14 § SFB inte är uppfyllt. Vid pro rata-beräkningen ska Pensionsmyndigheten emellertid ta hänsyn till samtliga perioder inom medlemsländerna vid beräkningen av det teoretiska beloppet. Genom att beakta de norska åren inom ramtiden är kvalifikationsvillkoret i 82 kap. 14 § SFB uppfyllt, eftersom den avlidne därmed har varit försäkrad under minst tre år under ramtiden.

Vid beräkningen av det teoretiska beloppet antar Pensionsmyndigheten att de norska försäkringsperioderna har samma PU som medeltalet av de svenska åren inom ramtiden, dvs. 175 000 kr ($[200\ 000 + 150\ 000] /.2$). Därefter ska PU för respektive år omräknas med hänsyn till förändring av inkomstindex för dödsfallsåret. Resultatet av en sådan omräkning antas bli följande.

År	1998	1999	2000	2001	2002
PU före omräkning	175 000	175 000	175 000	200 000	150 000
PU efter omräkning med hänsyn till förändring av inkomst index	202 200	195 600	192 300	216 600	157 900

Pensionsmyndigheten bortser från det lägsta och det högsta beloppet och beräknar därefter ett PU som motsvarar medeltalet av de resterande värdena.

PU blir därmed 196 700 kr ($(202\ 200 + 195\ 600 + 192\ 300) /.3$). Antalet antagna år beräknas till 12 år.

Antagen pensionsbehållning blir därefter 436 674 kr ($196\ 700 \times 0,185 \times 12$ år).

Detta belopp utgör det teoretiska belopp som är beräknat med stöd av även de norska försäkringsperioderna. Enligt pro rata-beräkningen ska detta belopp sedan proportioneras i förhållande till de faktiska försäkringsperioderna i Sverige i förhållande till det totala antalet faktiska försäkringsperioder inom alla de berörda medlemsländerna, se Försäkringskassans rättsliga ställningstagande (2006:5) *Pro rata-beräkning av garantiersättning och viss garantipension*. När Pensionsmyndigheten beräknar det faktiska beloppet ska man därför beakta de svenska och de norska perioderna.

Det faktiska belopp som Pensionsmyndigheten då får fram blir 379 717 kr ($20/23 \times 436\ 674$). Delningstalet bestäms till 15,56.

Med beaktande av förordningens bestämmelser fastställs EPU till 114 378 kr (avrundat belopp). Detta belopp är beräknat genom att 1

400 000 kr i faktisk pensionsbehållning och 379 717 kr i antagen pensionsbehållning divideras med delningstalet 15,56.

Barnpensionen blir därefter 30 % av EPU, dvs. 34 313 kr ($0,30 \times 114\,378$).

Enligt SFB skulle efterlevandepensionsunderlaget (EPU) bli 89 974 kr i avrundat belopp. Detta belopp är beräknat genom att 1 400 000 kr i faktisk pensionsbehållning och 0 kr i antagen pensionsbehållning divideras med delningstalet 15,56. Barnpensionen skulle bli 26 992 kr ($0,30 \times 89\,974$).

Pro rata-beräkningen ger ett bättre resultat än en beräkning enligt SFB.

Pensionsmyndigheten betalar ut 34 313 kronor i barnpension.

7.8.7 Särskilt om efterlevandepensionsunderlag efter avlidna födda år 1937 eller tidigare

Efterlevandepensionsunderlaget efter en avliden person född år 1937 eller tidigare ska utgöra

- 60 procent av produkten av det prisbasbelopp som gällde det år då den avlidne fyllde 65 år och
- medeltalet av de pensionspoäng för tilläggspension som enligt 82 kap. 22-23 §§ SFB har tillgodoräknats den avlidne efter det att denna medelpoäng ökats med talet ett. Om pensionspoäng tillgodoräknats för mer än 15 år beaktas vid beräkningen av medeltalet enbart de 15 år för vilka de högsta poängtal tillgodoräknats. Om den avlidne har tillgodoräknats pensionspoäng för tilläggspension för färre än 30 år, ska vid beräkningen hänsyn tas endast till så stor del av den angivna produkten som svarar mot förhållandet mellan det antal år för vilka pensionspoäng har tillgodoräknats och talet 30. Från och med årsskiftet efter det då den avlidne fyllde 65 år ska EPU följsamhetsindexeras till ingången av det år då dödsfallet inträffade (82 kap. 24 § SFB). Se även vägledning 2010:4 *Efterlevandepension och efterlevandestöd till barn*.

När förordning 1408/71 är tillämplig ska Pensionsmyndigheten tillämpa förordningens bestämmelser om beräkning av pension i dess artikel 46. Läs mer om denna artikel ovan under rubriken Allmänt om beräkning av pension enligt förordning 1408/71.

Eftersom rätten till pension i dessa fall är oberoende av antalet försäkringsperioder behöver någon sammanläggning inte ske för att bevilja rätt till pension. Enligt förordningen ska Pensionsmyndigheten därför i första hand beräkna pensionen enligt bestämmelserna i SFB. Därefter ska resultatet jämföras med en pro rata-beräknad pension. Sökanden har rätt till det högsta beloppet. Men när det gäller en avliden som är född 1937 eller tidigare medför den svenska beräkningens utformning att den alltid ger ett minst lika bra resultat som en pro rata-beräkning.

Exempel

En man född 1937 avlider år 2003. Han efterlämnar en änka född 1945. Den avlidne har 20 år med pensionspoäng i Sverige. Medelpoängen är 4,50. Därutöver har han varit försäkrad i Danmark i 10 år. Prisbasbeloppet för år 2002 (65-årsåret) var 37 900 kr. Inkomstindex för år 2002 antas vara 104,56 och för år 2003 107,89.

Pensionsmyndigheten beräknar omställningspension enligt bestämmelserna i SFB. EPU före följsamhetsindexering blir 83 380 kr ($0,60 \times 37\,900 \times [4,50 + 1,00] \times 20/30$). EPU efter följsamhetsindexering blir

$$83\,380 \times (107,89 \text{ ./} (1,016 \times 104,56)) = 84\,681$$

Omställningspensionen blir 46 575 kr per år ($0,55 \times 84\,681$).

En pro rata-beräkning ger följande resultat när det gäller beräkning av EPU:

$$\text{Teoretiskt belopp: } 0,60 \times 37\,900 \times (4,50 + 1,00) \times 30/30 = 125\,070$$

$$\text{Faktiskt belopp: } 20/30 \times 125\,070 = 83\,380$$

$$\text{EPU efter följsamhetsindexering blir: } 83\,380 \times (107,89 \text{ ./} (1,016 \times 104,56)) = 84\,681$$

Omställningspensionen blir 46 575 kr per år ($0,55 \times 84\,681$).

Resultatet blir således detsamma som vid beräkning enligt SFB.

7.8.8 Särskilt om barnpension vid dödsfall före den 1 januari 2003

Om dödsfallet har inträffat före den 1 januari 2003 ska barnpensionen beräknas enligt bestämmelserna i SFBP från och med den 1 januari 2003. Barnpension ska bl.a. beräknas som summan av 30 procent av hel förtidspension, beräknad enligt 13 kap. 2 och 3 §§ AFL i deras lydelse före den 1 januari 2003, som den avlidne var berättigad till när han eller hon avled eller skulle ha varit berättigad till, om rätt till sådan pension hade inträtt vid tidpunkten för dödsfallet (7 kap. 2 § SFBP).

Detta innebär att när dödsfallet har inträffat före den 1 januari 2003 kan barnpensionen beräknas i förhållande till antagna år om vissa förutsättningar är uppfyllda. Dessa är att den avlidne antingen har tillgodoräknats pensionspoäng för minst två av det fyra år som närmast föregått dödsfallet (kvalifikationsvillkor) eller att den avlidne vid tidpunkten för dödsfallet hade en sjukpenninggrundande inkomst som uppgick till ett visst minsta belopp (den s.k. SGI-regeln). (Se närmare i 13 kap. 2 § AFL i dess lydelse före den 1 januari 2003)

När det gäller en avliden förälder, som har omfattats av förordning 1408/71, men inte uppfyller villkoren i den svenska lagstiftningen om rätt till antagandeberäkning kan det ändå finnas sådan rätt med stöd av förordning 1408/71. Enligt förordningen gäller nämligen att om ett medlemslands lagstiftning för förvärv, bibehållande eller återfående av rätten till förmåner

kräver att personen är försäkrad vid den tidpunkt då försäkringsfallet inträffade, ska det villkoret anses vara uppfyllt om personen vid den tidpunkten omfattas av lagstiftningen i ett annat medlemsland, i enlighet med de bestämmelser som anges för varje medlemsland i bilaga VI (artikel 45.5 i förordning 1408/71). Denna bestämmelse är fortfarande aktuell att tillämpa när dödsfallet har skett före den 1 januari 2003.

Det innebär att barnpension i dessa fall ska beräknas i förhållande till antagna år om den avlidne föräldern vid tidpunkten för dödsfallet var aktuellt försäkrad i ett annat medlemsland. Det krävs emellertid alltid att den avlidne har minst ett år med pensionspoäng i Sverige.

Exempel

En pappa dog i oktober 2002. Han arbetade och bodde i Norge vid tidpunkten för dödsfallet och var aktuellt försäkrad där. Ansökan om barnpension inkom i juni 2003. Pappan har tillgodoräknats pensionspoäng i Sverige för åren 1980–1985. Han uppfyller inte villkoren i den svenska lagstiftningen om rätt till antagandeberäkning eftersom han inte har tillgodoräknats pensionspoäng för något av de närmaste fyra åren före dödsfallet och inte heller hade en sjukpenninggrundande inkomst vid tidpunkten för dödsfallet. Men eftersom han var försäkrad i Norge vid dödsfallet ska Pensionsmyndigheten beräkna barnpensionen med hänsyn även till antagna år.

7.9 Beräkning av änkepension

Detta avsnitt handlar om hur man beräknar änkepension i form av tilläggspension vid dödsfall som inträffat den 1 januari 2003 eller senare.

Till skillnad från omställnings- och barnpension är storleken på änkepensionen beroende av antalet försäkringsperioder. Nedan beskrivs hur bestämmelserna i artikel 46 i förordning 1408/71 tillämpas på beräkningen av änkepension.

7.9.1 Allmänt om beräkning av pension enligt förordning 1408/71

Under avsnitt 7.9 ovan under rubriken Allmänt om beräkning av pension enligt förordning 1408/71 finns en allmän beskrivning av förordningens bestämmelser om beräkning av pension. Förordningen skiljer mellan fall där rätten till pension kräver att andra medlemsländers perioder beaktas enligt sammanläggningsprincipen, och fall där rätten till pension finns utan att andra medlemsländers perioder beaktas. För att ha rätt till änkepension krävs att den avlidne har tillgodoräknats minst tre år med pensionspoäng (83 kap. 3 § SFB).

Pensionsmyndigheten ska därför skilja mellan fall där den avlidne

- har minst tre år med pensionspoäng (sammanläggning med andra medlemsländers perioder behöver inte ske för att bevilja rätt till pension) och
- inte har minst tre år med pensionspoäng (sammanläggning med andra medlemsländers perioder behöver ske för att bevilja rätt till pension när den avlidne har ett eller två år med pensionspoäng).

7.9.2 Den avlidne har minst tre år med pensionspoäng

I dessa fall ska änkepensionen först beräknas enligt SFB. Därefter ska en jämförelse ske med en pro rata-beräknad pension. När Pensionsmyndigheten pro rata-beräknar pensionen ska man, vid beräkningen av det teoretiska beloppet, beakta samtliga försäkringsperioder som är fullgjorda eller anses vara fullgjorda i medlemsländerna, inklusive de svenska antagandeåren. Vid beräkning av det faktiska beloppet ska Pensionsmyndigheten däremot endast beakta faktiska perioder fullgjorda inom medlemslandet, dvs. man ska inte beakta antagna år med pensionspoäng (artikel 46.2 b i förordning 1408/71).

Exempel

En man avlider år 2004. Han var född 1948. Rätt till änkepension finns utan att andra medlemsländers perioder beaktas. Änkan är född 1943. Den avlidne har pensionspoäng för minst två av de fyra åren närmast före dödsfallet, och därmed rätt till antagandeberäkning. Medelpoängen (inklusive antagandepoäng) är 6,20. Antal år med pensionspoäng är 20, varav 9 år med antagandepoäng och 11 år med faktiska pensionspoäng. Därutöver har den avlidne försäkringsperioder i Tyskland om sammanlagt 9 år. Prisbasbeloppet är 40 000 kr. Barn med rätt till barnpension saknas.

Beräkning av änkepension:

$$0,40 \times 0,60 \times 40\,000 \times 6,20 \times 20/30 = 39\,680 \text{ kr per år}$$

Beräkning av 90 %-tillägget:

$$0,90 \times 40\,000 \times 20/30 = 24\,000 \text{ kr per år}$$

Den sammanlagda änkepensionen uppgår till 63 680 kr.

En jämförelse med pro rata-beräkning ger följande resultat:

Änkepension:

$$\text{Teoretiskt belopp: } 0,40 \times 0,60 \times 40\,000 \times 6,20 \times 29/30 = 57\,536 \text{ kr}$$

$$\text{Faktiskt belopp: } 11/20 \times 57\,536 = 31\,645 \text{ kr}$$

90 %-tillägget:

$$\text{Teoretiskt belopp: } 0,90 \times 40\,000 \times 29/30 = 34\,800 \text{ kr}$$

$$\text{Faktiskt belopp: } 11/20 \times 34\,800 = 19\,140 \text{ kr}$$

Den sammanlagda änkepensionen enligt pro rata-metoden uppgår till 50 785 kr.

I exemplet ger den nationella beräkningen ett bättre resultat än en pro rata-beräkning. Änkan får därför det högre sammanlagda beloppet om 63 680 kr.

När änkan är född 1945 eller senare ska endast år med pensionspoäng till och med 1989 beaktas vid beräkningen (84 kap. 6 § SFB). Detta gäller även när förordning 1408/71 är tillämplig och det är aktuellt att beakta perioder i andra medlemsländer vid beräkningen. Se närmare om detta ovan under avsnitt 7.6 och rubriken Särskilt om änkepension till änka född 1945 eller senare.

7.9.3 Den avlidne har *inte* minst tre år med pensionspoäng

När den avlidne inte har minst tre år med pensionspoäng i Sverige (inklusive antagandeår) ska man alltid göra en pro rata-beräkning. Det är inte aktuellt att beräkna enligt SFB eftersom rätt till svensk änkepension inte finns enligt bestämmelserna i SFB.

Exempel

En man avlider år 2005. Han var född 1941. Han efterlämnar en änka född 1942. Det saknas barn med rätt till barnpension. Mannen har tillgodoräknats pensionspoäng för åren 1996–97. Han har också grekiska försäkringsperioder om sammanlagt 20 år. Det finns rätt till änkepension efter sammanläggning med de grekiska perioderna. Däremot saknas rätt till antagandeberäkning, eftersom den avlidne inte har minst två år med pensionspoäng inom de fyra år som närmast föregått det år då dödsfallet inträffar. Medelpoängen är 2,80. Prisbasbeloppet är 40 000 kr.

Pro rata-beräkning ger följande resultat:

Änkepension:

Teoretiskt belopp: $0,40 \times 0,60 \times 40\,000 \times 2,80 \times 22/30 = 19\,712$ kr

Faktiskt belopp: $2/22 \times 19\,712 = 1\,792$ kr

90 %-tillägget:

Teoretiskt belopp: $0,90 \times 40\,000 \times 22/30 = 26\,400$ kr

Faktiskt belopp: $2/22 \times 26\,400 = 2\,400$ kr

Den sammanlagda änkepensionen uppgår enligt pro rata-beräkningen till 4 192 kr.

7.9.4 Rätt till antagandeberäkning med stöd av förordning 1408/71

För änkor födda 1944 eller tidigare gäller att änkepension på grund av dödsfall som inträffat den 1 januari 2003 eller senare kan beräknas med antagandepoäng. (84 kap. 2 § SFB). Rätten till antagandeberäkning kräver alltid att den avlidne har tillgodoräknats pensionspoäng för minst två av de fyra år som närmast föregått dödsfallet det s.k. kvalifikationsvillkoret (84 kap. 4 § EPL). Till skillnad från bestämmelserna i den tidigare gällande AFL räcker det alltså inte med att den avlidne vid tidpunkten för dödsfallet hade en sjukpenninggrundande inkomst som uppgick till ett visst minsta belopp (den s.k. SGI-regeln).

När förordning 1408/71 är tillämplig ska även perioder i ett annat medlemsland beaktas vid prövningen av om kvalifikationsvillkoret är uppfyllt. Vid en pro rata-beräkning ska Pensionsmyndigheten nämligen beakta samtliga perioder som är fullgjorda i medlemsländerna som de vore fullgjorda i Sverige. Om den avlidne under de fyra år som närmast föregått dödsfallet (ramtiden) har tillgodoräknats perioder i ett annat medlemsland under så lång tid att det tillsammans med den svenska tiden uppgår till minst två år är kvalifikationsvillkoret uppfyllt. Det krävs emellertid alltid minst ett år med pensionspoäng i Sverige under ramtiden för att sammanläggning ska ske.

Exempel

En man avled år 2003 och efterlämnade en änka född 1941. Den avlidne har pensionspoäng för åren 1970–1985, samt år 1999. Utöver de svenska åren har den avlidne även varit försäkrad i Norge under åren 2000 och 2001. Det finns ingen rätt till antagandeberäkning med stöd av SFB eftersom kvalifikationsvillkoret inte är uppfyllt. Med hjälp av de norska åren är kvalifikationsvillkoret däremot uppfyllt och Pensionsmyndigheten ska vid pro rata-beräkningen även räkna med antagna år.

Exempel

Om mannen i exemplet ovan endast har pensionspoäng för åren 1970–1985 saknas rätt till antagandeberäkning såväl enligt SFB som enligt förordning 1408/71. Det beror på att det inte finns något år med pensionspoäng i Sverige under ramtiden 1999–2002.

7.9.5 Närmare om antagandeberäkning med stöd av förordning 1408/71

När kvalifikationsvillkoret är uppfyllt ska Pensionsmyndigheten antagandeberäkna änkepensionen. Det innebär att man beräknar en antagen pensionspoäng för dödsfallsåret och för varje år fram till det år den avlidne skulle ha fyllt 64 år (84 kap. 4 § EPL). Av avsnittet ovan framgår att kvalifikationsvillkoret i vissa fall kan uppfyllas med hjälp av perioder

fullgjorda i andra medlemsländer. I sådana fall ska en period fullgjord i ett annat medlemsland under ramtiden anses baserad på samma pensionspoäng som det svenska året under ramtiden (avsnitt X. Sverige punkten 3 b i bilaga VI till förordning 1408/71 [Europaparlamentets och rådets förordning [EG] nr 1992/2006 av den 18 december 2006]).

En pro rata-beräkning kan således medföra att rätt till antagandeberäkning finns. Vid pro rata-beräkningen ska man nämligen beakta samtliga perioder inom medlemsländerna som de vore fullgjorda i Sverige.

Exempel

En man avled år 2003 och efterlämnade en änka född 1940. Den avlidne har 15 år med pensionspoäng, varav ett år infaller inom ramtiden, nämligen år 2000. Pensionspoängen för år 2000 uppgår till 6,00. Därutöver har den avlidne även varit försäkrad i Irland under sammanlagt fem år varav ett år infaller inom ramtiden, nämligen år 1999.

År	1999	2000	2001	2002
Pensionspoäng	–	6,00	–	–
Pensionspoäng vid tillämpning av förordning 1408/71	6,00	6,00	–	–

Enligt SFB saknas rätt till antagandeberäkning eftersom kvalifikationsvillkoret inte är uppfyllt. Den avlidne har endast ett år med pensionspoäng inom de fyra år som närmast föregått dödsfallet. Medelpoängen för de svenska åren är 3,30.

Vid pro rata-beräkningen kommer kvalifikationsvillkoret däremot att vara uppfyllt eftersom Pensionsmyndigheten även ska beakta perioder fullgjorda i andra medlemsländer. Eftersom den avlidne har varit försäkrad i Irland år 1999 är kvalifikationsvillkoret uppfyllt. Pensionspoängen för år 1999 antas uppgå till 6,00, dvs. samma pensionspoäng som för det svenska året inom ramtiden. Antagandepoängen fastställs därefter till 6,00, som också blir medeltalet av de pensionspoängtal vilka tillgodoräknats den avlidne under ramtiden. Om pensionen därigenom hade blivit större hade Pensionsmyndigheten kunnat beräkna antagandepoängen genom att beakta samtliga år från och med det år då den avlidne fyllde 16 år till och året närmast före dödsfallet, med bortseende från de år intill hälften för vilka pensionspoäng inte tillgodoräknats eller för vilka poängtalet är lägst.

Antalet antagna år fastställs till fem. Medelpoängen beräknas därefter till 4,64. Medelpoängen är beräknad med beaktande av

antagandepoängen och de antagna åren. Prisbasbeloppet antas vara 40 000 kr.

Eftersom det finns rätt till änkepension utan att Pensionsmyndigheten behöver beakta perioder i andra medlemsländer ska man först beräkna änkepensionen enligt nationell lagstiftning och därefter jämföra med en pro rata-beräknad änkepension.

En beräkning enligt nationell lagstiftning ger följande resultat.

Rätt till antagandeberäkning finns inte enligt SFB:

Änkepension: $0,40 \times 0,60 \times 40\,000 \times 3,30 \times 15/30 = 15\,840$ kr per år

90 %-tillägget: $0,90 \times 40\,000 \times 15/30 = 18\,000$ kr per år

Den sammanlagda änkepensionen uppgår till 33 840 kr. Medelpoängen i exemplet utgår från de 15 faktiska svenska åren.

En pro rata-beräkning ger följande resultat.

Rätt till antagandeberäkning finns:

Änkepension:

Teoretiskt belopp: $0,40 \times 0,60 \times 40\,000 \times 4,64 \times 25/30 = 37\,120$ kr

I det teoretiska beloppet ingår 20 svenska år med pensionspoäng, varav 15 år är faktiska och fem år är antagna. Dessutom ingår fem faktiska år fullgjorda i Irland.

Faktiskt belopp: $15/20 \times 37\,120 = 27\,840$ kr

90 %-tillägget:

Teoretiskt belopp: $0,90 \times 40\,000 \times 25/30 = 30\,000$ kr

Faktiskt belopp: $15/20 \times 30\,000 = 22\,500$ kr

Den sammanlagda änkepensionen enligt pro rata-beräkningen uppgår till 50 340 kr.

En pro rata-beräkning ger bättre resultat än en beräkning enligt SFB. Pensionsmyndigheten betalar därför ut det högre beloppet.

7.9.6 Särskilda bestämmelser om poängår

Vid beräkning av 90 %-tillägget till änkepension gäller att om den avlidne var svensk medborgare och född något av åren 1896–1914 ska antalet år för oavkortat tillägg, dvs. 30 år, bytas ut mot 20 år. Om den avlidne var född 1915–1923 ska talet 20 ökas med ett för varje helt år som gått från och med 1915 till utgången av den avlidnes födelseår (84 kap. 10 § SFB). Med stöd av likabehandlingsprincipen gäller denna regel även för medborgare i andra länder som omfattas av förordning 1408/71 (artikel 3 i förordning 1408/71 och rådets förordning (EG) 859/2003).

7.9.7 Samordning med ålderspension

Enligt 84 kap. 12-17 §§ SFB ska änkepensionen för änkor födda 1930 eller senare samordnas med ålderspension på visst sätt. Det är viktigt att komma ihåg att denna samordning inte gäller ålderspension enligt utländsk lagstiftning utan endast den svenska ålderspensionen.

7.9.8 Artikel 10 i den nordiska konventionen om social trygghet

När den nordiska konventionen om social trygghet mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge är tillämplig gäller att om flera nordiska länder beräknar pension på grundval av antagna försäkrings- eller bosättningsperioder ska dessa antagna perioder proportioneras länderna emellan. Proportioneringen sker på grundval av de faktiska försäkrings- eller bosättningsperioder som används vid pensionsberäkningen efter förhållandet mellan den faktiska perioden i landet och den sammanlagda faktiska perioden i länderna (artikel 10 nordiska konventionen [SFS 2004:114]). Bestämmelsen blir aktuell att tillämpa endast vid beräkning enligt SFB, inte vid pro rata-beräkningen.

Se mer om den nordiska konventionen i kapitel 13.

7.10 Beräkning av garantipension till omställningspension

Detta avsnitt handlar om hur Pensionsmyndigheten beräknar garantipension till omställningspension (även förlängd sådan) vid dödsfall som inträffat den 1 januari 2003 eller senare.

7.10.1 Allmänt om beräkning av garantipension enligt Socialförsäkringsbalken

Rätten till garantipensionen är beroende av försäkringstid. Rätt till garantipension kräver minst tre års försäkringstid i Sverige. Såsom ovan beskrivits i avsnitt 7.7 kan Pensionsmyndigheten därför i vissa fall behöva lägga samman perioder fullgjorda i andra medlemsländer med den svenska försäkringstiden för att kunna bevilja förmånen. Även storleken på garantipensionen är beroende av försäkringstidens längd. Oavkortat belopp kräver minst 40 års försäkringstid. Dessutom utgör garantipensionen *en utfyllnadsförmån* när rätt till omställningspension finns. Garantipensionen minskas med omställningspension. Det gäller enligt 81 kap. 9 § SFB även sådan efterlevandepension enligt utländsk lagstiftning som inte är att likställa med garantipension enligt SFB.

Garantipensionens basnivå är 2,13 prisbasbelopp. Om den avlidne har färre än 40 år i försäkringstid avkortas basnivån i förhållande till försäkringstid som saknas, innan man trappar av basnivån mot omställningspension, och mot sådan utländsk efterlevandepension som inte är att likställa med garantipension. (81 kap. 10-12 §§ SFB)

Beräkningsformeln för garantipension är därför enligt SFB

$(2,13 \times PBB \times n/40)$ – omställningspension – utländsk efterlevandepension som inte är att likställa med garantipension.

I formeln betyder PBB prisbasbelopp och n betyder försäkringstid (inklusive framtida försäkringstid). Läs mer om beräkning av garantipension i vägledning 2010:4 *Efterlevandepension och efterlevandestöd till barn*.

7.10.2 Utländsk efterlevandepension som kan påverka garantipensionens storlek

Det är endast sådan *efterlevandepension enligt utländsk lagstiftning som inte är att likställa med garantipension* som kan minska garantipensionen. (81 kap. 9 § SFB) Såsom ovan sagts fungerar garantipensionen som *en utfyllnad* till den inkomstgrundade pensionen. Det betyder att enligt SFB ska inte sådan utländsk efterlevandepension som fungerar som *en utfyllnad* till inkomstgrundad pension påverka garantipensionens storlek. Det framgår av bl.a. proposition 1999/2000:91, s. 135 f.

När det gäller den typ av utländsk efterlevandepension som enligt SFB kan komma ifråga att påverka garantipensionens storlek kan man få viss vägledning av förarbetena till den upphävda lagen (1998:702) om garantipension, proposition 1997/98:152, s. 73. Uttalandena i nämnda förarbeten rör garantipension till ålderspension men är tillämpliga även på efterlevandepension, eftersom garantipension till efterlevande är uppbyggd på ett liknande sätt som den till ålderspensionär. Enligt förarbetena kan även *utländsk pension motsvarande den tidigare svenska folkpensionen reducera garantipensionen*.

Den typ av utländsk efterlevandepension som enligt SFB kan reducera garantipensionen är därför först och främst *inkomstgrundad pension*, t.ex. finsk efterlevandepension i form av arbetspension. När det gäller *folkpension* från de nordiska länderna gäller att såväl dansk som norsk folkpension är sådan pension som enligt SFB kan påverka garantipensionens storlek. I såväl Danmark som i Norge fungerar folkpensionen som en *grundpension* som utgår med ett visst belopp oavsett den inkomstgrundade pensionens storlek. I Finland fungerar däremot folkpensionen som en utfyllnadsförmån till arbetspensionen, och kan därför enligt SFB inte påverka garantipensionens storlek. Detsamma gäller grundpensionen i Island som är inkomstprövad och utgår endast om annan pension och inkomst inte uppgår till ett visst minimibelopp. Den isländska pensionen kan därför inte heller påverka garantipensionens storlek i enlighet med bestämmelserna i SFB.

Nedan ska vi närmare se om utländsk efterlevandepension överhuvudtaget kan påverka garantipensionens storlek med hänsyn till reglerna i förordning 1408/71. Innan vi gör det är det emellertid nödvändigt att gå igenom förordningens bestämmelser om sammanträffande av förmåner av samma slag. Dessa återfinns i artikel 46b i förordning 1408/71.

7.10.3 Förmåner av samma slag

Med sammanträffande av förmåner av samma slag menas förmåner vid invaliditet, ålderdom och till efterlevande som beräknas eller utges på grundval av försäkrings- eller bosättningsperioder som har fullgjorts av en och samma person (artikel 46a förordning 1408/71). Efterlevandepension från ett annat medlemsland är alltid en förmån av samma slag som den svenska efterlevandepensionen eftersom båda grundar sig på den avlidnes försäkrings- eller bosättningsperioder.

Följande gäller beträffande förmåner av samma slag.

- Samordning får inte ske när pensionen har pro rata-beräknats (artikel 46b.1).
- En förmån som har beräknats enligt nationell lagstiftning får samordnas men endast om förmånen antingen är
 - oberoende av försäkrings- eller bosättningsperioder (artikel 46b.2a) eller
 - beräknad med framtida tid och i sådant fall måste även den förmån som ska minska den första förmånen vara beräknad med framtida tid eller oberoende av försäkrings- eller bosättningsperioder (artikel 46b.2b).

Varje medlemsland ska anteckna i bilaga IV punkten D till förordning 1408/71 om det har förmåner som är oberoende av perioder eller om det har förmåner som beräknas med framtida tid. Genom att läsa bilagan kan Pensionsmyndigheten därför få reda på vilka medlemsländer som överhuvudtaget har efterlevandepension med framtida tid. Däremot är det inte säkert att efterlevandepensionen i just det aktuella fallet är beviljad med framtida tid eftersom det i regel krävs att vissa villkor är uppfyllda för att sådan tid ska tillgodoräknas.

7.10.4 Proportionering enligt nordiska konventionen

Enligt den nordiska konventionen gäller att om pensionen från flera nordiska länder beräknas med framtida försäkrings- eller bosättningsperioder ska perioderna proportioneras i förhållande till de faktiska perioder som används vid pensionsberäkningen. Den framtida bosättningstiden proportioneras därför efter förhållandet mellan den faktiska bosättningstiden i det berörda landet och de sammanlagda faktiska bosättningstiderna i länderna. (Artikel 10 i nordiska konventionen [SFS 2004:114]).

Bestämmelsen om proportionering i artikel 10 i den nordiska konventionen kan bli aktuell att tillämpa vid beräkning enligt SFB men inte vid pro rata-beräkning.

Om garantipensionen och grundpensionen från ett annat nordiskt land har beräknats med stöd av reglerna i artikel 10 i den nordiska konventionen får pensionen från det andra nordiska landet inte reducera garantipensionen (artikel 46b 2.b. i förordning 1408/71).

7.10.5 Allmänt om beräkning av garantipension enligt förordning 1408/71

Under avsnitt 7.9 finns en allmän beskrivning över hur pensionen ska beräknas när förordning 1408/71 är tillämplig. I detta avsnitt finns en närmare beskrivning över hur garantipension till efterlevande ska beräknas när förordningen är tillämplig. Avsnittet behandlar framför allt hur garantipensionen till efterlevande ska pro rata-beräknas. Det som sägs i avsnittet om inkomstgrundad efterlevandepension, och om omställningspension, gäller i tillämpliga delar även änkepension (se även avsnitt 7.12).

Till skillnad från den inkomstgrundade efterlevandepensionen och änkepensionen är garantipensionen en utfyllnadsförmån. Den s.k. basnivån minskas av inkomstgrundad efterlevandepension och av änkepension. Det gäller enligt 81 kap. 9 § SFB och 7 kap. 38 § SFBP även sådan efterlevandepension enligt utländsk lagstiftning som inte är att likställa med garantipension. Detta avdrag med annan pension behandlas olika beroende på om den är en svensk inkomstgrundad efterlevande pension (eller en efterlevandepension från ett land utanför EU/EES eller Schweiz) eller om den är en efterlevandepension från ett annat medlemsland inom EU/EES eller från Schweiz.

Avdrag med svensk inkomstgrundad efterlevandepension eller med efterlevandepension från ett land utanför EU/EES/Schweiz

Vid beräkning enligt SFB ska Pensionsmyndigheten göra avdrag med svensk inkomstgrundad efterlevandepension (eller med efterlevandepension från ett land utanför EU/EES/Schweiz) i enlighet med de svenska bestämmelserna.

Exempel

Omställningspensionen är 25 000 kr per år. Den avlidnes försäkringstid i Sverige är 20 år. Prisbasbeloppet är 40 300 kr. Garantipensionens basnivå beräknas till 42 920 kr ($2,13 \times 40\,300 \times 20/40$). Efter avdrag med den svenska omställningspensionen beräknas garantipensionen till 17 920 kr ($42\,920 - 25\,000$).

Vid pro rata-beräkning måste Pensionsmyndigheten däremot vid beräkningen av det teoretiska beloppet räkna upp avdraget till ett fiktivt belopp, se Försäkringskassans rättsliga ställningstagande (2007:2) *Pro rata-beräkning av garantiersättning och viss garantipension*.

Enligt Försäkringskassans rättsliga ställningstagande (2007:2) *Pro rata-beräkning av garantiersättning och viss garantipension* gäller följande vid pro rata-beräkning av det teoretiska beloppet. När det gäller garantipension i form av ålderspension till den som är född 1938 eller senare och garantipension i form av efterlevandepension ska Pensionsmyndigheten tilldela varje försäkringsperiod som har fullgjorts i andra berörda

medlemsländer ett pensionsmässigt värde. Detta ska motsvara det genomsnittliga pensionsmässiga värdet av de svenska perioderna. Pensionsmyndigheten ska alltså fastställa ett pensionsmässigt värde även för de perioder som har fullgjorts i andra medlemsländer.

Enligt förordning 1408/71 ska Pensionsmyndigheten utgå från de genomsnittliga värden som kan beräknas utifrån de värden som har godtagits enligt den svenska lagstiftningen. Om förmånen exempelvis beräknas på grundval av storleken av inkomster ska de inkomster som ska beaktas med avseende på perioder fullgjorda i andra medlemsstater fastställas på grundval av de genomsnittliga inkomster som har godtagits enligt den svenska lagstiftningen (artikel 47.1 d i förordningen samt Försäkringskassans rättsliga ställningstagande (2007:2) *Pro rata-beräkning av garantiersättning och viss garantipension*).

Det betyder följande när det gäller garantipensionen. Om den försäkrade har svensk inkomstgrundad efterlevandepension, eller efterlevandepension från ett land utanför EU/EES/Schweiz, ska Pensionsmyndigheten beräkna det genomsnittliga inkomstavdraget per 1/40-del som har fullgjorts i Sverige. Samma genomsnittliga inkomstavdrag ska sedan tilldelas de perioder som har fullgjorts i de andra medlemsländerna. Det är detta uppräknade inkomstavdrag som utgör det s.k. fiktiva beloppet ovan.

Exempel

Sven har arbetat 15 år i Tyskland. Hans försäkringstid i Sverige för garantipension är 20 år (inklusive 5 år med framtida försäkringstid). Han avlider år 2007 och efterlämnar en änka som har rätt till garantipension till omställningspension. Omställningspensionen beräknas till 10 000 kr. Prisbasbeloppet är 40 300 kr.

Vid beräkning enligt SFB minskar Pensionsmyndigheten garantipensionens basnivå med 10 000 kr ($(2,13 \times 40\,300 \times 20/40) - 10\,000$). Det betyder att varje 1/40-del fullgjord i Sverige får ett genomsnittligt inkomstavdrag om 500 kr (10 000 kr/20 år).

Vid beräkningen av det teoretiska beloppet ska varje tysk period som läggs samman med de svenska perioderna få samma genomsnittliga inkomstavdrag. Det sker genom att det genomsnittliga inkomstavdraget om 500 kr multipliceras med det totala antalet perioder i det teoretiska beloppet (summan av de svenska och tyska perioderna). I exemplet blir det uppräknade inkomstavdraget, som ska användas vid beräkningen av det teoretiska beloppet, därför 17 500 kr ($500 \text{ kr} \times 35 \text{ år}$). Det betyder att vid beräkningen av det teoretiska beloppet minskar basnivån med 17 500 kr ($(2,13 \times 40\,300 \times 35/40) - 17\,500$).

Genom att räkna upp inkomstavdraget till ett fiktivt belopp får varje period fullgjord i ett annat medlemsland ett pensionsmässigt värde som motsvarar det genomsnittliga pensionsmässiga värdet av de svenska perioderna.

Vid beräkningen av det fiktiva beloppet är det lämpligt att använda följande beräkningsformel.

Den svenska inkomstgrundade efterlevandepensionen divideras med antalet svenska perioder (inklusive framtida försäkringstid), därefter multipliceras resultatet med det totala antalet perioder inom EU/EES/Schweiz.

Om den svenska inkomstgrundade efterlevandepensionen är 15 000 kr, den svenska försäkringstiden är 18 år (varav 8 år är framtida försäkringstid) och den sammanlagda tiden inom EU/EES/Schweiz är 38 år betyder detta $15\,000/18 \times 38$, vilket ger ett fiktivt belopp om 31 667 kr.

Med svensk försäkringstid avses även framtida försäkringstid. Även denna ska tas med vid beräkningen av det genomsnittliga inkomstavdraget se Försäkringskassans rättsliga ställningstagande (2007:2) *Pro rata-beräkning av garantiersättning och viss garantipension*. I exemplet ovan innehöll den svenska försäkringstiden på 18 år, 8 år med framtida försäkringstid.

Med svensk inkomstgrundad efterlevandepension jämförs i detta sammanhang efterlevandepension från ett land utanför EU/EES/Schweiz, se Försäkringskassans rättsliga ställningstagande (2007:2) *Pro rata-beräkning av garantiersättning och viss garantipension*. När Pensionsmyndigheten sedan beräknar det faktiska beloppet kommer det uppräknade inkomstavdraget att beräknas i förhållande till kvoten mellan de perioder som har fullgjorts i Sverige före dödsfallet och alla de perioder inom EU/EES/Schweiz som har fullgjorts före dödsfallet. Det faktiska inkomstavdraget kommer därför att bli lägre än det fiktiva beloppet.

Exempel

I exemplet ovan med Sven betyder det att det faktiska beloppet blir $15/30 \times ((2,13 \times 40\,300 \times 35/40) - 17\,500)$. Det betyder att i det faktiska beloppet har basnivån minskat med 8 750 kr ($15/30 \times 17\,500$). Garantipensionens faktiska belopp blir 28 805 kr.

Avdrag med efterlevandepension från ett annat medlemsland inom EU/EES eller från Schweiz

När det gäller avdrag med efterlevandepension från ett annat medlemsland inom EU/EES eller från Schweiz ska Pensionsmyndigheten vid beräkningen av garantipension alltid ta hänsyn till förordningens bestämmelse om sammanträffande av förmåner av samma slag (artikel 46b i förordning 1408/71). Se avsnitt 7.11.3 ovan vad som menas med förmåner av samma slag.

EG-domstolen har fastställt att en nationell bestämmelse som föreskriver att en förmån ska minskas med det pensionsbelopp som vederbörande har rätt till enligt föreskrifter i ett annat medlemsland är en bestämmelse om minskning av förmåner i den mening som avses i artiklarna 12.2, 46.3 och 46b i förordning 1408/71 (EG-domstolens dom den 22 oktober 1998 i mål C-143/97, Office national des pensions ./ Francesco Conti).

Enligt domen ska förordningens bestämmelser i artikel 46b om sammanträffande av förmåner av samma slag beaktas om en beräkning innebär att pensionens storlek minskas på grund av att den försäkrade även uppbär en pension av samma slag från ett annat medlemsland. Det betyder att Pensionsmyndigheten vid beräkning av garantipension får göra avdrag för efterlevandepension från ett annat medlemsland endast om det är tillåtet enligt SFB och bestämmelserna i artikel 46b i förordning 1408/71.

Bestämmelserna om sammanträffande av förmåner av samma slag i artikel 46b i förordningen ska iakttas vid beräkning av garantipensionen enligt SFB och vid pro rata-beräkning. Därefter sker en jämförelse av beloppen. Sökanden har rätt till det högsta beloppet.

Det betyder att vid beräkning enligt SFB får Pensionsmyndigheten göra avdrag med efterlevandepension från ett annat medlemsland endast om

- garantipensionen är beräknad med framtida försäkringstid, samt
- pensionen från det andra medlemslandet också är beräknad med framtida försäkringstid eller är oberoende av försäkringstid.

Vidare gäller inom Norden att artikel 10 i den nordiska konventionen inte får ha tillämpats. Vid pro rata-beräkningen får Pensionsmyndigheten aldrig göra avdrag med efterlevandepension från ett annat medlemsland eftersom den enligt förordning 1408/71 är en pension av samma slag.

7.10.6 Beräkning av garantipension *utan* framtida försäkringstid

Exempel

(ingen sammanläggning med utländska perioder)

En man avlider det år då han skulle ha fyllt 64 år. Det finns ingen rätt till framtida försäkringstid. Den avlidne har en försäkringstid i Sverige om 20 år. Dessutom har han försäkringsperioder i Finland om 5 år. Omställningspensionen uppgår till 20 000 kr. Finsk efterlevandepension i form av arbetspension uppgår till 5 000 kr. Den finska pensionen är enligt förordning 1408/71 av samma slag som garantipensionen. Prisbasbeloppet är 40 000 kr. Eftersom den avlidne har minst tre år med försäkringstid i Sverige har sökanden rätt till garantipension utan att Pensionsmyndigheten behöver beakta perioder fullgjorda i andra medlemsländer. Pensionsmyndigheten ska därför först beräkna pensionen enligt SFB och sedan jämföra med en pro rata-beräknad pension. Sökanden har rätt till det högsta beloppet.

Beräkning enligt nationell lagstiftning: $2,13 \times 40\,000 \times 20/40 = 42\,600$

$42\,600 - 20\,000 = 22\,600$ kr

Pro rata-beräkning:

Uppräkning av omställningspensionen till ett fiktivt belopp:
 $(20\ 000\ \text{kr} / 20\ \text{år}) \times 25\ \text{år} = 25\ 000\ \text{kr}$

Teoretiskt belopp: $2,13 \times 40\ 000 \times 25/40 = 53\ 250$

$53\ 250 - 25\ 000 = 28\ 250$

Faktiskt belopp: $20/25 \times 28\ 250 = 22\ 600\ \text{kr}$

Sökanden har rätt till det högsta beloppet. I detta fall blir resultatet av den nationella beräkningen enligt SFB minst lika bra som pro rata-beräkningen. Det betyder att garantipensionen blir 22 600 kr.

Vid beräkning enligt SFB får den finska pensionen inte minska garantipensionen eftersom den svenska garantipensionen är beräknad med faktiska år, dvs. utan framtida försäkringstid (artikel 46b förordning 1408/71). Därför minskar endast omställningspensionen garantipensionen. Vid pro rata-beräkning får den finska pensionen inte heller påverka garantipensionen eftersom det enligt förordning 1408/71 aldrig är tillåtet att vid pro rata-beräkning göra avdrag med en pension av samma slag från ett annat medlemsland (artikel 46b förordning 1408/71).

Exempel

(sammanläggning med utländska perioder)

En man avlider det år då han skulle ha fyllt 64 år. Rätt till framtida försäkringstid finns inte. Den avlidne har en försäkringstid i Sverige om 2 år. Dessutom har han försäkringsperioder i Finland om 5 år. Omställningspensionen uppgår till 2 000 kr. Finsk efterlevandepension i form av arbetspension uppgår till 5 000 kr. Den finska pensionen är enligt förordning 1408/71 av samma slag som garantipensionen. Prisbasbeloppet är 40 000 kr.

Den avlidne har inte minst tre år i Sverige, vilket innebär att Pensionsmyndigheten ska beakta även de finska perioderna vid prövningen om rätt till garantipension finns. Efter sammanläggning av den svenska försäkringstiden med de finska perioderna har den avlidne minst tre år i försäkringstid, varför sökanden har rätt till garantipension. Pensionsmyndigheten ska i detta fall pro rata-beräkna pensionen. Någon beräkning enligt SFB ska inte ske eftersom det enligt SFB saknas rätt till garantipension. Rätt till pension beviljas med stöd av förordningens bestämmelser.

Pro rata-beräkning:

Uppräkning av omställningspensionen till ett fiktivt belopp:

$(2\ 000\ \text{kr}/2\ \text{år}) \times 7\ \text{år} = 7\ 000\ \text{kr}$

Teoretiskt belopp: $2,13 \times 40\ 000 \times 7/40 = 14\ 910$

$14\ 910 - 7\ 000 = 7\ 910$

Faktiskt belopp: $2/7 \times 7\ 910 = 2\ 260\ \text{kr}$

Vid pro rata-beräkning får en pension av samma slag från ett annat medlemsland aldrig minska den svenska garantipensionen (artikel 46b förordning 1408/71). Därför är det endast omställningspensionen som minskar garantipensionen.

7.10.7 Beräkning av garantipension med framtida försäkringstid

Exempel

Den avlidna har en försäkringstid i Sverige om 25 år, varav 20 år är framtida försäkringstid. Dessutom har hon försäkringsperioder i Tyskland om 10 år. Omställningspensionen uppgår till 10 000 kr. Tysk efterlevandepension i form av inkomstgrundad pension uppgår till 15 000 kr. Prisbasbeloppet är 40 000 kr.

Den tyska efterlevandepensionen är inte beräknad med framtida perioder och är en pension av samma slag enligt förordningens bestämmelser.

Eftersom den avlidna har minst tre år i Sverige ska Pensionsmyndigheten först beräkna pensionen enligt SFB och därefter jämföra med en pro rata-beräknad pension. Sökanden har rätt till det högsta beloppet enligt de två beräkningarna (artikel 46.3 förordning 1408/71).

Beräkning enligt nationell lagstiftning: $2,13 \times 40\,000 \times 25/40 = 53\,250$

$53\,250 - 10\,000 = 43\,250$ kr

Pro rata-beräkning:

Uppräkning av omställningspensionen till ett fiktivt belopp:

$(10\,000\text{kr} / 25 \text{ år}) \times 35 \text{ år} = 14\,000$ kr

Teoretiskt belopp: $2,13 \times 40\,000 \times 35/40 = 74\,550$

$74\,550 - 14\,000 = 60\,550$

Faktiskt belopp: $5/15 \times 60\,550 = 20\,183$ kr

Här ger en beräkning enligt SFB bättre resultat än en pro rata-beräkning. Garantipensionen blir därför 43 250 kr.

När Pensionsmyndigheten beräknar beloppet enligt SFB ska man ta hänsyn endast till de svenska perioderna. Dessa är 25 år (inklusive framtida försäkringstid). Pensionsmyndigheten får inte göra avdrag för den tyska pensionen eftersom den inte är beräknad med framtida perioder, och inte heller är oberoende av perioder. Enligt förordningen får den tyska pensionen i ett sådant fall inte minska garantipensionen trots att den svenska pensionen är beräknad med framtida försäkringstid.

När Pensionsmyndigheten beräknar det teoretiska beloppet tar man hänsyn till samtliga perioder inom EU/EES och Schweiz (inklusive

framtida perioder i Sverige). Dessa är 35 år (25 + 10). Omställningspensionen räknas upp till ett fiktivt belopp genom att beloppet divideras med försäkringstiden i Sverige (inklusive framtida försäkringstid) och därefter multipliceras med den sammanlagda försäkringstiden inom EU.

Pensionsmyndigheten får inte göra avdrag för den tyska pensionen vid pro rata-beräkningen eftersom det enligt förordningen inte är tillåtet att vid pro rata-beräkningen göra avdrag för en pension av samma slag från ett annat medlemsland (artikel 46 b förordning 1408/71).

Vid beräkning av det faktiska beloppet tar Pensionsmyndigheten endast hänsyn till försäkringstid fullgjord i Sverige före dödsfallet och perioder fullgjorda inom EU/EES/Schweiz före dödsfallet. Försäkringstiden i Sverige är därför 5 år och i Tyskland 10 år. Sammanlagt är antalet år därför 15 (5 + 10). (Det innebär att den fiktivt beräknade omställningspensionen faktiskt kommer att minska den pro rata-beräknade garantipensionen med 4 667 kr [$5/15 \times 14\,000$]). Därefter sker en jämförelse mellan pensionens storlek enligt SFB och enligt pro rata-beräkningen. Sökanden har rätt till det högsta beloppet (artikel 46.3 förordning 1408/71). Det betyder att garantipensionen blir 43 250 kr.

Exempel

En avliden tysk man har en försäkringstid i Sverige om 10 år, varav 5 år är framtida försäkringstid. Dessutom har han 13 år i försäkringsperioder i Tyskland. Änkan ansöker om garantipension. Omställningspensionen uppgår till 10 000 kr. Tysk efterlevandepension uppgår sammanlagt till 15 000 kr. Enligt förordningen är den tyska änkepensionen av samma slag som garantipensionen. Den är beräknad med framtida perioder. Prisbasbeloppet är 40 000 kr.

Den avlidne har minst tre år i Sverige. Sökanden har därmed rätt till garantipension utan att perioder i andra medlemsländer behöver beaktas. Pensionsmyndigheten ska därför först beräkna pensionen enligt SFB och därefter jämföra med en pro rata-beräknad pension. Sökanden har rätt till det högsta beloppet enligt de två beräkningarna.

Beräkning enligt nationell lagstiftning:

$$2,13 \times 40\,000 \times 10/40 = 21\,300$$

$$21\,300 - 10\,000 - 15\,000 = 0 \text{ kr}$$

Pro rata-beräkning:

Uppräkning av omställningspensionen till ett fiktivt belopp:

$$(10\,000 \text{ kr}/10 \text{ år}) \times 23 \text{ år} = 23\,000 \text{ kr}$$

$$\text{Teoretiskt belopp: } 2,13 \times 40\,000 \times 23/40 = 48\,990$$

$$48\,990 - 23\,000 = 25\,990$$

Faktiskt belopp: $5/18 \times 25\,990 = 7\,219$ kr

I exemplet ovan ger pro rata-beräkningen bättre resultat än beräkningen enligt SFB. Garantipensionen blir därför 7 219 kr.

Vid beräkningen enligt SFB tar Pensionsmyndigheten endast hänsyn till de svenska perioderna. Dessa är 10 år (inklusive framtida försäkringstid). Pensionsmyndigheten får vid beräkningen enligt SFB göra avdrag för den tyska efterlevandepensionen eftersom den i likhet med garantipensionen är beräknad med antagna/framtida år.

Vid pro rata-beräkningen tar Pensionsmyndigheten i det teoretiska beloppet hänsyn till samtliga perioder inom EU/EES och Schweiz (inklusive framtida perioder i Sverige). Dessa blir 23 år (10 + 13). Pensionsmyndigheten får inte dra av den tyska pensionen eftersom det enligt förordningen inte är tillåtet att vid pro rata-beräkningen minska pensionen med en pension av samma slag från ett annat medlemsland. Pensionsmyndigheten ska vid beräkningen av det teoretiska beloppet räkna upp omställningspensionen till ett fiktivt belopp genom att dividera dess belopp med samtliga tillgodoräknade år inom Sverige (10 år) och därefter multiplicera med den totala tiden inom EU/EES/Schweiz (23 år).

Vid beräkning av det faktiska beloppet ska Pensionsmyndigheten bara ta hänsyn till försäkringstid i Sverige som är fullgjord före dödsfallet och perioder fullgjorda inom EU/EES/Schweiz före dödsfallet. Försäkringstiden före dödsfallet är i Sverige 5 år och i Norge 13 år. Sammanlagt är antalet år därför 18 (5 + 13). Därefter sker en jämförelse mellan pensionens storlek enligt SFB och enligt pro rata-beräkningen. Sökanden har rätt till det högsta beloppet. Det betyder att garantipensionen bestäms till 7 219 kr. Beräkningen är enligt förordningens bestämmelser om pro rata-beräkning.

7.10.8 Pro rata-beräkning av garantipension enligt tidigare tolkning

Den nuvarande tolkningen av hur garantipension till efterlevande ska pro rata-beräknas grundar sig på Försäkringskassans rättsliga ställningstagande (2007:2) *Pro rata-beräkning av garantiersättning och viss garantipension*.

Med stöd av det rättsliga ställningstagandet ska Pensionsmyndigheten vid en pro rata-beräkning av garantipension i form av ålderspension till den som är född 1938 eller senare och garantipension i form av efterlevandepension vid beräkning av det teoretiska beloppet tilldela varje försäkringsperiod som har fullgjorts i andra berörda medlemsländer ett pensionsmässigt värde som motsvarar det genomsnittliga pensionsmässiga värdet av de svenska perioderna. I korthet betyder detta att avdraget med den svenska inkomstgrundade efterlevandepensionen (eller med efterlevandepension från ett land utanför EU/EES/Schweiz) ska räknas upp till ett fiktivt belopp vid beräkningen av det teoretiska beloppet (se ovan under avsnitt 7.11.5).

Före det rättsliga ställningstagandet av den 12 mars 2007 gällde att Försäkringskassan vid beräkningen av det teoretiska beloppet gjorde avdrag

med det nominella beloppet hos den svenska inkomstgrundade efterlevandepensionen (eller efterlevandepensionen från ett land utanför EU/EES/Schweiz).

Exempel

(ingen framtida försäkringstid)

Den avlidne var 65 år. Hans försäkringstid i Sverige var 20 år. Omställningspensionen uppgick till 25 000 kr. Enligt blankett E 205 F hade han varit försäkrad i Frankrike i 10 år. Prisbasbeloppet var 40 300 kr.

Beräkning enligt nationell lagstiftning: $(2,13 \times 40\,300 \times 20/40) - 25\,000 = 17\,920$ kr

Pro rata-beräkning:

Teoretiskt belopp: $(2,13 \times 40\,300 \times 30/40) - 25\,000 = 39\,379$

Faktiskt belopp: $20/30 \times 39\,379 = 26\,253$ kr

Efter en jämförelse mellan beloppen utbetalade Pensionsmyndigheten 26 253 kr i garantipension.

Den som har beviljats garantipension enligt denna tidigare tolkning får ingen omprövning av sitt beslut med anledning av den nya tolkning som har fastställts genom Försäkringskassans rättsliga ställningstagande (2007:2) *Pro rata-beräkning av garantiersättning och viss garantipension*. Även i vissa andra fall gäller att beräkningen ska ske i enlighet med den tidigare tolkningen.

7.11 Beräkning av garantipension till änkepension

När det gäller beräkning av garantipension till änkepension framgår av 6 kap. 17-21 §§ EPL, som är upphävd, att beräkningen sker på samma sätt som vid omställningspension. Det enda undantaget är att basnivån kan minska även i förhållande till ankans ålder vid tidpunkten för dödsfallet om hon är yngre än 50 år. När det gäller beräkning av garantipension till änkepension hänvisas därför till det som sagts ovan om beräkning av garantipension till omställningspension.

7.12 Utbetalning av förmåner utomlands

Det följer av SFB att inkomstgrundad efterlevandepension och änkepension exporteras inom hela världen (6 kap. 16 § SFB).

Garantipensionen till omställnings- och änkepension är däremot en bosättningsbaserad förmån, vilka inte ska exporteras enligt SFB. Detta gäller även tillägget till barn-, omställnings-, och änkepensionen som har beräknats i förhållande till bosättningsstid i Sverige. (2 kap. 7-8 §§ SFBP).

När förordning 1408/71 är tillämplig ska emellertid även sådana förmåner exporteras inom EU/EES och Schweiz (artikel 10 förordning 1408/71).

7.13 Ansökan om efterlevandepension m.m.

Detta avsnitt behandlar bestämmelser i förordningarna 1408/71 och 574/72 som rör ansökan om efterlevandepension. Se även avsnitt 6.11 och avsnitt 6.12.

7.13.1 Allmänt

Förordning 574/72 innehåller bestämmelser om tillämpningen av förordning 1408/71. Där beskrivs närmare hur ansökningsförfarandet ska gå till när den avlidne även har omfattats av ett annat medlemslands lagstiftning om social trygghet.

Aktuella bestämmelser återfinns i artikel 36 i förordning 574/72 när det gäller omställningspension, änkepension och garantipension. Eftersom bestämmelserna i artikel 36 i förordning 574/72 rör förmåner enligt kapitel 3 i förordning 1408/71 (pensionsförmåner) bör de tillämpas även på barnpension som beviljas enligt bestämmelserna i kapitel 3. Om barnpensionen beviljas enligt bestämmelserna i kapitel 8 i förordning 1408/71 är aktuell bestämmelse i stället artikel 90 i förordning 574/72. I båda fallen gäller att sökanden ska ansöka om efterlevandepension i bosättningslandet.

En efterlevande som är bosatt i ett medlemsland och vill ansöka om efterlevandepension från ett annat medlemsland ska lämna sin ansökan om pension till institutionen i bosättningslandet. Om den avlidne inte har omfattats av lagstiftningen i bosättningslandet ska institutionen vidarebefordra ansökan till institutionen i det land vars lagstiftning sökanden senast har omfattats av. Datum för när ansökan lämnades in i bosättningslandet ska alltid anges. Om sökanden är bosatt i ett medlemsland vars lagstiftning den avlidne inte har omfattats av kan ansökan lämnas direkt till institutionen i det medlemsland där den avlidne senast var försäkrad. Om sökanden inte är bosatt i ett medlemsland men den avlidne har omfattats av lagstiftningen i ett eller flera medlemsländer skickar sökanden sin ansökan till institutionen i det land vars lagstiftning den avlidne senast omfattades av. (Artikel 36 förordning 574/72)

7.13.2 Utredande institution

Utredande institution är institutionen i bosättningslandet om den avlidne har omfattats av det landets lagstiftning. Om den avlidne inte har omfattats av lagstiftningen i bosättningslandet är det institutionen i det medlemsland vars lagstiftning han eller hon senast omfattades av som är utredande institution. Den utredande institutionen samordnar det administrativa förfarandet i de länder vars lagstiftning sökanden har omfattats av. Institutionerna i dessa länder kallas berörda institutioner. (Artikel 41 i förordning 574/72)

Alla ärenden som gäller efterlevandepension när sökanden är bosatt i Sverige handläggs av Pensionsmyndigheten i Luleå. När sökanden är bosatt utomlands är handläggningen koncentrerad till Pensionsmyndigheten i Visby, utlandsärenden.

7.13.3 Ansökningsdatum

En ansökan om efterlevandepension som lämnas in till institutionen i ett medlemsland avser all lagstiftning som den avlidne har omfattats av. Det innebär att en ansökan om efterlevandepension som lämnas in hos Pensionsmyndigheten ska anses avse även t.ex. tysk efterlevandepension när den avlidne har omfattats av den tyska pensionsförsäkringen (artikel 44 i förordning 1408/71). Ansökan ska därefter handläggas samtidigt enligt lagstiftningen i alla de medlemsländer där den avlidne har varit försäkrad. När Pensionsmyndigheten är utredande institution måste Pensionsmyndigheten därför alltid på utredningsblanketten E 203 ange datum för när ansökan först gjordes hos Pensionsmyndigheten. Detta datum räknas nämligen som ansökningsdatum även hos institutionerna i de andra berörda medlemsländerna (se vidare artikel 36 i förordning 574/72).

7.13.4 Ansökan om efterlevandepension från ett annat medlemsland när sökanden är bosatt i Sverige

Den som är bosatt i Sverige ansöker om efterlevandepension hos Pensionsmyndigheten. Ansökan görs skriftligen på en av Pensionsmyndigheten fastställd blankett (110 kap. 4 § SFB och 4 § förordningen [2002:782] om ansökan och utbetalning av pension m.fl. förmåner). Pensionsmyndigheten i Sverige blir då utredande institution och inleder ansökningsförfarandet (artikel 41 i förordning 574/72).

Pensionsmyndigheten ska så snart som möjligt och på en särskild utredningsblankett, E 203, underrätta berörda institutioner om pensionsansökan. Ansökningarna kan då samtidigt och utan dröjsmål utredas av alla berörda institutioner. Förutom blankett E 203 ska handläggaren bifoga en förteckning över försäkrings- och bosättningsperioder i Sverige, E 205 S, och uppgifter om den avlidne personens försäkringshistoria, E 207.

Om den svenska bosättningstiden inte är utredd när övriga blanketter är färdigställda ska enbart försäkringsperioderna i Sverige anges på E 205 S. Sedan ska samtliga blanketter skickas iväg till berörda institutioner med besked om att en fullständig E 205 S kommer senare. En ny E 205 med försäkrings- och bosättningsperioder skickas därefter till berörda institutioner när även bosättningstiden är utredd.

Om den avlidne inte har omfattats av svensk lagstiftning ska Pensionsmyndigheten i stället vidarebefordra ansökan (blankett E 203) till institutionen i det medlemsland vars lagstiftning den avlidne senast har omfattats av och ange den dag då ansökan lämnades in (artikel 36 i förordning 574/72).

Berörda institutioner ska fylla i uppgifter om de försäkrings- och bosättningsperioder som har fullgjorts enligt den lagstiftning som de tillämpar på sina respektive E 205 blanketter och sända dessa uppgifter till Pensionsmyndigheten.

När Pensionsmyndigheten har fått blanketterna E 205 från de berörda institutionerna, skickar handläggaren en kopia av de ifyllda blanketterna till varje berörd institution. På så sätt får samtliga berörda institutioner reda på sökandens hela försäkringshistorik. När berörd institution har fattat beslut om pension ska institutionen sända blankett E 210 till Pensionsmyndigheten och meddela om ansökan avslagits eller beviljats enligt nationell lagstiftning eller om den har pro rata-beräknats (artikel 48 i förordning 574/72). Vidare ska det av blankett E 210 framgå hur sökanden kan överklaga beslutet och inom vilken tidsfrist.

Om Pensionsmyndigheten tidigare har fattat ett beslut om provisorisk utbetalning ska Pensionsmyndigheten nu fatta ett slutligt beslut med omprövningshänvisning. Handläggaren skickar sedan detta tillsammans med blankett E 211 på sökandens eget språk samt berörda länders slutliga beslut till sökanden. Därefter ska handläggaren skicka en kopia av blankett E 211 till samtliga berörda institutioner tillsammans med kopia av samtliga beslut (artikel 48 i förordning 574/72).

På Pensionsmyndighetens intranät Orangeriet Internationellt/ Instruktioner finns ett dokument som närmare beskriver hur aviseringen ska gå till. Dokumentet heter "Aviseringsrutiner för EU/EES-blanketter för ÅP/EP/SA-ärenden där Sverige är utredande institution".

7.13.5 Provisorisk utbetalning

I avvaktan på att Pensionsmyndigheten, som utredande institution, kan meddela ett slutligt beslut ska Pensionsmyndigheten betala ut pensionen provisoriskt om sökanden har rätt till pension enligt SFB. Handläggaren underrättar sökanden om att utbetalningen är provisorisk och att den inte kan överklagas. (Artikel 45 i förordning 574/72)

Beslutet ska därför inte innehålla någon omprövningshänvisning. Berörd institution får också besked om detta genom att Pensionsmyndigheten kryssar i aktuell ruta på blankett E 203.

Om Pensionsmyndigheten inte kan betala ut pension provisoriskt, eftersom det inte finns rätt till svensk pension uteslutande med tillämpning av SFB, ska handläggaren underrätta berörd institution där rätt till pension kan finnas om detta. Denna berörda institution betalar då pension provisoriskt om rätt finns enligt dess lagstiftning. (Artikel 45 i förordning 574/72)

7.13.6 Ansökan om efterlevandepension från Sverige när sökanden är bosatt i ett annat medlemsland

Om en person, som är bosatt i ett annat medlemsland, ansöker om svensk efterlevandepension ska ansökan lämnas till institutionen på bosättningsorten. Om den avlidne har omfattats av detta lands lagstiftning

blir institutionen utredande institution. Den utredande institutionen ska skicka utredningsblanketten E 203 till Pensionsmyndigheten i Sverige. Den ska även skicka en förteckning över försäkrings- och bosättningsperioder i samtliga medlemsländer som den avlidne har omfattats av. Detta görs på blankett E 205. Vidare ska den skicka uppgifter om den försäkrade personens försäkringshistoria på blankett E 207.

Pensionsmyndigheten Visby, skickar en E 205 S med de svenska försäkrings- eller bosättningsperioderna och fattar beslut om svensk pension.

Handläggaren meddelar utredande institution om Pensionsmyndighetens beslut genom att fylla i blankett E 210 och bifoga beslutet. Såväl beslutet som blankett E 210 ska innehålla uppgift om möjligheten att överklaga och tiden för överklagande enligt den svenska lagstiftningen. Den utredande institutionen skickar sedan en sammanfattning av besluten till sökanden tillsammans med uppgift om överklagandetider och kopia av samtliga medlemsländers beslut (blankett E 211). Överklagandetiden räknas alltid från det att sökanden fick det sammanfattande meddelandet. En kopia av det sammanfattande beslutet och samtliga berörda medlemsländers beslut skickas av den utredande institutionen till Pensionsmyndigheten i Sverige (artikel 42, 43 och 48 i förordning 574/72).

Om Pensionsmyndigheten vid handläggning av ett pensionsärende behöver personbevis eller liknande handling, t.ex. ett levnadsintyg, är Pensionsmyndigheten skyldig att godta bevis avseende personuppgifter som har utfärdats av behörig myndighet i annat medlemsland (EG-domstolens dom, mål nr 336/94 Dafeki).

8 Förmåner för pensionärer och för barn som har förlorat en förälder eller båda föräldrarna

Detta kapitel handlar dels om familjebidrag till vissa vuxna pensionstagare dels om förmåner till barn som har förlorat en eller båda föräldrarna.

Om den avlidne föräldern endast arbetat i medlemsländer som har barnpension ska barnpensionen handläggas enligt bestämmelserna i kapitel 3 i förordning 1408/71. Beträffande beräkning av sådan barnpension se kapitel 7 i denna vägledning.

Efterlevandestöd och övriga förmåner till barn som förlorat en eller båda föräldrarna handläggs enligt kapitel 8 i förordning 1408/71.

Om den avlidne föräldern arbetat i åtminstone ett medlemsland som inte har barnpension handläggs även barnpensionen enligt kapitel 8 i förordningen

8.1 Allmänt

Bestämmelser om familjeförmåner och familjebidrag för anställda, egenföretagare och personer med arbetslöshetsersättning finns i kapitel 7 i förordning 1408/71. Motsvarande bestämmelser för pensionärer och för barn som förlorat en förälder eller båda föräldrarna finns i kapitel 8 i förordningen.

För pensionärer och för barn som förlorat en förälder eller båda föräldrarna finns rätt till familjebidragen allmänna barnbidrag, förlängt barnbidrag, flerbarnstillägg, studiebidrag och extra tillägg inom studiehjälpen samt bostadsbidrag i form av särskilt bidrag för hemmavarande barn.

Barn som har mist en förälder eller båda föräldrarna har med stöd av kapitel 8 i förordning 1408/71 rätt till förmånerna barnpension och efterlevandestöd. Även barn som får barnpension med stöd av kapitel 3 i förordning 1408/71 har rätt till ovan nämnda förmåner.

Med pensionär menas här en person som får pension till följd av ålderdom, invaliditet, olycksfall i arbetet eller arbetssjukdom (artikel 77 i förordning 1408/71). För Sveriges del gäller det personer som har

- inkomstgrundad ålderspension,
- sjukersättning och aktivitetsersättning,
- garantipension i form av ålderspension och
- garantiersättning i form av sjukersättning och aktivitetsersättning samt personer med
- yrkesskade- eller arbetsskadelivränta. När ordet pension används i detta avsnitt avses också sjukersättning och livränta.

För att få svenskt barnbidrag krävs enligt svensk lagstiftning att barnet är bosatt i Sverige (5 kap. 9 § 2 SFB). För en person som omfattas av förordning 1408/71 och har svensk pension gäller inte detta krav. I stället gäller att bidraget ska betalas ut oavsett i vilket medlemsland pensionären

eller barnet är bosatta (artikel 77 i förordning 1408/71). Detsamma gäller för barn som förlorat en förälder eller båda föräldrarna (artikel 78 i förordning 1408/71).

Bostadsbidrag i form av särskilt bidrag för hemmavarande barn kan betalas ut till en pensionär som har barn under förutsättning att de bor tillsammans. Detsamma gäller för ett barn som har barnpension under förutsättning att det finns en person som antingen har vårdnaden om och stadigvarande bor tillsammans med barnet eller efter myndighets beslut har tagit emot barnet för vård i familjehem. Detta gäller oavsett var barnet och denna person är bosatta. (Artiklarna 77 och 78 förordning 1408/71)

Det finns alltså en exportskyldighet för dessa förmåner. Exportskyldigheten är särskilt viktig att komma ihåg i de fall pensionären eller den avlidne föräldern bara omfattats av lagstiftningen i ett medlemsland. I de fall då två eller flera medlemsländer är berörda gäller särskilda regler, se under rubrikerna *Rätt till pension från flera medlemsländer* och *Rätt till barnpension från flera medlemsländer*.

8.2 Rätt till familjebidrag till pensionärer

8.2.1 Pension från endast ett medlemsland

Om en person får pension från enbart Sverige ska förmåner, enligt vad ovan sagts, utges enligt svensk lagstiftning oavsett i vilket medlemsland pensionären eller barnet är bosatt.

Exempel

En pensionär är bosatt i Spanien tillsammans med sin hustru och två barn under 16 år. Han har enbart pension från Sverige. Hustrun förvärvsarbetar inte. Barnbidrag utges till pensionären enligt svensk lagstiftning som om hela familjen var bosatt i Sverige. Familjen kan också få bostadsbidrag i form av särskilt bidrag för hemmavarande barn om den har rätt till sådant bidrag.

Särskilda bestämmelser för samordning av familjeförmåner eller familjebidrag gäller för de fall pensionärens barn får rätt till sådana förmåner genom att den andra föräldern förvärvsarbetar i ett medlemsland (artikel 79 i förordning 1408/71 och artikel 10 i förordning 574/72).

8.2.2 Rätt till pension från flera medlemsländer

Om pension ges från flera medlemsländer, ska familjebidrag ges enligt lagstiftningen i det medlemsland där pensionären är bosatt, oberoende av var barnet är bosatt. Detta gäller under förutsättning att pensionären har rätt till pension enligt bosättningslandets lagstiftning. Vidare gäller som förutsättning att han eller hon har rätt till familjebidrag till pension enligt det

landets lagstiftning. Om pensionären inte har rätt till någon sådan förmån i bosättningslandet, ska förmåner för barnet utges enligt det medlemslands lagstiftning som pensionären har omfattats längst av. Om rätt till förmåner för barnet inte heller finns enligt det landets lagstiftning, ska i förekommande fall förmåner utges från det medlemsland vars lagstiftning pensionären därefter har varit längst omfattad av. (Artikel 79 i förordning 1408/71)

Om perioderna i två medlemsländer är lika långa, beviljas förmåner enligt lagstiftningen i det land som pensionären senast omfattats av (artikel 77 i förordning 1408/71).

Exempel

En ensamstående pensionär är bosatt i Sverige. Hon har ensam vårdnaden om sitt barn som är under 16 år. Barnet bor i Spanien hos sina morföräldrar men de har inte den rättsliga vårdnaden om barnet. Mamman har svensk pension och pension från Spanien. Barnbidrag utges enligt svensk lagstiftning som om barnet var bosatt i Sverige. Bostadsbidrag för bostadskostnader har mamman rätt till på grund av att hon är bosatt i Sverige. Detta bidrag beräknas enligt reglerna för en barnfamilj med ett hemmavarande barn. Hon kan också få bostadsbidrag i form av särskilt bidrag om hon har rätt till sådant bidrag.

Exempel

En pensionär är bosatt i Frankrike tillsammans med sin hustru och sitt barn som är under 16 år. Hustrun förvärvsarbetar inte. Han har fransk, italiensk och svensk pension. Han har inte rätt till familjebidrag eller något barntillägg till sin pension enligt fransk lagstiftning. Han har varit omfattad av lagstiftningen i Sverige under längre tid än i Italien. Barnbidrag utges enligt svensk lagstiftning som om familjen var bosatt i Sverige. Familjen kan också få bostadsbidrag i form av särskilt bidrag för hemmavarande barn om den har rätt till sådant bidrag.

8.2.3 Tillägg för pensionärer

Frågan om betalning av tillägg kan bli aktuell när en pensionär flyttar. Detta kan gälla för den pensionär som har rätt till pension från flera medlemsländer, däribland från det land där hon eller han är bosatt. Flyttar pensionären och bosätter sig i ett annat medlemsland från vilket hon eller han också har pension, har hon eller han rätt till förmåner för sina barn från det landet. Om summan av familjebidrag från det tidigare bosättningslandet är högre än summan av förmånerna i det nya bosättningslandet, ska det tidigare landet betala ett tillägg motsvarande skillnaden mellan beloppen. Ett tidigare bosättningsland som utger pension har skyldighet att betala tillägg även i det fall personen får rätt till pension efter det hon eller han

flyttat och bosatt sig i ett annat medlemsland från vilket rätt till pension finns. (AK:s beslut nr 150)

8.3 Rätt till barnpension, efterlevandestöd och familjebidrag till barn som har förlorat en förälder eller båda föräldrarna

8.3.1 Barnpension enligt lagen om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn

Ett barn som inte har fyllt 18 år har rätt till barnpension om det kan fastställas ett efterlevandepensionsunderlag efter den avlidne föräldern. Om den avlidne föräldern var född 1938 eller senare är det den avlidnes pensionsbehållning för inkomstpension enligt SFB som utgör efterlevandepensionsunderlaget, dvs. det räcker med ett år med pensionsgrundande inkomst. Det betyder att reglerna i förordning 1408/71 om sammanläggning av försäkringsperioder för att öppna rätten till svensk barnpension inte blir tillämpliga.

Om den avlidne föräldern var född 1937 eller tidigare är efterlevandepensionsunderlaget i stället 60 procent gånger det prisbasbelopp som gällde det år då den avlidne fyllde 65 år gånger medeltalet av de pensionspoäng för tilläggspension som tillgodoräknats för den avlidne ökat med talet ett. Här räcker det med ett år med pensionspoäng (82 kap. 22 § SFB). Inte heller i dessa fall blir reglerna i förordningen om sammanläggning tillämpliga.

8.3.2 Barnpension enligt förordning 1408/71

Rätten till och storleken av barnpension regleras enligt olika bestämmelser beroende på om förmånen barnpension finns i de medlemsländers lagstiftning som den avlidne föräldern omfattats av eller inte.

Enligt huvudregeln ska barnpension fr.o.m. den 1 september 1999 beviljas i varje berört land i förhållande till den avlidne föräldrarnas intjänade pensionstid, oavsett var barnet är bosatt. Detta gäller under förutsättning att förmånen barnpension finns i samtliga medlemsländer som den avlidne föräldern arbetat i (artikel 1 förordning 1399/99).

Om barnpension inte finns i lagstiftningen i ett eller flera av de medlemsländer som den avlidne föräldern omfattats av, är det i stället bestämmelserna i kapitel 8 förordning 1408/71 som ska tillämpas. Dessa regler är uppbyggda på samma sätt som reglerna om rätt till familjeförmåner eller familjebidrag för pensionärer och beskrivs närmare nedan.

I en ny bilaga VIII till förordning 1399/99 har angetts de system i vissa medlemsländer som är avsedda enbart för familjebidrag eller tilläggsbidrag eller särskilda bidrag för barn som förlorat en av föräldrarna eller båda föräldrarna. De medlemsländer som inte har barnpension är Belgien, Danmark, Frankrike, Irland samt Storbritannien och Nordirland och Gibraltar. Barnpension som ges efter en förälder som avlidit före den 1

september 1999 kan efter ansökan prövas om enligt bestämmelserna i kapitel 3 förordning 1408/71.

Sverige har tillsammans med Finland och Norge gemensamt enats om vissa administrativa rutiner som tillämpas vid handläggning av barnpension med anledning av förordning 1399/99. Dessa rutiner är avsedda att användas mellan de nordiska länderna.

De överenskomna rutinerna kan användas även när Danmark är inblandat.

De blanketter som är aktuella har beteckningen 3040, 3041 och 3042 och finns i blankettlagret.

Om den avlidne föräldern har arbetat i ett EU/EES-land utanför Norden kan Pensionsmyndigheten inte följa de rutiner som framgår av blanketterna. Handläggaren bör i sådana fall skriva till berörda myndighet och informera om ansökan och hur stor den omräknade svenska barnpensionen inklusive övriga förmåner blir samt be om motsvarande uppgift från den berörda myndigheten. När nödvändiga uppgifter från berörd myndighet kommit in till Pensionsmyndigheten kan en sammanställning göras på blankett 3042. Sökanden får därmed en möjlighet att återkalla ansökan om det visar sig att omräkningen medför att förmånerna sammanlagt uppgår till ett lägre belopp än tidigare.

För Sveriges del gäller att för barn för vilket ges barnpension eller efterlevandestöd kan vårdnadshavaren ha rätt till förmånerna allmänt barnbidrag, förlängt barnbidrag, flerbarnstillägg, studiebidrag och extra tillägg inom studiehjälpen, bostadsbidrag i form av särskilt bidrag för hemmavarande barn. Ett barn som fyllt 18 år och har barnpension eller efterlevandestöd kan få förlängt barnbidrag samt studiebidrag och extra tillägg inom studiehjälpen. Det gäller oavsett om barnpension har beviljats som pension med stöd av kapitel 3 eller som familjeförmån med stöd av kapitel 8 i förordningen (ingressen till förordning 1399/99).

8.3.3 Tillägg för barn

Förmånen barnpension betalas vid tillämpning av kapitel 8 förordning 1408/71 bara ut från ett medlemsland (artikel 78). Det gäller även om den avlidne föräldern har tjänat in rätt till pension från flera medlemsländer.

När det gäller förmåner för barn som har förlorat en eller båda föräldrarna kan det bli aktuellt med ett tillägg. Detta gäller när den avlidne föräldern har arbetat i två eller flera medlemsländer. Barnpension och familjebidrag utges av bosättningslandet under förutsättning att det finns en rätt till sådana förmåner där. Om summan av barnpension och övriga förmåner är högre i ett annat medlemsland som den avlidne föräldern arbetat i, ska detta land betala ett tillägg motsvarande mellanskillnaden mellan beloppen (EG-domstolens dom, mål nr 188/90 Doriguzzi-Zordanin). Detta gäller även om barnet aldrig varit bosatt i det landet.

Om det blir aktuellt med ett tillägg ska tilläggsbeloppets storlek fastställas första gången inom tolv månader efter det att barnet fått rätt till förmåner i

det behöriga landet. Därefter ska tillägget fastställas minst var tolfte månad. (AK:s beslut nr 150)

8.3.4 Beräkning av barnpensionen när den avlidne föräldern endast omfattats av svensk lagstiftning

Om den avlidne föräldern enbart har varit omfattad av svensk lagstiftning beräknas barnpensionen på efterlevandepensionsunderlaget. Se ovan samt vägledning 2010:4 *Efterlevandepension och efterlevandestöd till barn*. Eftersom det i den svenska lagstiftningen inte finns något krav på att barnet ska vara bosatt i Sverige behöver Pensionsmyndigheten inte tillämpa de bestämmelser om exportskyldighet som finns i förordning 1408/71.

Familjebidrag för barnet utges enligt svensk lagstiftning. Familjebidragen betalas ut oavsett i vilket medlemsland barnet eller den som faktiskt försörjer barnet är bosatt (artikel 78 i förordning 1408/71). Det finns särskilda bestämmelser för samordning av familjebidrag när barnet får rätt till sådana förmåner genom att den efterlevande föräldern förvärvsarbetar i ett annat medlemsland än det som är ansvarigt för barnpensionen (artikel 79 i förordning 1408/71).

8.3.5 Beräkning av barnpension när den avlidne föräldern omfattats av lagstiftningen i flera medlemsländer

Sverige är behörigt land om den avlidne föräldern har varit omfattad av svensk lagstiftning och dessutom arbetat i ett medlemsland i vars lagstiftning förmånen barnpension inte finns. Sverige har i sådana fall primärt ansvar för barnpensionen om barnet är bosatt i Sverige och det finns rätt till barnpension att betala ut enligt svensk lagstiftning.

Exempel

En dansk medborgare som är född 1949 är sedan åtta år bosatt i Sverige tillsammans med sin hustru och ett tioårigt barn. Han har arbetat här och fått pensionspoäng för sju år. Innan familjen flyttade till Sverige hade han arbetat 20 år i Danmark. Han avled 2003. Hustrun ansöker om barnpension. Eftersom mannen arbetat i Danmark som inte har förmånen barnpension och rätt till barnpension finns i Sverige beviljar Pensionsmyndigheten barnpension. Barnpensionen blir 35 % av den avlidnes efterlevandepensionsunderlag, dvs. faktisk pensionsbehållning och antagen pensionsbehållning. Eftersom barnet har rätt till barnpension enligt svensk lagstiftning ska också familjebidrag utges från Sverige.

Danmark ska beräkna familjeförmåner enligt sin nationella lagstiftning. Om det danska förmånsbeloppet blir större än det svenska ska ett tillägg motsvarande mellanskillnaden betalas till barnet från Danmark. När tilläggets storlek fastställs är det summorna av respektive lands barnpension eller motsvarande förmån (här börnetilskud) och eventuella familjebidrag som ska jämföras. När

barnpension beviljas enligt kapitel 8 förordning 1408/71 ska den beräknas med ett teoretiskt belopp.

Exempel

Pappa, mamma och dotter som är tolv år bor i Sverige. Pappan som var född 1936 dog 2003. Han hade arbetat sju år i Danmark och 25 år i Sverige. Mamman ansöker om barnpension. Pappans medelpoäng var 4,55. I detta fall blir efterlevandepensionsunderlaget $60 \% \times 36\,900$ kronor (dvs. det prisbasbelopp som gällde när pappan fyllde 65 år) $\times 5,55 \times 30/30$. Barnpensionen är $35 \% \times$ efterlevandepensionsunderlaget.

Den behöriga institutionen i ett medlemsland är inte skyldig att bevilja ett tillägg till ett efterlevande barn som är bosatt i ett annat medlemsland om rätt till barnpension eller motsvarande förmån i förstnämnda land endast finns vid tillämpning av bestämmelserna om sammanläggning av försäkringsperioder i förordning 1408/71. Detta innebär enligt EG-domstolen att tillägg endast behöver beräknas om pensionsrätt intjänats enligt den nationella lagstiftningen i det medlemsland som ska betala ett eventuellt tillägg (EG-domstolens dom, mål nr 59/95 Bastos Moriana). För Sveriges del betyder det att om den avlidne föräldern tillgodoräknats pensionsgrundande inkomst eller pensionspoäng för ett enda år så uppfylls kraven i den svenska lagstiftningen.

Om rätt till barnpension inte finns enligt svensk lagstiftning ska Pensionsmyndigheten vidarebefordra ansökningshandlingarna till den berörda institutionen i det medlemsland vars lagstiftning den avlidna föräldern längst har varit omfattad av, i exemplet ovan till institutionen i Danmark. Om perioderna i två medlemsländer är lika långa, beviljas förmånerna enligt lagstiftningen i det land som den avlidna senast har varit omfattad av. (Artikel 79 i förordning 1408/71)

När rätten till barnpension upphör i det primärt ansvariga medlemslandet ska institutionen i detta land meddela institutionen i det andra landet som då blir primärt ansvarigt land. Detta under förutsättning att rätten till barnpension fortfarande finns där. (AK:s beslut 150)

8.3.6 Flyttning till ett annat medlemsland

Av EG-domstolens praxis framgår att om ett barn som har svensk barnpension eller efterlevandestöd flyttar från Sverige till ett annat medlemsland blir det nya bosättningslandet behörigt land. Det ska då bevilja barnpension enligt sin lagstiftning med det teoretiska beloppet förutsatt att barnet har rätt till barnpension eller motsvarande förmån i detta land. Om den svenska barnpensionen eller efterlevandestödet inklusive eventuellt familjebidrag, är större ska Sverige betala mellanskillnaden. (se EG-domstolens domar, mål nr 807/79 Gravina och 320/82 d'Amario)

Exempel

En avliden förälder, som var svensk medborgare, har förvärvsarbetat i Sverige, Finland och Danmark. Vid tidpunkten för dödsfallet är barnet bosatt i Sverige. Pensionsmyndigheten är utredande institution och skickar blanketterna E 203, E 205 och E 207 till berörda institutioner i Finland och Danmark. Eftersom den svenska barnpensionen är oberoende av försäkringsperioder i annat medlemsland kan Pensionsmyndigheten fatta beslut direkt. När Pensionsmyndigheten har fått uppgift om försäkringsperioderna i Finland och Danmark skickar handläggaren de danska försäkringsperioderna till Finland och de finska perioderna till Danmark. Om barnet i exemplet ovan sedan flyttar till Finland underrättar handläggaren den berörda institutionen att Sverige inte längre är primärt ansvarigt land utan endast ska betala ett eventuellt överskjutande belopp. Handläggaren gör detta genom att använda en nordisk bilaga till blankett E 411 eller genom annat skriftligt meddelande. Handläggaren meddelar storleken på den svenska barnpensionen eller efterlevandestödet inklusive eventuellt familjebidrag. Om barnpensionen från Finland inklusive familjebidrag, enligt meddelande från den finska institutionen, är lägre än det svenska beloppet ska Pensionsmyndigheten betala överskjutande del.

8.3.7 Barnpension efter avliden pensionär

Avlider en pensionär som har barntillägg eller familjebidrag för sitt barn från Sverige ska Pensionsmyndigheten bevilja barnpension oavsett i vilket land barnet är bosatt om rätt till barnpension finns enligt SFB (artikel 78 förordning 1408/71). Om den avlidne pensionären endast omfattats av lagstiftningen i länder som har barnpension beviljas barnpension enligt kapitel 3 och eventuellt efterlevandestöd och övriga förmåner enligt kapitel 8 i förordning 1408/71.

Beträffande rätt till barnpension för barn som har fyllt 18 år, se vägledning 2010:4 *Efterlevandepension och efterlevandestöd till barn*.

8.4 Rätt enligt lagstiftningen i två eller flera medlemsländer till familjebidrag för pensionärer med barn och för barn med barnpension

Det kan finnas rätt till familjebidrag för pensionärens barn och för barn med barnpension i två eller flera medlemsländer samtidigt. För att undvika att förmåner betalas ut med för högt belopp finns bestämmelser om samordning av förmånerna (artikel 79 i förordning 1408/71 och artikel 10 i förordning 574/72). Det finns också kompletterande regler om skyldighet för ett land att utge tillägg till förmånerna för att hindra att en pensionstagare bl.a. vid flyttning får förmåner med för lågt belopp (AK:s beslut nr 150).

Om det finns det rätt till familjebidrag i ett medlemsland på grund av bosättning, som fallet är i de nordiska länderna, ska förmånerna endast

betalas ut med ett eventuellt överskjutande belopp från bosättningslandet, om det för samma period och för samma barn finns rätt till familjeförmåner eller familjebidrag i ett annat medlemsland på grund av förvärvsarbete eller pension.

Om emellertid en förälder arbetar i bosättningslandet blir det i stället bosättningslandet som arbetsland som är primärt ansvarigt. Förmåner från pensionslandet betalas endast ut med ett eventuellt överskjutande belopp.

Exempel

Mamma, pappa och en dotter på sju år bor i Sverige, där mamman arbetar. Pappan har pension från Norge. Han har inte tjänat in rätt till pension från något annat land. Eftersom familjen bor i Sverige där mamman också arbetar är Sverige primärt land för familjebidrag och Norge ska som sekundärt land betala ett eventuellt överskjutande belopp. Om pappan har rätt till norskt barntillägg till sin pension ska detta tillägg inte medräknas i jämförelsebeloppet, eftersom någon motsvarande förmån inte utges från Sverige.

Exempel

Pappa och två barn, under tio år, bor i Sverige. Pappan arbetar i Sverige. Mamman som är avliden hade förvärvsarbetat i Norge nio år och i Finland fem år. Sverige är primärt land för familjebidragen på grund av pappans arbete och ska betala barnbidrag och eventuellt bostadsbidrag i form av särskilt bidrag för hemmavarande barn. Pappan kan också få bidrag för bostadskostnader. Rätt till barnpension finns inte från Sverige eftersom den avlidna mamman inte hade tjänat in pensionsrätt i Sverige. Sverige betalar i stället efterlevandestöd. Efterlevandestödet minskas med den barnpension som barnet eventuellt får från Norge och Finland. Förutom barnpension ska Norge, som sekundärt land för familjebidragen, även betala familjebidrag under förutsättning att rätten finns där. Norge betalar emellertid familjebidrag endast med eventuellt överskjutande belopp. I den totala summan ingår här inte barnpension eftersom det inte finns någon rätt till barnpension från Sverige. Barnpensionen behandlas i stället för sig. Här blir Finland som tredje land ansvarigt för familjebidragen.

8.4.1 Rätt till barnpension i två medlemsländer med olika begynnelsetidpunkt

Om det finns rätt till barnpension i två medlemsländer på grund av en avliden förälders förvärvsarbete och att barnet är bosatt i ett av länderna är, enligt vad som tidigare har nämnts, barnets bosättningsland primärt ansvarigt att betala barnpension eller motsvarande förmån och eventuellt familjebidrag. Rätt till barnpension eller motsvarande förmån kan emellertid finnas från olika tidpunkter på grund av lagstiftningen i respektive land. I en

situation då barnet inte är bosatt i Sverige men det finns rätt till barnpension enligt svensk lagstiftning, ska barnpension utges från Sverige innan rätt till motsvarande förmån finns i barnets bosättningsland, dvs. Sverige är i detta fall primärt land till dess att rätt till barnpension eller motsvarande förmån uppstår i barnets bosättningsland. Sverige blir då sekundärt land. (Artikel 78 förordning 1408/71)

8.5 Behörig institution

Behörig institution är den institution som administrerar socialförsäkringen som en berörd person omfattas av (artikel 1 o i förordning 1408/71). Behörig institution för Sveriges del är det kontor där en person är försäkrad. Bilageanteckningen har inte ändrats med hänsyn till förändringar i svensk lag och gjorda omorganisationer hos Försäkringskassan eller Pensionsmyndighetens bildande.

I dag gäller att behörig institution för familjeförmåner till en pensionstagare som är bosatt i Sverige är det kontor där pensionstagaren var folkbokförd den 1 november föregående år. Om pensionstagaren inte är folkbokförd i Sverige gäller andra regler.

Ärenden om familjeförmåner för pensionstagare som inte är bosatt i Sverige handläggs av Försäkringskassan Gotland.

Beträffande ärenden om barnpension och efterlevandestöd till barn gäller att det alltid är Pensionsmyndigheten i Luleå som är behörig institution när barnet är bosatt i Sverige. När barnet är bosatt utomlands är det Pensionsmyndigheten i Visby.

För att få familjeförmåner eller familjebidrag ska pensionärer och barn med barnpension lämna en ansökan till institutionen på bosättningsorten enligt det förfarande som har fastställts i den lagstiftning som institutionen tillämpar (artikel 90 i förordning 574/72).

8.5.1 Anmälan av i Sverige bosatt pensionär

För en pensionär som endast har svensk pension och bor tillsammans med sitt barn i Sverige gäller den svenska lagstiftningens bestämmelser för rätt till förmåner. Om barnet är bosatt i ett annat medlemsland ska pensionären vända sig till Försäkringskassan för att få familjebidrag för barnet (se avsnitt 8.5). I sådana fall ska rätten till förmåner styrkas genom ett intyg (blankett E 411). Denna blankett används för att inhämta upplysningar om eventuella familjebidrag i barnets bosättningsland.

Exempel

En svensk pappa som har sjukersättning är bosatt i Sverige. Hans son som är nio år bor tillsammans med sin mamma i Grekland. Pappan vänder sig till Försäkringskassan för att få barnbidrag. Kassan skickar blankett E 411 till Grekland och får reda på att något familjebidrag inte ges där. Kassan kan då bevilja barnbidrag för sonen.

En pensionär som är bosatt i Sverige men inte har rätt till svensk pension kan ändå ansöka om familjebidrag för sina barn hos Försäkringskassan. Denna ska i sådant fall vidarebefordra ansökan till den behöriga institutionen i det andra medlemslandet med uppgift om vilken dag ansökan har inlämnats. Till ansökan bifogas ett intyg på blankett E 401. (Artikel 90 i förordning 574/72)

8.5.2 Anmälan för i Sverige bosatt barn med barnpension

För ett barn som är bosatt i Sverige och har svensk barnpension är Försäkringskassan behörig institution beträffande barnbidrag.

Om den efterlevande föräldern är bosatt i Sverige gäller för rätt till familjeförmåner den svenska lagstiftningen. I det fall föräldern är bosatt i ett annat medlemsland kontrollerar Försäkringskassan om förmåner utges för barnet från detta land. Detsamma gäller om barnet är bosatt i Sverige men har barnpension från ett annat medlemsland. Försäkringskassan ska i sistnämnda fall vidarebefordra ansökan till behörig institution i det landet med uppgift om vilken dag ansökan lämnades in. Till ansökan bifogas ett intyg enligt blankett E 401.

8.5.3 Utgivande av förmåner

Familjebidrag, som en person som är medborgare i ett medlemsland kan göra anspråk på från Sverige enligt förordning 1408/71, utges normalt i enlighet med den svenska lagstiftningens regler fr.o.m. månaden efter den, då rätten till förmånerna har uppkommit.

8.5.4 Utbetalning

Den som enligt bestämmelserna i förordning 1408/71 har rätt till familjeförmåner behöver inte vara mottagare av förmånerna. Förmånerna ska utges i enlighet med bestämmelserna i den nationella lagstiftningen. Det betyder exempelvis att barnbidrag i fall då föräldrarna har gemensam vårdnad om barnet betalas till barnets mor eller, om föräldrarna har gjort anmälan om det till Försäkringskassan, barnets far. Förmånerna ska betalas ut oberoende av om betalningsmottagaren vistas eller är bosatt i Sverige eller i något annat medlemsland.

9 Överklagande/Omprövning

Detta kapitel beskriver kortfattat vad som gäller vid överklagande och omprövning när förordning 1408/71 och 574/72 är tillämpliga.

9.1 Allmänt

Sveriges medlemskap i EU påverkar inte de svenska bestämmelserna om omprövning och överklagande. Det innebär bl.a. att de svenska bestämmelserna om omprövning, ändring och överklagande fortsätter att gälla med vissa undantag som beskrivs i detta kapitel. Inte heller påverkas allmänna ombudets möjlighet att i vissa fall gå in som part i mål i de svenska domstolarna.

9.2 Tidsfristens början för omprövning

När det gäller tidsfristens början för omprövning av ett pensionsärende räknas den något annorlunda i de fall där förordning 1408/71 är tillämplig. Tidsfristen ska alltid räknas med början från det att sökanden fick det sammanfattande meddelandet, dvs. E-blankett 211 (artikel 48 punkten 1 i förordning 574/72). Tidsfristen börjar på så sätt löpa samtidigt i alla de berörda medlemsländerna. Tidsfristens längd bestäms däremot av respektive medlemslands egen lagstiftning.

9.3 Provisorisk utbetalning

Den utredande institutionen ska omedelbart betala ut förmåner provisoriskt om den konstaterar att sökanden har rätt till förmåner enligt den egna lagstiftningen utan att försäkrings- eller bosättningsperioder i andra medlemsländer behöver beaktas. Vidare gäller att institutionen i sådant fall utan dröjsmål ska informera sökanden om utbetalningen och då särskilt betona att åtgärden är provisorisk och inte kan överklagas (artikel 45.4 i förordning 574/72).

Detta betyder att när Pensionsmyndigheten beräknar pensionen provisoriskt med stöd av förordning 574/72 kan beloppet överklagas först när slutligt beslut fattats i frågan.

9.4 Enhetlig tolkning

Inom EU har de nationella domstolarna möjlighet att, när svårigheter uppstår vid tillämpningen av EG-rätten, begära ett bindande förhandsavgörande, s.k. tolkningsbesked, från EG-domstolen. Denna domstol är behörig att ge förhandsavgöranden rörande tolkningen av EG-fördraget, giltigheten och tolkningen av rättsakter som utfärdats av gemenskapens institutioner samt tolkningen av stadgar för organ som har upprättats av Rådet, när stadgarna så föreskriver (artikel 234 i EG-fördraget).

EG-domstolens förhandsavgöranden innebär inte att domstolen avgör den inför den nationella domstolen omtvistade frågan. Domstolen tolkar bara den aktuella gemenskapsrättsregeln. Den nationella domstolen ska sedan besluta i det enskilda fallet och då beakta EG-domstolens avgörande. Detta innebär att EG-domstolen har exklusiv behörighet att tolka EG-rätten men det är endast den nationella domstolen som har behörighet att avgöra det aktuella fallet.

En domstol i ett medlemsland, mot vars beslut talan inte får föras enligt nationell lag, är skyldig att, om den anser att en fråga rörande tolkningen av EG-rätten eller giltigheten av tolkningen av rättsakter är nödvändigt för att döma i saken, hänskjuta frågan för förhandsavgörande till EG-domstolen. Denna bestämmelse i EG-fördraget avser inte bara domstolar i högsta instans utan även situationer då domstolens beslut i det aktuella fallet inte kan överklagas (artikel 234 i EG-fördraget).

Möjligheten och för vissa domstolar skyldigheten att inhämta förhandsavgöranden från EG-domstolen gäller endast domstolarna. Detta innebär exempelvis att Pensionsmyndigheten inte kan inhämta förhandsavgörande från EG-domstolen.

10 Omräkning av valutor

Detta kapitel beskriver kortfattat vilken växelkurs Pensionsmyndigheten ska användas i olika situationer.

10.1 Allmänt

AK fastställer varje kvartal de växelkurser för omräkning av valutor som bl.a. används vid tillämpning av olika artiklar i förordningarna 1408/71 och 574/72 (artikel 107 i förordning 574/72).

I övriga fall ska enligt artikel 107 omräkning ske enligt den officiella växelkursen på utbetalningsdagen. Det betyder att om Pensionsmyndigheten samordnar garantipension med en pensionsförmån från ett annat medlemsland är det bankens dagsaktuella köpkurs som ska användas.

Genom förordning 2866/98 om omräkningskurserna mellan euro (EUR) och valutorna för de medlemsländer som inför EUR har omräkningskurserna för dessa länder (Belgien, Tyskland, Spanien, Frankrike, Irland, Italien, Luxemburg, Nederländerna, Österrike, Portugal och Finland) låsts fr.o.m. den 1 januari 1999. Dessa länder och Grekland har från och med den 1 januari 2002 infört euron som sin officiella valuta. Slovenien har från och med den 1 januari 2007 infört euro som sin nationella valuta. Cypern och Malta har från och med den 1 januari 2008 infört euron som sin officiella valuta och Slovakien från och med den 1 januari 2009.

För övriga medlemsländer fastställs som tidigare omräkningskurser till nationell valuta varje kvartal. Dessutom fastställs EUR-kurs för dessa länder varje kvartal. Dessa kurser och de ovan nämnda låsta kurserna finns inlagda i den valutaomräknare som finns i Pensionsmyndigheten intranät Orangeriet.

Vid omräkning av bl.a. pensionsbelopp enligt ett annat medlemslands lagstiftning till svenska kronor tillämpas dessa växelkurser. Detta gäller även om det är aktuellt att beräkna bostadstillägg i sådana fall.

Någon skyldighet att räkna om löpande förmåner (särskilt pensioner) var tredje månad med tillämpning av den omräkningskurs som anges finns inte (AK:s beslut nr 99)

10.2 Tillägg för pensionstagare

När en pensionär som har familjebidrag i ett medlemsland flyttar till ett annat medlemsland som hon eller han har pension från kan det bli aktuellt att betala ett tillägg om summan av familjebidrag från det tidigare bosättningslandet är högre än summan av familjebidrag i det nya bosättningslandet. Tillägg kan även bli aktuell beträffande förmåner för barn som har förlorat en eller båda föräldrarna. Se vidare kapitel 8. När berörda institutioner ska avgöra om det är aktuellt att betala ett tillägg ska de växelkurser som AK fastställer användas. (AK:s beslut nr 150)

11 Återbetalning av för mycket utbetald ersättning

Detta kapitel beskriver i vilka situationer Pensionsmyndigheten, eller socialförvaltningen, kan få tillbaka ersättning som har betalats med för högt belopp genom att vända sig till socialförsäkringsinstitutionen i ett annat medlemsland. Denna möjlighet regleras i artikel 111 i förordning 574/72. Det är en form av myndighetsbistånd mellan de olika medlemsländernas socialförsäkringsinstitutioner.

11.1 Allmänt

Det finns svenska bestämmelser som talar om i vilka fall Pensionsmyndigheten kan kräva tillbaka ersättning som har utbetalats med för högt belopp. I regel kräver bestämmelserna antingen att den försäkrade på ett visst sätt har orsakat den felaktiga utbetalningen, eller att han eller hon har insett eller skäligen borde ha insett att beloppet är felaktigt. Se kapitel 108 i SFB.

Därutöver kan det finnas möjlighet att få tillbaka belopp som mottagaren inte hade rätt till genom att Pensionsmyndigheten vänder sig till den socialförsäkringsinstitution i ett annat medlemsland som utbetalar förmåner till den försäkrade. Den utländska institutionen kan då göra ett avdrag på den utländska förmånen och vidarebefordra beloppet till Pensionsmyndigheten. Denna möjlighet regleras i artikel 111 i förordning 574/72.

11.2 Återbetalning av för mycket utbetald ersättning enligt förordning 574/72

Socialförsäkringsinstitutioners rätt att få tillbaka belopp som mottagaren inte har rätt till och socialtjänstorgans regresskrav regleras i artikel 111 förordning 574/72. Artikeln är uppdelad i tre punkter. Punkt ett avser pensionsförmåner, punkt två avser övriga socialförsäkringsförmåner och punkt tre avser socialbidrag.

11.3 Artikel 111. 1 – motsvarande pensionsförmåner

Enligt denna bestämmelse krävs att det belopp som institutionen har utbetalat för mycket avser en pensionsförmån enligt kapitel 3 i förordning 1408/71 (t.ex. ålderspension).

Det krävs att den utländska förmånen avser en motsvarande pensionsförmån. Det betyder att om Pensionsmyndigheten har betalat för mycket i svensk ålderspension kan avdrag inte göras i t.ex. norsk efterlevandepension utan endast i norsk ålderspension. Den utländska förmånen ska vidare vara förfallen till betalning. Det betyder att bestämmelsen blir tillämplig när det finns en inestående fordran på pension

från ett annat land, t.ex. avseende retroaktiv tid. Bestämmelsen kan däremot inte tillämpas beträffande löpande pensionsutbetalningar.

Om Pensionsmyndigheten har betalat ut ett pensionsbelopp som är större än vad pensionstagaren har rätt till kan Pensionsmyndigheten begära att institutionen i ett annat medlemsland, som ska betala motsvarande pensionsförmån, drar av beloppet från det belopp som denna institution ska betala till pensionstagaren. Det avdragna beloppet överförs till Pensionsmyndigheten

Exempel

Pensionsmyndigheten har tillgodoräknat en svensk medborgare bosättningstid i Sverige under tid som han har förvärvsarbetat i Norge och den ålderspension som han beviljas från Sverige utbetalas därmed med för högt belopp. Han tillgodoräknas försäkringstid i Norge på grund av sitt arbete där för samma tid och får också norsk ålderspension för denna tid. Beloppet avser även retroaktiv tid. I detta fall kan Pensionsmyndigheten begära att institutionen i Norge drar av för mycket utbetalt belopp på den retroaktiva norska pensionen och överför beloppet till Pensionsmyndigheten.

I de fall Pensionsmyndigheten, som utredande institution, har krav på ersättning från ett annat medlemsland är det viktigt att redan på ansökningsblanketten (E 202, E 203 eller E 204) informera berörd institution om att det kan bli aktuellt med ett krav.

Om det pensionsbelopp som Pensionsmyndigheten har betalat ut för mycket inte kan dras av från de fordringar som pensionstagaren har på institutionen i det andra landet kan det bli aktuellt att tillämpa bestämmelserna i artikel 111 punkt två i förordning 574/72.

11.4 Artikel 111. 2 – övriga socialförsäkringsförmåner

Enligt denna bestämmelse behöver inte det belopp som har utbetalats för mycket avse pension enligt kapitel 3 i förordning 1408/71. Beloppet kan i stället avse t.ex. sjukpenning eller sjukersättning och aktivitetsersättning enligt kapitel 2 i förordning 1408/71. Det krävs inte heller att avdrag görs i motsvarande pensionsförmåner, utan avdrag kan ske i alla slags socialförsäkringsförmåner.

Bestämmelsen kan tillämpas även på pensionsförmåner enligt kapitel 3 i förordning 1408/71.

Till skillnad från punkten 1 i artikel 111 är denna bestämmelse inte begränsad till fall där den försäkrade har en inestående fordran i ett annat medlemsland. Bestämmelsen kan i stället tillämpas beträffande löpande utbetalningar. Men den kan även tillämpas när den försäkrade har en inestående fordran. Detta framgår av AK:s beslut 178 av den 9 december 1999.

AK har i beslutet föreskrivit att avdrag som görs enligt artikel 111,2 i förordning 574/72 får göras från en förmånstagares inestående fordringar eller från löpande utbetalningar. Detta beslut har offentliggjorts i Europeiska gemenskapernas officiella tidning den 1 december 2000 och ska tillämpas från och med den 1 januari 2001.

Det betyder att Pensionsmyndigheten kan med stöd av denna bestämmelse få ersättning från ett annat medlemsland i såväl löpande förmåner som retroaktivt beviljade förmåner.

En förutsättning för att bestämmelsen i punkten 2 i artikel 111 ska kunna tillämpas är att det är tillåtet med återkrav enligt såväl den egna lagstiftningen som lagstiftningen i det andra medlemslandet.

Sammanfattningsvis gäller att om Pensionsmyndigheten har betalat ut ett belopp som är större än vad förmånstagaren har rätt till kan Pensionsmyndigheten, inom ramen för de villkor och begränsningar som finns i den svenska lagstiftningen, begära att institutionen i ett annat medlemsland som ska betala förmåner till samma förmånstagare drar av det överskjutande beloppet från de belopp som den utger till förmånstagaren. För att institutionen i det andra landet ska göra det begärda avdraget måste villkoren i den lagstiftning som denna institution tillämpar vara uppfyllda. Det avdragna beloppet överförs till Pensionsmyndigheten

Exempel

En svensk ogift medborgare, född 1938, har yrkesskadelivränta med 50 000 kronor. Pensionsmyndigheten beviljar honom i september 2010 ålderspension i form av tilläggspension med 135 000 kronor. På grund av tilläggspensionens storlek får han ingen garantipension. Livräntan minskar hans tilläggspension med 32 500 kronor. Han får efter minskningen tilläggspension med 102 500 kronor per år. I april 2011 får Pensionsmyndigheten veta att han har livränta från Norge sedan ett par år tillbaka med 25 000 kronor per år på grund av en yrkesskada som inträffat ombord på ett norskt fartyg. Den norska livräntan påverkar endast en förmån, dvs. den svenska tilläggspensionen. Pensionsmyndigheten räknar om och sänker hans tilläggspension fr.o.m. maj 2011. Om Pensionsmyndigheten hade känt till den norska livräntan hade hans tilläggspension utöver minskningen som föranletts av den svenska livräntan minskat med tre fjärdedelar av den del av den norska livräntan som överstiger 1/6 av prisbasbeloppet dvs. med 13 750 kronor och han hade fått tilläggspension med 88 750 kronor i stället för 102 500 kronor per år. Han har alltså under tiden september-april fått 9 167 kronor för mycket ($13\,750 \text{ kronor} \times 8/12$). Detta belopp kan Pensionsmyndigheten begära att få från institutionen i Norge.

11.5 Artikel 111. 3 – socialbidrag

Socialbidrag omfattas inte av förordning 1408/71 (artikel 4 punkten 4 i förordning 1408/71). Däremot möjliggör artikel 111 punkten 3 att

socialförvaltningen kan få tillbaka för mycket utbetalt socialbidrag genom att en socialförsäkringsinstitution i ett annat medlemsland gör ett motsvarande avdrag på de förmåner som den utbetalar. Avdrag kan göras i samtliga förmåner som omfattas av förordning 1408/71. Avdraget ska emellertid göras enligt de villkor, och inom de fastställda gränser, som gäller enligt lagstiftningen i det andra medlemslandet.

Om socialförvaltningen upptäcker att en person som har fått socialbidrag från Sverige samtidigt kan ha rätt till förmåner från ett annat medlemsland kan socialförvaltningen begära att det andra landet drar av det utgivna socialbidragsbeloppet från de belopp som personen har rätt till. En förutsättning är emellertid att ett sådant återkrav är tillåtet även enligt den lagstiftning som den utländska institutionen tillämpar.

Socialförvaltningen kan i dessa fall vända sig till Pensionsmyndigheten. Kassan som utredande institution kryssar då i aktuell ruta på ansökningsblankett E 202, E 203 eller E 204 beroende på vilken pensionsförmån som söks. Socialförvaltningen kan även vända sig direkt till behörig institution i det andra landet.

12 Blanketter

I detta kapitel beskrivs närmare de E-blanketter på pensionsområdet som Pensionsmyndigheten ska använda vid handläggningen när personer som varit omfattade av två eller flera medlemsländers lagstiftningar ansöker om pension. Vidare nämns de två E-blanketter i 400-serien som är aktuella vid handläggning av familjeförmåner.

12.1 Allmänt

Blanketter för intyg, bestyrkta utlåtanden, deklARATIONER, ansökningar och andra handlingar som behövs för tillämpningen av förordningarna 1408/71 och 574/72 utarbetas av AK (artikel 2 förordning 574/72).

I detta kapitel lämnas en redogörelse för de E-blanketter som är aktuella på pensionsområdet vid tillämpning av förordningarna.

12.1.1 Allmän blankett E 001

Denna blankett används då handläggaren vill ställa frågor, påminna om något, begära en blankett etc. Den kan också användas vid utbyte av information mellan institutionerna i medlemsländerna. Blanketten är uppdelad i två delar. Del A fylls i av den institution som skickar blanketten och del B av den institution som tar emot blanketten.

12.1.2 Blanketter i E 200-serien för handläggning av ålders- och efterlevandepension

Om en pensionssökande är bosatt i Sverige och har rätt till pension från Sverige och ett annat medlemsland är Pensionsmyndigheten utredande institution och ska använda följande blanketter.

E202 Utredning av en ansökan om ålderspension

När en person ansöker om ålderspension ska handläggaren skicka denna blankett till berörd institution. Blanketten är uppdelad i tre delar A, B och C samt ett tilläggsblad. Alla berörda institutioner ska antecknas. Om fler än en institution är berörd ska blanketten skickas till varje institution.

E203 Utredning av en ansökan om efterlevandepension

När en person ansöker om efterlevandepension ska handläggaren skicka denna blankett till berörd institution.

E205 Intyg rörande försäkringshistorik i Sverige

Det finns en blankett E205 för varje medlemsland. Den svenska versionen heter E205S. Denna blankett består av fyra kolumner. I den första kolumnen *Försäkringsperioder som ger rätt till inkomstgrundad pension/sjukersättning* ska år med PGI/pensionspoäng som tillgodoräknats sökanden (vid dödsfall den avlidne), dvs. faktiska år, fyllas i. I den andra kolumnen *Perioder som behandlas som försäkringsperioder* ska alla svenska perioder

som likställs med försäkringsperioder fyllas i. I den tredje kolumnen *Bosättningsperioder som ger rätt till garantiersättning/garantipension* ska bosättningsperioder i Sverige fyllas i. Om en person t.ex. har varit bosatt i Sverige under tiden 1975–1992 och fått ATP-poäng för åren 1980–1991 ska Pensionsmyndigheten i kolumn 1 intyga åren 1980–1991 och i kolumn 3 intyga åren 1975–1992, dvs. alla de faktiska bosättnings- och försäkringsperioderna i Sverige. Det är viktigt att Pensionsmyndigheten i exemplet ovan inte lägger ihop åren i summakolumnen. Varje rad ska summeras för sig och redovisas under 8.1, 8.2 eller 8.3. Blanketten bifogas respektive ansökningsblankett. Om någon har varit bosatt i Sverige och under denna tid samtidigt har förvärvsarbetat i ett annat medlemsland ska bosättningsperioder inte fyllas i för denna tid. Blanketten sänds till alla berörda institutioner tillsammans med respektive ansökningsblankett.

E207 Uppgifter om den försäkrade personens försäkringshistoria

Blanketten fylls i av handläggaren och sökanden med uppgift om sådana bosättnings- och förvärvsarbetsperioder som sökanden har och bifogas respektive ansökningsblankett.

E210 Meddelande om beslut om pensionsansökan

Berörd institution fyller i blanketten och skickar den tillsammans med en kopia av det formella beslutet till Pensionsmyndigheten (utredande institution). En extra kopia ska bifogas för ytterligare institutioner som berörs.

E211 Sammanställning av beslut

Handläggaren ska fylla i blanketten och skicka ett exemplar till sökanden på hans eget språk tillsammans med ett exemplar av varje berörd institutions formella beslut. Handläggaren ska dessutom skicka ett exemplar av E211 till varje berörd institution tillsammans med ett exemplar av Pensionsmyndighetens beslut och övriga berörda institutioners beslut.

12.1.3 Kopia av blanketter

Det är viktigt att handläggaren sparar kopia av de blanketter i akten/ärendet som varit aktuella i ett ärende

13 Konventioner

Detta kapitel handlar om de konventioner om social trygghet som Sverige har ingått med länder inom EU/EES och övriga länder och som omfattar pension. Länderna framgår av kapitel 14.

13.1 Konventioner om social trygghet i förhållande till förordning 1408/71

Sverige har träffat överenskommelser om social trygghet, s.k. socialförsäkringskonventioner med flertalet länder inom EU/EES.

Förordning 1408/71 ersätter i huvudsak konventionerna. Det finns dock en möjlighet att behålla enskilda bestämmelser i en konvention. Dessa bestämmelser gäller då före bestämmelserna i förordningen. Noteringar om sådana konventionsbestämmelser införs efter beslut i bilaga III till förordningen (artikel 6–8 i förordning 1408/71).

Den 1 juni 2002 trädde ett avtal mellan EG och Schweiz om fri rörlighet för personer i kraft. Avtalet innebär att förordning 1408/71 är tillämplig mellan de avtalslutande medlemsländerna och Schweiz. Se vidare avsnittet Allmänt om förordningarna 1408/71 och 574/72.

13.1.1 Fortsatt tillämplighet

Konventionerna kommer i fortsättningen att framför allt ha betydelse när en person som omfattas av förordningen vistas eller bor utanför EU/EES-området.

Medlemsländerna har även möjlighet att vid behov sluta nya konventioner som bygger på den princip och anda som finns i förordningen (artikel 8 i förordning 1408/71).

Sverige har kommit överens med Storbritannien och Nordirland om att konventionen om social trygghet mellan länderna fr.o.m. 1994 ska upphöra att gälla för alla personer för vilka bestämmelserna i förordningarna 1408/71 och 574/72 gäller. Konventionens bestämmelser gäller i fortsättningen vad avser förmåner, pensioner eller ersättningar som beviljats före den 1 januari 1994, dvs. före EES-avtalets ikraftträdande, ansökningar om förmåner som har gjorts men inte avgjorts före den 1 januari 1994 samt ansökningar om förmåner som har gjorts efter den 1 januari 1994 och som avser tid före avtalet (förordningen [1992:1090] om ändring i förordning [1988:106] om tillämpning av konventionen mellan Sverige och Förenade Konungariket Storbritannien och Nordirland).

Konventionen om social trygghet mellan Sverige och Österrike som trädde i kraft den 1 november 1976 har reviderats med anledning av medlemskapet i EU. Genom den nya konventionen (1997:265) är fr.o.m. den 1 juli 1997 reglerna i förordning 1408/71 tillämpliga på personer som är eller har varit omfattade av svensk eller österrikisk lagstiftning.

Nordiska konventionen om social trygghet

Den nordiska konventionen om social trygghet (1993:1529) har omförhandlats, framförallt med anledning av den svenska pensionsreformen och ersatts av en ny nordisk konvention om social trygghet. Konventionen trädde i kraft den 1 september 2004. Genom förordningen (2004:747) om ikraftträdande av lagen (2004:114) om nordisk konvention om social trygghet gäller konventionen som lag i Sverige sedan den 2 november 2004. Det betyder att om Pensionsmyndigheten handlägger ett ärende med stöd av den nordiska konventionen som avser tiden 1 september–1 november 2004 och bestämmelserna i konventionen strider mot bestämmelserna i den svenska lagstiftningen är det den svenska lagstiftningen som tar över.

Konventionen är uppbyggd med utgångspunkt i reglerna i förordningarna 1408/71 och 574/72. Den omfattar dock en vidare personkrets i och med att den täcker alla som är eller varit omfattade av lagstiftningen i ett nordiskt land och inte knyter an till förvärvsverksamhet i ett land. Den gäller alla personer som aldrig har förvärvsarbetat i något medlemsland och som är eller har varit omfattade av ett nordiskt lands lagstiftning (artikel 3 i nordiska konventionen [2004:114]). Reglerna om rätt till grundpension gäller alla som omfattas av konventionen. För rätt till grundpension från ett nordiskt land krävs enligt konventionen tre års bosättning i landet. Kravet på tre års bosättning kan inte uppfyllas genom sammanläggning av försäkrings- eller bosättningsperioder i andra länder. (Artikel 8 nordiska konventionen) Särskilt viktig i detta sammanhang är artikel 9 i nordiska konventionen som ger den, som förvärvat rätt till garantipension i Sverige men aldrig tidigare har förvärvsarbetat inom EU/EES, rätt att vid bosättning i annat medlemsland få garantipension med samma belopp som vid bosättning i Sverige.

I en bilaga till konventionen om särskilda bestämmelser för Danmark står att förordningens och tillämpningsförordningens bestämmelser endast gäller medborgare i ett nordiskt land. Det betyder att Danmark på pensionsområdet endast exporterar dansk pension till nordiska medborgare som är bosatta inom EU/EES. Beträffande förmåner enligt kapitel 8 i förordning 1408/71 gäller vid tillämpning av den nordiska konventionen förordningens bestämmelser endast på nordiska medborgare.

Exempel

En rysk kvinna född i mars 1938 flyttar i september 2005 från Sverige till Spanien. Kvinnan har garantipension fr.o.m. 65-årsdagen med 15/40. Hon har ingen rätt till egen pension med stöd av förordningen eftersom hon aldrig har förvärvsarbetat i ett medlemsland och får därför inte med stöd av förordningen ta med sig sin svenska pension till Spanien. Med stöd av den nordiska konventionen har hon dock rätt att få garantipension med samma belopp som hon hade under bosättningen i Sverige.

För tillämpningen av den nordiska konventionen har de nordiska förbindelseorganen kommit överens om att använda E-blanketterna. För

personer som inte omfattas av förordning 1408/71 stryker handläggaren över E överst i högra hörnet på blanketterna och skriver N i stället.

13.2 Konventioner om social trygghet med länder utanför EU/EES-området

Den som är bosatt i Sverige är försäkrad för vissa förmåner och den som arbetar i Sverige är försäkrad för delvis andra förmåner. För att undvika att bestämmelser i SFB får företräde framför bestämmelser i konventioner som beslutats före ikraftträdandet av SFB har det införts en särskild övergångsbestämmelse. Övergångsbestämmelsen innebär att det är konventionens bestämmelser som får företräde om bestämmelser i SFB kolliderar med bestämmelser i en konvention som har trätt i kraft före utgången av år 2000 och som rör tillämpningen av lagen (1962:381) om allmän försäkring eller lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag. (2 kap. 2 § SFBP)

13.2.1 Omfattad lagstiftning

Dessa konventioner omfattar för Sveriges del lagstiftningen om folkpension och tilläggspension. Beträffande konventionerna med Chile, Kanada och USA, som har omförhandlats, se nedan under avsnitt 13.3.

I konventionerna, finns bestämmelser som innebär att konventionerna är tillämpliga på lagstiftning som kodifierar, ändrar eller kompletterar den angivna lagstiftningen. För att konventionen ska bli tillämplig på lagstiftning om ett nytt system eller en ny gren av social trygghet krävs det att länderna träffar en särskild överenskommelse om detta.

Eftersom pensionsreformen innebär en så omfattande ändring av det svenska pensionssystemet är det nödvändigt att omförhandla konventionerna. I avvaktan på att detta sker gäller följande.

Reglerna i konventionerna som har tillämpats vid tillgodoräknande av pensionsgrundande inkomst, pensionspoäng eller vårdår enligt den upphävda 11 kap. AFL fr.o.m. 1999 ska i stället tillämpas vid tillgodoräknande av pensionsgrundande inkomst, pensionspoäng eller vårdår enligt den upphävda LIP (2 kap. 3 § SFBP).

Från och med den 1 januari 2003 finns inte förmånen folkpension.

Vid beräkning av den årliga tilläggspensionen utgör pensionen summan av 60 procent \times prisbasbeloppet \times medelpoängen (max medeltalet av de 15 bästa åren) och 96 procent av prisbasbeloppet för den som är ogift (78,5 procent för den som är gift). Denna produkt multipliceras med lika många 30-delar som det finns år med pensionspoäng. Det betyder att beräkningsunderlaget för tilläggspensionen ökar med det basbelopp som vid fastställandet av den ursprungliga pensionsgrundande inkomsten räknades av och i stället beviljades i form av folkpension beräknad i 30-delar. Personer som är födda 1954 eller senare får ingen tilläggspension (63 kap. 3 § SFB). Pensionspoäng som dessa personer eventuellt har tillgodoräknats för tid före den 1 januari 1999 ökas med talet ett (6 kap 7-8 §§ SFBP).

Eftersom man på detta sätt kan sägas ha blivit kompenserad för den folkpension som upphör kan konventionerna tillämpas i dess nuvarande lydelse i avvaktan på att de kommer att förhandlas om.

13.2.2 Personkrets

Turkiet

Konventionen gäller för svenska och turkiska medborgare, för personer som är eller har varit omfattade av lagstiftningen i endera staten samt för personer som härleder sin rätt från någon av dessa kategorier

Jugoslavien (gäller Serbien och avtalen med Bosnien-Hercegovina och Kroatien)

Konventionen gäller för medborgare i någon av staterna samt för personer som härleder sin rätt från en sådan person.

USA

Konventionen gäller för svenska och amerikanska medborgare, flyktingar och statslösa, personer som härleder sin rätt från någon av dessa kategorier samt de som är medborgare i en tredje stat (en underlig skrivning men som jag tolkar det så måste man naturligtvis ha omfattats av lagstiftningen i USA eller Sverige för att det ska bli aktuellt).

Chile

Konventionen gäller för personer som är eller har varit omfattade av lagstiftningen i endera staten samt för personer som härleder sin rätt från en sådan person.

Israel

Här finns ingen särskild artikel som avser personkretsen utan man får i stället titta på vad som står i artikel 11 när man ska bedöma rätten till svensk pension (och artikel 3 om likabehandling).

Kap Verde

Konventionen gäller för personer som är eller har varit omfattade av lagstiftningen i endera staten samt för familjemedlemmar och efterlevande.

Marocko

Här finns ingen särskild artikel som avser personkretsen utan man får i stället titta på vad som står i artikel 16 när man ska bedöma rätten till svensk pension (och artikel 3 om likabehandling).

Quebec

Avtalet gäller invånare (!) i Sverige och Quebec, flyktingar och statslösa, personer som är eller har varit omfattade av endera partens lagstiftning samt de som härleder sin rätt från någon av dessa kategorier.

13.2.3 Likabehandling

I konventionerna finns bestämmelser som innebär att personer som omfattas av konventionerna har samma rättigheter och skyldigheter som personer i den andra fördragsslutande staten.

Det finns inga bestämmelser i SFB som innebär diskriminering på grund av medborgarskap. Se avsnitt 1.3.2.

13.2.4 Sammanläggning av försäkringsperioder

För den som kan ha rätt till tilläggspension enligt SFB har bestämmelserna i konventionerna om sammanläggning av försäkringsperioder betydelse. En person som söker svensk tilläggspension och inte har minst tre år med pensionsgrundande inkomst kan ändå få rätt till svensk tilläggspension. Den rätten kan finnas under förutsättning att hon eller han omfattas av någon av nämnda konventioner. Pensionsmyndigheten ska i sådana fall tillämpa reglerna i aktuell konvention om sammanläggning av försäkringsperioder.

Eftersom inkomstpensionen är oberoende av försäkringsperioder är bestämmelserna om sammanläggning inte aktuella för den delen av ålderspensionen.

Samma sak gäller för premiepensionen.

Den som inte har minst tre år med bosättningstid i Sverige kan inte öppna rätten till garantipension genom att lägga samman försäkringsperioder fullgjorda i någon av nämnda konventioner.

13.2.5 Proportionellt beräknad pension

Om det finns en rätt till pension, med beaktande av reglerna om sammanläggning av försäkringsperioder, beräknas pensionen i förhållande till intjänad tid i respektive land.

13.2.6 Export

Inkomstgrundad ålderspension i form av såväl inkomstpension, tilläggspension som premiepension kan även utges när den försäkrade vistas utomlands (6 kap. 16 § SFB). Bostadstillägg till pensionär, handikappersättning, äldreförsörjningsstöd och efterlevandestöd till barn kan inte betalas ut vid bosättning utomlands med stöd av konventionerna.

Handikappersättning kan endast beviljas som självständig förmån och endast vid bosättning i Sverige (5 kap. 14 § SFB). Med stöd av övergångsbestämmelser till den upphävda HVL fick emellertid den som bodde utomlands i december år 2000 och hade handikappersättning som tillägg till sin pension behålla förmånen utan hinder av bestämmelserna i den upphävda SofL. Handikappersättningen beräknades i dessa fall enligt äldre bestämmelser, dvs. i 30-/40-delar. Om handikappersättningen beviljats för en begränsad tid enligt de upphävda reglerna i 9 kap. 3 § AFL ska de nya reglerna tillämpas vid prövning av rätt till förmånen när denna tid gått ut (2 kap. 16 § SFBP).

13.3 Konventionen med Kanada

En ny konvention om social trygghet mellan Sverige och Kanada trädde i kraft den 1 april 2003 (SFS 2002:221). Konventionen är i huvudsak föranledd av det reformerade svenska pensionssystemet och innebär följande för Sveriges del.

13.3.1 Konventionen omfattar

- sjukersättning och aktivitetsersättning
- garantipensioner och inkomstgrundade ålderspensioner samt
- efterlevandepensioner och efterlevandesstöd till barn (artikel II).

13.3.2 Personkrets

Konventionen gäller personer som är eller har varit omfattade av svensk eller kanadensisk lagstiftning samt personer som är familjemedlemmar eller efterlevande till dessa personer (artikel III).

13.3.3 Beräkning

Vid bedömning av rätten till garantipension och garantiersättning dvs. kravet på tre års bosättning i Sverige ska Pensionsmyndigheten inte tillämpa bestämmelserna i konventionen om sammanläggning av försäkringsperioder (artikel XVII). Det betyder att det är bestämmelserna i SFB som gäller beträffande rätt till dessa ersättningar. Enligt artikel XVII ska vid beräkning av garantipension förmåner enligt den kanadensiska lagen om trygghet vid ålderdom (OAP) eller förmånens grundbelopp enligt den kanadensiska pensionsplanen (CPP) inte beaktas.

Eftersom förmåner från CPP till bland annat efterlevande (se nedan) kan vara såväl inkomstrelaterade som bestå av ett grundbelopp (vara flat-rate beräknade) måste Pensionsmyndigheten utreda hur stor del av den aktuella pensionsförmånen som är ett grundbelopp för att kunna minska garantipensionen med rätt belopp. På blanketten CDN-S 2 finns en särskild ruta (5) för detta ändamål.

Följande förmåner finns under den kanadensiska pensionsplanen (CPP):

Flat-rate-beräknade förmåner (grundbelopp):

”Surviving child benefit” och ”Disabled contributor’s child benefit”

Inkomstrelaterade och flat-rate-beräknade förmåner:

”Disability benefit” och ”Survivor’s benefit”

Inkomstrelaterade förmåner:

”Retirement pension” och ”Death benefit”

13.3.4 Export

Ålders- och efterlevandepension i form av garantipension och sjukersättning i form av garantiersättning kan betalas utanför Sverige om den sammanlagda bosättningstiden i Sverige och Kanada uppgår till minst 20 år (artikel XVIII). För en sökande som inte har sammanlagt 20 år i Sverige och Kanada kan även år i tredje land med vilket såväl Sverige som Kanada har konvention med medräknas (artikel XIV). Det betyder att den som har minst tre år med bosättning i Sverige (se avsnitt 13.4.3) kan få uppbära förmånen utanför Sverige om resterande år finns i Kanada eller eventuellt tredje land.

Följande länder har såväl Sverige som Kanada konventioner om social trygghet med: Chile, Israel, Kroatien Marocko, Turkiet, USA och Österrike.

Bestämmelserna om export i konventionen tillämpas inte på efterlevandestöd till barn (artikel XVIII).

13.3.5 Adresser till förbindelseorganen alternativt pensionsorgan i dessa konventionsländer

Fullständiga adresser med i förekommande fall telefonnummer, faxnummer och Internetadresser finns på Pensionsmyndighetens intranät Orangeriet.

14 Diverse förteckningar

I detta kapitel finns förteckning över de konventioner som Sverige har ingått med andra länder på socialförsäkringsområdet och som omfattar pension, den svenska lagstiftningsförteckningen och vissa av AK:s beslut och rekommendationer.

14.1 Konventioner om social trygghet mellan Sverige och andra medlemsländer

Nordisk konvention i kraft den 2 november 2004 (2004:114, 2004:747).

Konvention med **Frankrike** i kraft den 1 augusti 1981 (1981:584, 1982:78).

Konvention med **Grekland** i kraft den 1 mars 1979, ändringar som trätt i kraft den 1 januari 1994 (1979:56, 1985:774 och 1993:1670).

Konvention med **Italien** i kraft den 1 november 1982 (1982:887).

Konvention med **Luxemburg** i kraft den 1 juni 2005 (2004:491, 2005:336).

Konvention med **Nederländerna** i kraft den 1 mars 1983 (1983:22).

Konvention med **Portugal** i kraft den 1 december 1979 (1979:869).

Konvention med **Spanien** i kraft den 1 juli 1984 (1984:555).

Konvention med **Storbritannien och Nordirland** i kraft den 1 maj 1988, ändringar som trätt i kraft den 1 januari 1994 (1988:106, 1992:1090).

Konvention med **Tyskland** i kraft den 1 oktober 1977, tilläggsöverenskommelse som trätt i kraft den 1 augusti 1991 (1977:740, 1991:1183 och 1184).

Konvention med **Österrike** i kraft den 1 juli 1997 (1997:265).

14.2 Konventioner mellan Sverige och övriga länder

Konvention med **Amerikas förenta stater** i kraft den 1 januari 1987 (SFS 1986:734, se även SFS 2004:1192). Länderna har ingått en tilläggsöverenskommelse till konventionen med anledning av den svenska pensionsreformen. Tilläggsöverenskommelsen har trätt i kraft den 2 november 2007 (SFS 2004:1192).

Konvention med **Chile** i kraft den 1 januari 1996 (SFS 2006:286, SFS 2006:1312). Länderna har ingått ett tilläggsavtal till konventionen med anledning av den svenska pensionsreformen. Detta tilläggsavtal har trätt i kraft den 1 januari 2007.

Konvention med **Israel** i kraft den 1 juli 1983 (SFS 1983:325).

Konvention med **Jugoslavien** i kraft den 1 januari 1979 (1978:798). Enligt förordning (1992:996) och förordning (1994:320) om tillämpning av konventionen den 30 mars 1978 mellan Sverige och Jugoslavien ska konventionen och tillämpningsöverenskommelsen fr.o.m. den 16 januari 1992 gälla i förhållandet mellan Sverige och Kroatien respektive Sverige

och Slovenien och mellan Sverige och Bosnien-Hercegovina fr.o.m. den 5 maj 2000. Omförhandlingar av konventionen med Jugoslavien har inletts i december 2006.

Konvention med **Kanada** i kraft den 1 april 2003 (SFS 2002:221).

Konvention med **Kap Verde** i kraft den 1 december 1991 (SFS 1991:1333).

Konvention med **Marocko** i kraft den 1 juni 1982 (SFS 1982:249).

Överenskommelse med **Québec** i kraft den 1 april 1988 (SFS 1988:100).

Konvention med **Schweiz** i kraft den 1 mars 1980 (SFS 1980:32, SFS 1986:246).

Konvention med **Turkiet** i kraft den 1 maj 1981 (SFS 1981:208), ändringar som trätt i kraft den 1 februari 2002. Länderna har ingått en tilläggskonvention med anledning av den svenska pensionsreformen. Tilläggskonventionen har ännu inte trätt i kraft (SFS 2005:234).

14.3 Övriga konventioner

Wienkonventioner om diplomatiska och konsulära förbindelser ska gälla i Sverige enligt 2–3 §§ lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall.

14.3.1 Administrativa kommissionens beslut och rekommendationer

Beslut nr 130 den 17 oktober 1985 om de blanketter som behövs för tillämpningen av förordningarna 1408/71 och 574/72.

Beslut nr 150 den 26 juni 1992 om tillämpning av artikel 77, 78 och 79.3 i förordning (EEG) nr 1408/71 och artikel 10.1b ii i förordning (EEG) nr 574/72

Rekommendation nr 16 den 12 december 1984 om slutande av överenskommelser enligt artikel 17 förordning 1408/71.

Rekommendation nr 22 av den 18 juni 2003 om domen i Gottardo-målet, enligt vilken förmåner som föreskrivs för det egna landets medborgare i en bilateral konvention om social trygghet som slutits mellan en medlemsstat och ett tredje land ska beviljas arbetstagare som är medborgare i övriga medlemsstater.

14.4 Förteckning över svensk lagstiftning

De upphörda lagarna har ersatts från och med 1 januari 2011 av Socialförsäkringsbalken (2010:10) och lagen (2010:111) om införandet av Socialförsäkringsbalken (2010:110)

I. Lagstiftning och system som avses i 4.1 och 4.2 förordning 1408/71

Den upphörda lagen (1962:381) om allmän försäkring, med undantag av 4 kap. 10 § första–tredje styckena om tillfällig föräldrapenning

Hälso- och sjukvårdslagen (1982:763)

Tandvårdslagen (1985:125)

Lagen (1996:1150) om högkostnadsskydd vid köp av läkemedel m.m.

Sjömanslagen (1973:282)

Gränssjukvårdsförordningen (1962:390)

Den upphörda lagen (1988:360) om handläggning av ärenden om bilstöd till handikappade

Den upphörda lagen (1993:389) om assistansersättning

Den upphörda lagen (1991:1047) om sjuklön

Den upphörda lagen (1989:225) om ersättning till smittbärare

Den upphörda lagen (1969:205) om pensionstillskott

Den upphörda lagen (1994:309) om hustrutillägg i vissa fall då make uppbär pension

Den upphörda lagen (1990:773) om särskilt pensionstillägg till folkpension för långvarig vård av sjukt eller handikappat barn

Den upphörda lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring

Den upphörda lagen (1973:370) om arbetslöshetsersättning

Lagen om kontant arbetsmarknadsstöd

Den upphörda lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag

Den upphörda lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag

Studiestödslagen (1973:349), 3 kap. såvitt gäller studiebidrag och extra tillägg

Den upphörda lagen (1993:737) om bostadsbidrag, såvitt gäller bostadsbidrag till barnfamiljer till den del det lämnas som särskilt bidrag

Lagen (1981:691) om socialavgifter

Lagen (1994:1744) om allmänna egenavgifter

II. Särskilda icke avgiftsfinansierade förmåner som avses i artikel 4.2a förordning 1408/71

- Bostadstillägg enligt den upphörda lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer
- Handikappersättning enligt den upphörda lagen (1962:381) om allmän försäkring, som inte utgör tillägg till pension
- Vårdbidrag enligt den upphörda lagen (1962:381) om allmän försäkring

III. Minimiförmåner som avses i artikel 50 i förordning (EEG) nr 1408/71

IV. Förmåner som avses i artiklarna 77 och 78 i förordning (EEG) nr 1408/71

1. Förmåner enligt artikel 77

Barntillägg enligt punkt 11 övergångsbestämmelserna till lagen (1988:881) om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring (Vid en eventuell revidering av lagstiftningsförteckningen behöver denna laghänvisning tas bort eftersom förmånen upphört.)

2. Förmåner enligt artikel 78

Allmänt barnbidrag enligt den upphörda lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag

Förlängt barnbidrag enligt den upphörda lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag

Studiebidrag och extra tillägg enligt 3 kap. studiestödslagen (1973:349)

Bostadsbidrag i form av särskilt bidrag enligt den upphörda lagen (1993:737) om bostadsbidrag

Barnpension enligt bestämmelserna i 8 kap. och 14 kap. i den upphörda lagen (1962:381) om allmän försäkring

Källförteckning

EG-förordningar

Rådets förordning (EEG) nr 1612/68 av den 15 oktober 1968 om arbetskraftens fria rörlighet inom gemenskapen

Rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen

Rådets förordning (EEG) nr 574/72 av den 21 mars 1972 om tillämpning av förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen

Rådets förordning (EG) nr 2866/98 av den 31 december 1998 om omräkningskurserna mellan euron och valutorna för de medlemsstater som inför euron

Rådets förordning (EG) nr 1399/1999 av den 29 april 1999 om ändring av förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen, samt av förordning (EEG) nr 574/72 om tillämpning av förordning (EEG) nr 1408/71

Rådets förordning (EG) nr 859/2003 av den 14 maj 2003 om utvidgning av bestämmelserna i förordning (EEG) nr 1408/71 och förordning nr 574/72 till att gälla de medborgare i tredje land som enbart på grund av sitt medborgarskap inte omfattas av dessa bestämmelser

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 647/2005 av den 13 april 2005 om ändring av rådets förordningar (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen och (EEG) nr 547/72 om tillämpningen av förordning (EEG) nr 1408/71

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1992/2006 av den 18 december 2006 om ändring av rådets förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen

Administrativa kommissionens rekommendation

Administrativa kommissionens rekommendation nr 22 av den 18 juni 2003 om domen i Gottardo-målet, enligt vilken förmåner som föreskrivs för det egna landets medborgare i en bilateral konvention om social trygghet som slutits mellan en medlemsstat och ett tredje land ska beviljas arbetstagare som är medborgare i övriga medlemsstater

Konventioner

Konvention om social trygghet mellan **Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge** av den 18 augusti 2003 (SFS 2004:114, 2004:747)

Konvention med **Amerikas förenta stater** (1986:734, 2004:1192)

Konvention med **Chile** (1995:1337, 1996:1071)

Konvention med **Frankrike** (1981:584, 1982:78)

Konvention med **Grekland** (1979:56, 1985:774, 1993:1670)

Konvention med **Israel** (1983:325)

Konvention med **Italien** (1982:887)

Konvention med **Jugoslavien** (1978:798)

Konvention med **Kanada** (2002:221)

Konvention med **Kap Verde** (1991:1333)

Konvention med **Luxemburg** (2004:491, 2005:336)

Konvention med **Marocko** (1982:249)

Konvention med **Nederländerna** (1983:22)

Konvention med **Portugal** (1979:869)

Överenskommelse med **Québec** (1988:100)

Konvention med **Schweiz** (1980:32, 1986:246)

Konvention med **Spanien** (1984:555)

Konvention med **Storbritannien och Nordirland** (1988:106, 1992:1090)

Konvention med **Turkiet** (1981:208), (2001:1285), (2005:234).

Konvention med **Tyskland** (1977:740, 1991:1183 och 1184)

Konvention med **Österrike** (1997:265)

Lagar

Socialförsäkringsbalken (2010:110)

Lagen (2010:111) om införande av Socialförsäkringsbalken (2010:110)

De upphävda lagarna:

Lagen (2000:462) om införande av lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn

Lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn

Socialförsäkringslagen (1999:799)

Lagen (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag

Lagen (1998:702) om garantipension

Lagen (1998:675) om införande av lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension

Lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension

Lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring

Lagen (1962:381) om allmän försäkring

Lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring

Förordningar

Förordning (2002:782) om ansökan och utbetalning av pension m.fl. förmåner

Riksförsäkringsverkets tidigare allmänna råd

RAR (2002:13) om garantipension

Propositioner

Prop. 2001/02:84 Anpassningar med anledning av övergången till reformerade regler för ålderspension

Prop. 1999/2000:91 Efterlevandepensioner och efterlevandestöd till barn

Prop. 1997/98:151, Inkomstgrundad ålderspension, m.m., Del 1

Prop. 1997/98:152 Garantipension m.m.

EG-domstolens domar

Rättsfallsregistret är uppbyggt så att först anges målnummer i EG-domstolen, t.ex. 75/63. Under 1988 ändrades målnumren så att ett C har lagts till före själva numret. Efter målnumret anges namnet på den enskilde i målet, t.ex. Unger. Därefter återfinns inom klammer året för publicering av domen i Rättsfallssamling från Europeiska gemenskapernas domstol och förstainstansrätt (REG) följt av nummer på den sida i rättsfallssamlingen som domen återfinns på.

Målnr	Namn på den enskilde	Referatnr
75/63	Unger	[1964] 0117
8/75	Association du Foot-ball Club d'Andlau	[1975] 0739
39/76	Mouthaan	[1976] 1901
87/76	Bozzone	[1977] 687
115/77	Laumann	1978] 805
10/78	Belbouab	[1978] 1915
182/78	Pierik	[1979] 1977
69/79	Jordens-Vosters	[1980] 75

143/79	Walsh	[1980] 1639
807/79	Gravina	[1980] 2205
320/82	d'Amario	[1983] 3811
249/83	Hoeckx	[1985] 973
300/84	A.J.M. van Roosmalen	[1986] 3097
39/86	Lair	[1988] 3161
C-2/89	Kits van Heijningen	[1990] I-1755
C-105/89	Buhari Haji	[1990] I-4211
C-188/90	Doriguzzi-Zordanin	[1992] I-2039
C-60/93	Aldewereld	[1994] I-2991
C-98/94	Schmidt	[1995] I-2559
C-443/93	Vougioukas	[1995] I-4033
C-59/95	Bastos Moriana	[1997] I-1096
C-336/94	Dafeke	[1997] I-6761
C-143/97	Conti	[1998] I-6365
C-135/99	Elsen	[2000] I-10409
C-55/00	Gottardo	[2002] I-00413
C-347/00	Ángel Barreira Pérez	[2002] I-08191

Vägledningar

Vägledning 2010:4 *Efterlevandepension och efterlevandestöd till barn*

Vägledning 2010:3 *Ålderspension för personer födda 1937 eller tidigare samt särskilt pensionstillägg*

Vägledning 2010:1 *Ålderspension för personer födda 1938 eller senare – Att tjäna in till pension*

Vägledning 2010:2 *Ålderspension för personer födda 1938 eller senare – Att ut pension*

Försäkringskassans vägledning 2000:2 *Försäkrad i Sverige genom bosättning eller arbete*

Sakregister

(Artikel 1 i förordning 1408/71).....	33
(Artikel 4. 2 a i förordning 1408/71	35
(artikel 45.1 i förordning 1408/71).....	43, 51
(artikel 45.1).....	86
AK beslut 178	138
AK beslut nr 150	136
AK beslut nr 99	136
AK beslut och rekommendationer.....	150
Ålderspension	40
Aldewereld	33
Äldreförsörjningsstöd.....	35, 40, 46
Änkepension	80
Ansökan om efterlevandepension	118
Ansökningsdatum.....	119
Anställd	29
Antagandeberäkning	103
Antagandepoäng.....	103
Arbetskadelivränta	65
Artikel 1 förordning 1408/71.....	29, 34
artikel 1 g förordning 1408/71).	82
Artikel 10 förordning 1408/71.....	118
Artikel 10a i förordning 1408/71.....	35
Artikel 111 förordning 574/72.....	137
Artikel 13 förordning 1408/71.....	82
Artikel 13 i förordning 1408/71.....	37
Artikel 2 förordning 1408/71.....	83
Artikel 3 förordning 1408/71.....	42
Artikel 36 förordning 574/72.....	119
Artikel 4 förordning 1408/71.....	33
Artikel 41 förordning 574/72.....	120
Artikel 41 förordning 574/72).	119
artikel 43 i förordning 574/72)	44
Artikel 45 förordning 1408/71.....	89, 90
Artikel 45 förordning 574/72.....	121
Artikel 45 i förordning 1408/71.....	41

artikel 46 a i förordning 1408/71).....	58
Artikel 46 förordning 1408/71.....	92
Artikel 46a förordning 1408/71.....	108
Artikel 48 förordning 1408/71.....	44, 91
Artikel 48 förordning 574/72.....	120, 134
Artikel 48 i EUF-fördraget.....	19
Artikel 5 förordning 1408/71.....	36
Artikel 90 förordning 574/72.....	119
Association du Foot-ball Club d'Andlau	30
Återbetalning.....	137
Avgifter.....	38
Avtal mellan EG och Schweiz	21
Barnbidrag.....	34
Barnpension.....	80
Behörig institution.....	26, 132
Behörig myndighet.....	26
Behörig stat.....	26
Berörd institution.....	27, 119
Bilaga II a till förordning 1408/71	35
Bilaga VI till EES-avtalet	25
Bilaga VIII till förordning 1408/71.....	81
Blankett E 203	120, 121
Blankett E 205	44, 46, 47, 120, 121
Blankett E 207	120
Blankett E 210	120, 121
Blankett E 211	120, 134
Blanketter	141
Bosättningsperiod.....	43, 85
Bosättningsstid.....	43
Bostadsbidrag i form av särskilt bidrag för hemmavarande barn	34
Bostadstillägg till pensionärer.....	35, 40, 66
Bostadstillägg till pensionärer.....	45
Bozzone.....	33
Conti.....	112
Dafeki	122
EES-avtalet	21
Efterlevande.....	31, 82

Efterlevandepension enligt utländsk lagstiftning.....	107
Efterlevandestöd.....	80
EG-domstolen	135
Egenföretagare	29
EG-fördraget	19
Europeiska ekonomiska gemenskapen.....	15, 19
Europeiska unionen (EU)	15
Export.....	118
Exportabilitetsprincipen.....	16, 23
Extra tillägg inom studiehjälpen	34
Faktiskt belopp.....	52
Familjebidrag	34
Familjeförmåner	34
Familjemedlem	31
Färöarna	22
Flerbarnstillägg	34
Flykting	32
Folkpension.....	42
Folkpensionstillägg.....	41
Föräldrar till små barn.....	48
Förhandsavgörande	134
Förlängt barnbidrag	34
Förmån av annat slag	58
Förmån av samma slag	58
Förmåner av annat slag	61
Förmåner av samma slag.....	108
Förordning 1612/68.....	35
Försäkringsperiod	47, 84
Försäkringstid	41, 43, 46
Förteckning över svensk lagstiftning.....	150
Förvärvsvillkor	47
Förvärvsvillkor rörande antagen pensionsbehållning.....	88
Förvärvsvillkoret.....	86, 87
förvärvsvillkoret rörande faktisk pensionsbehållning efter den som är född 1938	87
Framtida bosättningstid	85
Garantipension	49
Garantipension till änkepension	80
Garantipension till omställningspension.....	80

Grönland	22
Handikappersättning	45
Hoeckx	34
Inkomstpension	40, 47
Jordens-Vosters	34
Kollektivavtal	33
kvalifikationsvillkoret	103
Lagstiftningsförteckning	36
Lagvalsregler	37, 82, 85
Lair	30
Laumann	32
Likabehandlingsprincipen	15, 22, 106
Medborgarskap	83
Mouthaan	30
Omprövning	134
Omprövningshänvisning	120, 121
Omräkning av valutor	136
Omställningspension	80
Överklagande	134
Pensionärer	38
Pensionsgrundande belopp	47, 48, 85, 86
Pensionsgrundande inkomst	47, 85
Pensionsgrundande inkomst	86
Pensionspoäng	41, 103
Pensionsrätt	48
Pensionstillskott	42
Perioder kortare än ett år	91
Personkrets	28
Pierik	30
pro rata temporisprincipen	50, 51
Pro rata temporis-principen	92
Pro rata temporisprincipen	23
Pro rata temporis-principen	16
Proportionering enligt nordiska konventionen	109
Prorata temporis-principen	52

Provisorisk utbetalning.....	121, 134
Rätt till antagen pensionsbehållning	94
Rekommendationer.....	149
Romfördraget	15, 19
Sammanboende	82
Sammanläggningsprincipen	16, 22
Samordning med ålderspension.....	106
Särskild efterlevandepension	80
Särskilda icke avgiftsfinansierade förmåner	35
Särskilda system för offentligt anställda.....	33
Särskilt grundavdrag för pensionärer	42
Särskilt pensionstillägg	45
Särskilt pensionstillägg.....	40
Schmidt	60
Schweiz.....	21
SGI-regeln.....	104
Sjömansskatt.....	85, 89
Sjukpenninggrundande inkomst	100, 104
Slutligt beslut	120
Små barn.....	48
Sociala förmåner	35
socialbidrag.....	35
Socialbidrag	139
Statslös.....	32
Studerande	32
Studiebidrag	34
Teoretiskt belopp.....	52
Territoriell omfattning.....	21
Territorium.....	21
Tilläggsbelopp.....	136
tilläggspension och premiepension	40
Unger	29
Utbetalning	118
Utländsk efterlevandepension	107
Utredande institution	27, 119, 120
van Heijningen.....	30
van Roosmalen.....	29

van Roosmalen	33
Växelkurs	136
Vougioukas	33
Walsh	30
Yrkesskadelivränta	63, 64

Bilaga 1

Bulgarien och Rumänien i EU den 1 januari 2007

Den 1 januari 2007 blev Bulgarien och Rumänien medlemmar i EU. Medlemskapet innebär att medborgare i de nya medlemsländerna och övriga medborgare inom EU/EES bl.a. kan tillgodoräknas försäkrings- och bosättningsperioder i dessa länder retroaktivt för tid före den 1 januari 2007. För efterlevandepension gäller det den avlidnes försäkrings- och bosättningsperioder. Här ges en beskrivning av Pensionsmyndighetens handläggning av ansökan om omräkning av ålderspension och efterlevandepension eller ansökan om att beviljas förmån med hänsyn till artikel 94 i EU:s förordning 1408/71, och art 118 i tillämpningsförordningen 574/72.

Förordning 1408/71 blir tillämplig i Bulgarien och Rumänien

I och med utvidgningen den 1 januari 2007 blev bestämmelserna i förordning 1408/71 och förordning 574/72 tillämpliga i Bulgarien och Rumänien på samma sätt som i de nuvarande medlemsländerna.

För Island, Liechtenstein och Norge blir förordningarna inte automatiskt tillämpliga i förhållande till Bulgarien och Rumänien, utan ett tillägg måste först föras in i EES-avtalet. Något avtal om detta har ännu inte träffats. Även för Schweiz måste ett särskilt avtal med de nya länderna träffas för att förordningarna ska kunna tillämpas mellan de nya medlemsländerna och Schweiz.

Fram till dess att Bulgarien och Rumänien får egna E-blanketter kommer de att använda sig av existerande blanketter på engelska, franska eller tyska.

Övergångsregler till förordning 1408/71

Med avseende på Bulgarien och Rumänien kan enligt artikel 94 i förordning 1408/71 rätt till förmåner med stöd av förordningen ges tidigast från och med den 1 januari 2007. Vid en sådan bedömning ska man dock ta hänsyn till alla försäkrings- och bosättningsperioder som den enskilde har intjänat före den 1 januari 2007. Förmånen ska kunna beviljas även om försäkringsfallet inträffade före dagen för ikraftträdandet. (Artikel 94.1-3 förordning 1408/71.

1. Ansökan om rätt till förmån efter tidigare avslag eller innehållande – artikel 94.4

En ansökan om förmån som avslagits eller en förmån som dragits in, innan förordningen blev tillämplig för Bulgarien och Rumänien, dvs. före den 1 januari 2007, ska prövas på nytt efter ansökan från den enskilde.

Exempel 1:

Personen är bosatt i Bulgarien och har fått sin garantipension indragen när han flyttade till Bulgarien, eftersom en sådan förmån inte får betalas ut till personer som bosätter sig i länder utanför EU. Personen söker nu om att åter beviljas garantipension. Från och med den 1 januari 2007 har man rätt att få garantipension vid bosättning i Bulgarien.

Exempel 2:

Personen är bosatt i Bulgarien och har fått avslag i Sverige på sin ansökan om garantipension eftersom hon inte var bosatt i ett medlemsland. Personen söker nu garantipension. Från och med den 1 januari 2007 kan personen beviljas garantipension, eftersom hon då är bosatt i ett medlemsland.

Exempel 3:

Förmånstagaren är bosatt i Sverige och har inkomstgrundad ålders- eller efterlevandepension. Personen har fått avslag på sin ansökan om garantipension, tilläggs pension eller änkepension, eftersom hon inte uppfyllde 3-årskravet (3 år med bosättnings tid eller pensionspoäng). Personen söker nu någon av de uppräknade förmånerna. Från och med den 1 januari 2007 kan hon genom sammanläggning med försäkrings- och eller bosättningsperioder i de nya medlemsländerna, ges möjlighet att beviljas en garantipension eller garantiersättning.

Ansökningsförfarandet

För att en prövning av rätt till svensk pension ska kunna göras enligt artikel 94.4 förordning 1408/71 krävs att personen skickar in en ansökan. Den som bor i Sverige ansöker om en sådan prövning hos Pensionsmyndigheten. Pensionsmyndigheten ska som utredande institution dels skicka ansökan till berörda institutioner i de nya medlemsländerna, dels göra en prövning av rätt till svensk förmån. Bor man utomlands vänder sig den enskilde till landets motsvarighet till Pensionsmyndigheten på orten, som sänder ansökan om rätt till svensk förmån till Pensionsmyndigheten.

Vad avser ansökan om svensk förmån i det fall personen är bosatt i Sverige och han eller hon tidigare fått helt eller delvis avslag på sin ansökan om ålderspension, efterlevandepension eller fått sin ålders- eller efterlevandepension helt eller delvis indragen, gäller att ansökan ska lämnas på fastställd ordinarie ansökningsblankett. Observera att den enskilde eller handläggaren då behöver notera överst på första sidan av blanketten att det är en ansökan om att få rätt till förmån enligt artikel 94.4 förordning 1408/71.

Om någon ansökan inte kommer in kan Pensionsmyndigheten inte på eget initiativ ta upp ett ärende till förnyad bedömning. Uppmärksammar däremot handläggaren av någon anledning ett ärende, där förmånstagaren skulle kunna få rätt till en svensk förmån enligt artikel 94.4 förordning 1408/71, bör handläggaren informera denne om möjligheten att lämna in en ansökan.

Från och med när kan den svenska förmånen beviljas?

Kommer ansökan in efter 1 januari 2009 kan rätten till svensk förmån också prövas. Förmånen kan då beviljas med hänsyn till respektive förmåns nationella retroaktivitetsregler. Dessa retroaktivitetsregler är olika beroende på om personen tidigare har fått helt eller delvis avslag på sin ansökan om förmån eller har fått sin svenska förmån helt eller delvis indragen.

Retroaktivitetsregeln när personen inte har någon förmån från Sverige

För efterlevandepension i form av omställningspension eller änkepension kan prövningen göras från och med tre månader före ansökningsmånaden. För barnpension kan ersättning beviljas från och med två år före ansökningsmånaden. Ålderspension beviljas i normalfallet från och med ansökningsmånaden, om inte personen har haft sjukersättning eller särskild efterlevandepension omedelbart före 65-årsdagen, då den kan prövas från och med högst tre månader före ansökningsmånaden. (Artikel 94.7 förordning 1408/71)

Retroaktivitetsregeln när personen har en förmån från Sverige:

För efterlevandepension eller ålderspension kan prövningen av rätten till en ytterligare förmån göras från och med ansökningsmånaden (artikel 94.7 förordning 1408/71)

2. Ansökan om omräkning av förmåner som har beviljats i ett eller flera medlemsländer – artikel 94.5

En förmån som har beviljats i Sverige, innan förordningen blev tillämplig för Bulgarien och Rumänien, dvs. före den 1 januari 2007, kan omräknas på begäran av förmånstagaren.

Exempel 1:

Förmånstagaren är bosatt i Sverige och har garantipension i form av ålders- eller efterlevandepension. Den svenska förmånen är samordnad med en pension från Bulgarien. Personen söker nu om omräkning av förmånerna med hänsyn till EU-reglerna från och med den 1 januari 2007. Från och med nämnda datum kan en högre ersättning beviljas på grund av att pensioner av samma slag endast under vissa förutsättningar får samordnas med hänsyn till bestämmelserna i förordning 1408/71.

Exempel 2:

Förmånstagaren som är född 1937 eller tidigare, har svensk ålderspension och är bosatt i Sverige. Personen söker nu om omräkning av förmånen med hänsyn till EU-reglerna från och med den 1 januari 2007. Från och med nämnda datum kan förmånstagaren få rätt till det pensionstillskott som ingår i beräkningsunderlaget för garantipension. En sådan förmånstagare kan nu

även ha rätt att få det folkpensionsbelopp som ingår i beräkningen av garantipension baserad på bosättningsår i stället för på år med pensionspoäng om det är förmånligare.

Ansökningsförfarandet

För att en omräkning ska kunna göras enligt artikel 94.5 förordning 1408/71 krävs att personen skickar in en ansökan. Den som bor i Sverige ansöker om en sådan omräkning hos Pensionsmyndigheten. Pensionsmyndigheten ska som utredande institution dels skicka ansökan till berörda institutioner i de nya medlemsländerna, dels omräkna den svenska förmånen. Den som bor utomlands vänder sig till landets motsvarighet till Pensionsmyndigheten på orten, som sänder ansökan om omräkning till Pensionsmyndigheten.

För att ansöka om omräkning av förmån enligt artikel 94.5 förordning 1408/71, i det fall personen är bosatt i Sverige, finns ingen fastställd blankett. Den enskilde kan därför formulera en sådan ansökan på ett vanligt papper.

Observera att den enskilde behöver notera att det är en ansökan om omräkning enligt artikel 94.5 förordning 1408/71. Det kan i undantagsfall vara möjligt att ta emot en muntlig sådan begäran, men denna måste då noggrant journalföras.

Om någon ansökan inte kommer in kan Pensionsmyndigheten inte på eget initiativ ta upp ett ärende till förnyad bedömning. Uppmärksammar däremot handläggaren av någon anledning ett ärende, där en omräkning av förmån enligt artikel 94.5 förordning 1408/71 skulle kunna ge förmånstagaren en högre ersättning, bör handläggaren informera denne om möjligheten att lämna in en ansökan.

Från och med när kan den svenska förmånen omräknas?

Förutsättningen för att Pensionsmyndigheten ska kunna göra omräkningen från och med den 1 januari 2007, är att ansökan kommer in till Pensionsmyndigheten senast den 2 januari 2009. Kommer ansökan in senare kan förmånen också räknas om. Men den kan då endast omräknas **från och med ansökningsmånaden** (artikel 94.7 förordning 1408/71)

Ansökningsförfarandet

För den som bor i Sverige ska Pensionsmyndigheten som utredande institution dels skicka ansökan till berörda institutioner i de nya medlemsländerna, dels göra en prövning av rätt till svensk förmån. Bor personen i ett av de nya medlemsländerna får Pensionsmyndigheten skicka en E 001 till den utredande institutionen i Bulgarien eller Rumänien med en begäran om att institutionen skickar en ansökan till Pensionsmyndigheten.

Från och med när kan den svenska förmånen beviljas?

Förmånen kan beviljas av Pensionsmyndigheten med hänsyn till respektive förmåns nationella retroaktivitetsregler.

4. Automatisk omräkning (ex officio) av beviljad förmån i ett medlemsland efter ansökan om förmån i ett annat medlemsland – Artikel 118.2

En person ansöker om förmån från ett medlemsland från och med den 1 januari 2007. Personen har beviljats en svensk förmån före den 1 januari 2007. Ansökan om rumänsk eller bulgarisk förmån ska då automatiskt medföra omprövning av den svenska förmånen.

Exempel:

Förmånstagaren är bosatt i Sverige och har ålders- eller efterlevandepension i Sverige och ansöker nu för första gången om bulgarisk eller rumänsk pension från och med den 1 januari 2007. Pensionsmyndigheten aviserar därför Bulgarien eller Rumänien, för att pension ska kunna beviljas i något av länderna och omräknar den svenska förmånen med hänsyn till EU-reglerna.

Om omprövningen resulterar i att det svenska förmånsbeloppet blir oförändrat eller högre meddelar Pensionsmyndigheten ett beslut som innebär att sökanden får en omräknad förmån **från och med månaden efter ansökningsmånaden**. Det kan innebära att Pensionsmyndigheten ska betala ut ett retroaktivt belopp. Om beräkningen i stället resulterar i att den svenska förmånen blir lägre ska ingen omräkning göras. Pensionsmyndigheten meddelar då ett beslut som innebär att sökanden får behålla det tidigare meddelade beloppet.

Bilaga 2

Historik – information om ändringar i den här vägledningen

Vägledningen uppdateras fortlöpande.

I den elektroniska versionen av vägledningen framgår de *senaste* ändringarna genom att texten är markerad med grå bakgrund.

När en vägledning ändras får den ett nytt versionsnummer. Denna version används från och med den 25 mars 2010.

I denna bilaga lämnas en kort beskrivning av de sakliga ändringar som gjorts i vägledningens olika versioner.

Version	Beslutsdatum	Ändringar i kapitel, avsnitt eller bilaga
2	2010-03	Bilaga 1

Ordet Försäkringskassan har byts ut mot Pensionsmyndigheten och förmånerna sjuk- och aktivitetsersättning har tagits bort. Justeringar har också gjorts med anledning av ikraftträdandet av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.

www.pensionsmyndigheten.se